РЕСПУБЛИКАДИН ОБЩЕСТВЕННО–ПОЛИТИЧЕСКИЙ ГАЗЕТ

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгьлияр хуьх!

1920–йисалай акъатзава | N 2 (10594) киш 11–январь, 2014–йис | WWW.LEZGI.ETNOSMI.RU | Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

Мубаракрай!

27- ДЕКАБРДИЗ Дагъустандин писателрин Союздин правленида Дагъустандин халкьдин шаир **Юсуп ХАППАЛАЕВАН** тІварунихъ галай премияр вахкана.

Шад жедай кар ам я хьи, “Лезги газетдин” политикадин отделдин корреспондент, “Къурушрин сес” газетдин кьилин редактор, жегьил шаир **Муса АГЬМЕДОВ** пуд лагьай дережадин премиядиз (**50 агъзур манат**) лайихлу хьана.

“Лезги газетдин” редакциядин коллективди къелемдин юлдашдиз и агалкьун рикІин сидкьидай мубаракзава!

ТЕРРОРИЗМ НЕГЬЗАВА

Мегьарамдхуьр

Алатай йисан 31-декабрдиз Мегьарамдхуьруьн райондин умуми образованидин вири идарайра митингар кьиле фена. Абур Пятигорск ва Волгоград шегьерра кьиле тухвай террориствилин гьерекатар пислемишуниз талукьарнавайбур тир, хабар гана “Дагъустан” РИА-диз райондин пресс-къуллугъдай.

Митинграл рахай педагогри ва ученикри террориствилин гьерекатар кьиле тухвай ксар пислемишна, гьакІни вирибуруз уяхвал хуьниз ва терроризмдин аксина къуватар тупламишуниз эвер гана.

Дербент

Къагьриман ИБРАГЬИМОВ

Дербент райондин администрациядин актовый залда терроризмдиз акси комиссиядин нубатдин заседание хьана.

Адан кІвалахда райондин карханайрин, школайрин руководителри, мискІинрин имамри, общественный тешкилатрин векилри иштиракна.

Мярекат ачухай Дербент райондин муниципальный тешкилатдин кьил Къурбан Къурбанова нубатдин Волгоград шегьерда кьиле фейи терактрин нетижада кьейи инсанар рикІел хуьнин лишан яз са декьикьада кисна акъвазун теклифна.

Ахпа анал доклад авур РФ-дин МВД-дин Дербент райондин отделдин начальник Мирбаба Саидова къейдна: “ЦІийи йисан вилик бандитри чпин вагьши гьерекатрик звер кутунва. Дербентда “Панорама” ва “Орфей” туьквенар хъиткьинарна. Райондин вири школайра, аялрин бахчайра, карханайра ва тешкилатра ЦІийи йисан мярекатар хаталу дуьшуьшар тахьана шадлудаказ ва тешкиллудаказ кьиле фена. Райондин МВД-дин отделди общественный къайдаяр ва хатасузвал хуьнин рекьяй вири серенжемар кьабулнава. И кар патал вири къуватар желбнава, агьалийрихъ галаз профилактикадин кІвалахар тухванва, халкьдин дружинаяр кардик кутунва. Волгоградда хьайи вакъиаяр халкьди пислемишзава. Чахъ экстремистрин ва террористрин аксина акъваздай вири къуватар ава”.

Эхирдай анал Волгоградда кьиле фейи терактар пислемишзавай эвер гун кьабулна.

Депутатди баянар гузва

Фикрет РАЖАБОВ, РД-дин Халкьдин Собранидин законодательстводин, законлувилин ва государстводин къурулушдин рекьяй Комитетдин председателдин заместитель

“Дагъустан” РИА-диз гайи вичин баянра парламентарийди малумарайвал, къудратлу государстводa законди - гуж гьалиб авунин идеологиядиз, терроризмдин фикирар пропаганда авуниз, экстремиствилин кІвалах кьиле тухунин эвер гунриз, гьа гьисабдай жуьреба-жуьре миллетрин векилрин арада чуьруькрик цІай кутуниз рехъ тагудай шартІар яратмишдай законди -кІвалахзавайди я. Къанунсуз гьерекатар кьиле тухунин вири жуьрейрин мумкинвилерикай магьрум авунин ва ахьтин гьерекатрин вилик пад кьунин барадай серенжемар кьабулунин рекьелди террористрин ва абурун гъилибанрин геле закондин бинедаллаз къекъуьн ва абур жавабдарвилиз чІугун герек я.

“Кьил-кьилел алай гьар са касди хьиз, зани, гьайиф хьи, чи уьлкведа мукьвалмукьвал арадал къвезвай террориствилин акьалтІай вагьшивилин гьерекатар пислемишзава. Террористрихъ миллет, дин авайди туш, абур тахсиркарар я, гьакІ хьайила абур чарасуз яз чпиз къвезвай жазадивни агакьарун герек я. Законди ва адалатлу судди гьар садан тахсир, гьа гьисабдай террориствилин гьерекат кьиле тухуниз гьазурвал акунай шак фенвай ксарин тахсирни, тайинарун герек я. Терроризмдихъ галаз чІугвазвай женгина государстводи гьа террористрин къайдайрикай менфят къачуна виже къведач. Ахьтин женгинин тежрибади къалурзавайвал, суд тавуна, силис тухун тавуна, террористар гьакІ терг авуни анжах цІийи, виликанбурулайни гзаф вагьши тахсиркарар майдандиз акъудзава. Государстводa законди кІвалах тийизвай, обществода экстремиствилин фикирар кьабул тавунин гьакъикъи гьалар авачир, государстводин чІехи къуллугърал алай “деятелри” аслу тушир государстводин тамам халкьар ва территорияр элкъуьрна, цацар алай симина туниз СМИ-рай ачухдаказ эвер гузвай чІавуз анжах къуватдихъ галаз алакъалу къурулушривай гуж гьалиб авунин идеологиядал тІем гьиз жедач. Татугайвилерин гьакъикъи себебрихъ галаз женг чІугун, гьам Россиядин къенепата, гьам адан сергьятрилай яргъара террористрин далудихъ галай къуватар гьибур ятІа дуьздал акъудун герек я. И кардал, авай вири мумкинвилерикай менфят къачуналди, гьар юкъуз машгъул хьун герек я”, - къейдна депутатди.

Ражабован фикирдалди, халкьди къанун-къайда хуьдай органриз ва властдин вири хилерин органриз ихтибар авунин гьалар арадал хкун герек я.

▶ 8

Гьуьрметсуз тежен

Шагьабудин ШАБАТОВ

И цІарар кхьиниз зун 2013-йисан 19-декабрдиз “Лезги газетдиз” акъатай Сефибег Гьажибегован “Сих алакъада жен” макъаладди мажбурна. Дуьз лугьузва а касди, СССР чукІурайди хьиз, гила Россияни пайи-паяр ийиз, чукІуриз, халкьар сад-садал гьалдариз, къарши акъвазариз кІанзавай къуватар, гьерекатар пайда жезва.

- Ихьтин уламда, - къейд ийизва ада, - халкьар сад, сих алакъада хьун лазим я. Чун къайгъусуз, гьуьрметсуз тежен, Ватан хвена кІанда.

Гьахълу гафар я, чеб “политикар” я лугьузвай бязи инсанри Кавказдин халкьарин гьакъиндай тухузвай сиясат чаз аквазва. Гьа са вахтунда кавказвидин иви хъчин тавунвай чилни Урусатда авачирди рикІелай алудзава. Ватандин чІехи дяве куьтягь хьайила И.В.Сталина лагьаналдай: “Гила за 50 йисуз Европада ислягьвал таъмин авунва лагьайтІа, зун ягъалмиш жедач”. ГьакІ хьунни авуна, чун вири шагьидар я.

Гуьгъуьнлай, М.Горбачеван бушвал себеб яз, къудратлу СССР чукІурна. Америкадин писпидал кьуьлердайбур пайда хьана. ЧІехи халкьари чпиз “аслу” туширвилер къачуна. Гъвечіи халкьарин гьиссер, тІалабунар, истемишунар лагьайтІа, саймиш хъувунач. Гзаф чкайра ягъунриз майданар ачухна. Гуржистанди Кьиблепатан Осетиядал бейхабардиз вегьена. Саакашвили лугьудай къучиди, масакІа мез элкъвезвач, жумарт, гьуьрметхатурдиз гекъигун авачир гуржи халкьни кваз виляй вегьена.

Гьи миллетдин векил къачуртІани, жувахъ галаз рекье-хуьле хьайила, адакай жуваз хъсан майилар амукьайла, а миллетни кваз рикІиз чими жеда.

Захъ галаз армияда, гьакІ институтда кІелдайлани, гзаф гуржияр хьана. Заз абурай итимвилелай, гьуьрмет хатурдилай гьейри, маса са кІвалахни акурди туш.

Аллагьдиз шукур хьурай, Саакашвили президентвиле амач, Гуржистандин сиясатни, иллаки Россиядихъ галаз тухузвай сиясат, хъсан патахъ дегиш жезва.

Украинадин дуст я лугьуз, гьа чІалалди рахаз халкьдик футфа кутаз хьайи Саакашвилидизни аниз хкведай ихтияр гузмачалда, ажеб хьана хьи. Ахьтинбур халкьди негь авун лазим я.

Зегьметчи халкьариз кІанзавайди ислягьвал, хъсан яшайиш, кІвалах я. Амма халкьар сад-садал гьалдариз, чпиз рекьер ачухзавай, асайишвилерихъ, къулайвилерихъ, девлетрихъ калтугзавай “башчияр” тахсиркарар я. Винидихъ къейд авурвал, ихьтин уламра халкьар сад, сих алакъада хьун лазим я. Чун къайгъусуз, гьуьрметсуз тежен, гьуьрметлу юлдашар!

ОБРАЗОВАНИЕ

Чун “Жегьил космонавт” бахчадиз мугьман хьана. Мектеб-бахча хьиз эцигай кьве мертебадин типовой кутугай дараматда аялриз хъсан гелкъуьн авайди, тербия гузвай пешекарри абурухъ галаз махсус программадай агалкьунралди кІвалахзавайди аквазва.

▶ 18

СПОРТ

5-январдиз Ярагъ-Къазмайрал азаддаказ кьуршахар кьунай ачух турнир кьиле фена. Турнирдин макьсад азаддаказ кьушахар кьунин жуьре машгьурун, спортдин и жуьредай устадвал хкаждай мумкинвал гун, заланвилин категорийра викІегьбур тайинарун тир.

▶ 22

Кьилин редактордин гаф

Мубаракрай!

Советрин Союздин Игитвилин тІвар Россиядин Игитвилин тІварцІи, Социализмдин Зегьметдин Игитвилин тІвар Зегьметдин Игитвилин тІварцІи эвезнава. Им чи бубайри хкягъай рехъ чна давамарзава, зегьметдизни къимет ама лагьай чІал я. 2007-йисалай инихъ, гьар 9-декабрдиз, "Ватандин игитрин югъни" шад гьалара къейдзава.

"Зегьметдиз баркалла!" ("Слава труду!") гафар чи бубайрин лозунг хьайиди я. Галатун тийижиз зегьмет чІугур, чпелай амайбуруз ара датІана гьар са жигьетдай чешне къалурай кьегьал рухваярни рушар Социализмдин Зегьметдин Игитвилин чІехи тІварцІиз лайихлу хьанай. Гзаф аялар хайи дидейриз гьатта Игит дидевилин тІварни ганай. Фялеярни лежберар, интеллигенциядин векилар иллаки гзаф авай абурун арада. Социализмдин ватанда абур вири халкьдин гьилерал-тупІарални хьанай. Уьлкведин Вирисоюздин агалкьунрин выставкадин яржни цавун аршдиз хкажна эцигнавай, гьилера мукални кІута кьунвай рабочийдинни колхозчидин зурба памятник тир. Бязибуруз ам алудна гадаризни кІан хьанай. Амма халкьди абуруз рехъ ганачир.

Гьа икІ, Валадимир Владимирович Путинан теклифдалди шаз Зегьметдин Игитвилин тІвар арадал хкана. 1-майдиз акъудай 427-нумрадин указдалди и чІехи тІварцІиз вад кас лайихлуни хьана. Абурун жергеда Санкт-Петербургдин "Мариинский госакадемтеатрдин художественный руководитель Гергиев Валерий Абисалович, Воронежский областдин Грибановский райондин "Россия - Агро" ООО-дин механизатор Коннов Юрий Александрович, "Академик Н.Н.Бурденкодин тІварунихъ галай илимдинни ахтармишунардай нейрохирургиядин институт" ФГБУ-дин директор Коновалов Александр Николаевич, Кемеровский областдин "Котинская" шахтадин машинист Мельников Владимир Иванович ва Челябинскдин "Приборар акъуддай завод" ФГУПдин токарь Чуманов Константин Геннадьевич авай.

Чаз, гьелбетда, абурун жергеда Алиев Алимирзе, Гьасанов Генрих, Ибрагьимова Имамат, Мирземетов Ханбуба, Османов Рамазан, Уружев Агъабег, Ферзалиева Саимат, Ферзалиев Насруллагь, Ферзалиев Ягья хьтин чи халкьдин кьегьал рухваярни рушар хьана кІанзава. Чпин тІвararал, тухумрал леке тагъайбур, и дуьньяда инсандин ерияр вине кьунин жигьетдай чпелай амайбуруз чешне къалурайбур.

Зегьметдал рикІ алайди я лезги халкь. Гьавиляй ватандани, ядрани чи векилар чеб алай чка женнетдин багъдиз элкъуьриз алахъда. За винидихъ тІварар кьур Социализмдин Зегьметдин Игитрин жергедини гьа и кардин гьакъиндай шагьидвалзава. Мегьарамдхуьруьн райондин Хуьрелрин хуьряй тир, Къазахстандин тенбек гьасилдай совхозда звеноводвиле кІвалахай Имамова Тамамат анжах 21 йисан яшда авайла Социализмдин Зегьметдин Игитвилин тІварцІиз лайихлу хьанай. Чи машгьур алим Алкьвадар Гьасан-эфендидин неве, цин кІанихай фидай атомдин луьтквейрин генеральный конструктор Гьасанов Генрих Ленинграддин гимияр акъуддай заводда, Рутул райондин Хъуьлуьдрин хуьряй тир памбаг гьасилдай устІар Алиев Алимирзе Узбекистанда и чІехи тІварцІиз лайихлу хьана. Докъузпара райондин Къурушрин хуьряй тир чубан Мирземетов Ханбубади лагьайтІа, Калмыкиядин зегьметдин игитвилин тІвар къазанмишна.

Жуван чилел чпин алакьунар къалурдай къулайвилер авачирвиляй чи спортсменри, гьатта Америкадизни фена, зурба агалкьунар къазанмишзава. Лезги халкь исятда Россиядин Федерациядин кьуд патаз акъатунин себебрикай садни гьа им я лагьайтІа, зун ягъалмиш жедач.

Амма Ватандани чи халкь амайбурулай гуьгъуьна акъваззавач. "Черновик" газетди алатай йисан 6-декабрдиз акъудай нумрада чапнавай "Куьн вужар я, Дагъустандин зегьметдин игитар?" макъалада зегьметда хъсан агалкьунар къазанмишнавайбурун тІварар кьунва. Кьилди къачуртІа, абурун жергедик "АгроДагИталия" проектдин руководитель Гьажиев Гьажимурад, "Авиаагрегат" ОАО-дин генеральный директор Гьамзатов Гаирбег, "Мостоотряд-99" ОАО-дин руководитель Гитинов Али, "Кизлярский коньячный завод" ГУП-дин генеральный директор Дружинин Евгений, "Махачкалинское взморье" компаниядин генеральный директор ва "Лазурный берег" проектдин руководитель Мегьамедова Зугьра, финансринни промышленный "Кредо" группадин тешкилатчи Межидов Мухтар, "Чиркейгэсстрой" ОАО-дин генеральный директор Муьгьуьдинов Муьгьуьдин, Дербентдин газ квай чехирар акъуддай заводдин генеральный директор Садулаев Мегьамед, Каспийский листовой шуьше акъуддай заводдин генеральный директор Тиндалл Джереми Мартин ва "Дагагрокомплекс" проектдин руководитель, гьакІ Хасавюртдин консервияр акъуддай заводдин генеральный директор Умалатов Исакь акатнава.

Алатай йисан 13-декабрдиз акъудай гуьгъуьнин нумрада "Черновикди" Дагъустандин зегьметдин игитвилин тІвар гуниз Дагъустандин халкьдин майишатдин институтдин президент, экономикадин илимрин доктор, профессор, общественный, Россиядин ва международный 12 академиядин академик Бучаев Гьамид Агьмедович лайихлу я лугьузвай 18 профессордин, академикдин къулар алай чар чапна.

Шад жедай кар ам я хьи, "Черновикда" Дагъустандин зегьметдин игитвилин тІвар гуниз лайихлубурун жергеда вичин тІвар эсиллагь тун тавунвай чи ватанэгьли, Дагъустандин Гостехуниверситетдин ректор, Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидин депутат Исмаилов Тагьир Абдурашидовичаз цІийи йис алукьдалди вилик "Багъри Дагъустан" общественный гьерекатди Санкт-Петербургдин Монетный дворда михьи къизилдикай гьазурнавай Дагъустандин халкьдин игитвилин медаль гана. "Лезги газетдин" цІийи йисан нумрада чна и шад хабар гунни авуна. "Лезги газетдин" редакциядин коллективди чи баркаллу хциз вичи къазанмишнавай нубатдин и агалкьун рикІин сидкьидай мад сеферда мубаракзава.

Къимет гана

31-декабрдиз Дагъустандин Президент Рамазан Абдулатипова къанун-къайда хуьдай органрин руководителрихъ галаз 2013-йисан нетижайриз талукь месэладай гуьруьш кьиле тухвана.

И мярекатда РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова, РД-дин Президентдин ва Гьукуматдин Администрациядин Руководитель Рамазан Алиева иштиракна.

Гуьруьш ачухай Рамазан Абдулатипова алатзавай йисан эхиримжи йикъара бедбахтвилин вакъиаяр арадал атайди гьайиф чІугуналди къейдна.

"Хъиткьинардай шей кардик кутунин гьар са дуьшуьшди, терактри инсанрин рикІерик кичІ кутазва. Чина гьар юкъуз са вуж ятІани телеф жезва, къанункъайда хуьдай къурулушра кІвалахзавайбурун жергедай - илаки гзафбур. Президентди 2013-йисуз исполнительный ва законар акъуддай властдин органриз хьайи магьрумвилер рекъемралди раижна. Санлай къачурла, 91 кас телеф хьана, хирер хьайибурун кьадар 144 касдив агакьна.

"Алатай йисав гекъигайла, и рекъемар агъузбур я. За фикирзавайвал, им сифтени-сифте тешкиллу тахсиркарвилерин ва къанунсуз яракьлу тешкилатрин членрин аксина къанункъайда хуьдай органри тухузвай женг активламиш хьунихъ галаз алакъалу я. За куьн ЦІийи йисан вилик алай йисуз тухвай кІвалахдай сагърай лугьун патал кІватІнавайди я. Чна садасадаз куьмек гуз хьайитІа, чи чалишмишвилери мадни гзаф дережада инанмишардай нетижайрал гъида, чна вирида Россиядин государстводиз къуллугъзавайди я".

Дагъустандин кьили гьар са къурулушдин руководителдиз сагърай лагьана.

Дагъустанда авай УФСБдин лайихлувилерал виниз тир къимет эцигна. Президентди къейд авурвал, управлениди вичин къуллугъчийрин патахъай къайгъу чІугвазва, абуруз яшайишдин жигьетдай куьмекар гузва. Республикадин Верховный суддин кІвалахдани хъсанвилихъ аквадай хьтин дегишвилер хьанвайди къейдна. Дагъустандин МВДдин кІвалахдизни хъсан къимет гана. "Ният чІуру ксари бинесуздаказ критика ийизватІани, республикадин прокурорди хъсандиз кІвалахзава. Прокуратура михьи ва цІийи хъувунин рекье лап гзаф четинвилерал расалмиш жезва, амма прокурорди бушвалзавач, государстводин истемишунрал асаслу яз кІвалахзава". Р.Абдулатипова республикадин МЧС-дин лайихлувилерни къейдна, и къурулушдин руководитель Н.Къазимегьамедов кардиз вафалу кас тирдакай лагьана. Хатасузвилин советдин, гьакІни къанун-къайда хуьдай органрин кІвалахдал гуьзчивалзавай вице-премьер Рамазан Жафароваи кІвалахдин патахъайни наразивилин келимаяр лагьанач.

"За умуд кутазвайвал, ЦІийи йисуз чна пайгардик кваз кІвалахда. Чун гьар са кас вичин кардал машгъул жедай ва гьа и вахтунда и кар бажармишун патал сада-садаз жезмай кьван гзаф куьмек гудай девирдал элячІзава. Кар алай хейлин проектар куь куьмек галачиз кьилиз акъудиз жедач", - малумарна Р.Абдулатипова ва руководителривай гьакъисагъвилелди кІвалахунай чпин къуллугъчийрив разивилин келимаяр агакьарун ва абуруз алукьзавай ЦІийи йис мубарак авун тІалабна.

УФСБ-дин начальник А.Конина вичин нубатдай Президентдизни алукьзавай ЦІийи йис мубаракна ва кІвалахдиз виниз тир къимет гунай сагърай лагьана. "Чна муракаб шартІара кІвалахзава, гьар юкъуз чун жуван юлдашрикай магьрум жезва, икІ ятІани чна гьалар пайгардик кухтун патал вири къуватар эцигзава. Суварин и йикъара чна мадни гзаф уяхдаказ кІвалахда ва гражданрин хатасузвал таъминарун патал мумкин тир вири крар ийида", - лагьана эхирдай А.Конина.

Гуьруьшдин эхирдай Дагъустандин кьили къуватдихъ галаз алакъалу къурулушрин руководителриз рикІел аламукьдай савкьатар гана.

Чна чун хуьн лазим я

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ,
Хив район, Цналрин хуьр

КІанидини такІанди кІеве гьатайла чир жеда, лугьузва бубайрин мисалда.

Дагъустанда 400-лай виниз миллионерар, республикадилай къецени цІудралди девлетлуяр ва са шумуд миллиардер яшамиш жезва. Сагърай чеб вири. Гьайиф хьи, Дагъустандин экономика, яшайиш, культура хкажунин карда хсуси девлетрикай миллиардар харжзавайди са Сулейман Керимов я. Аллагьди хуьрай вич ва ам хьтин мергьяматлу вири инсанар.

2004-йисуз Грецияда Олимпиада кьиле фидайла, РФ-дин Президент В.Путинан теклифдин тереф хуьналди С.Керимова Россиядин спортсменар патал вичин 250 миллион доллар пул харжнай. Ихьтин кьуршах авай касдиз гьукуматди ва халкьдини еке къимет гана.

Эхиримжи йисара Сулейман Керимова мергьяматлувилин лишандик кваз Аллагь рикІел алай агъзурралди инсанар гьаждал ракъурзава, вишералди начагъбуруз, иллаки аялриз, куьмекдин гьил яргъи ийизва. МискІинар эцигзавай жемятриз, Кьиблепатан Дагъустандин хуьрериз пулдин, недай-хъвадай суьрсетдин куьмекар гузва. Имни заз чидайвал, адан бахт ва халкьдин патай еке гьуьрмет къазанмишун я. Гьар са касди, ибадат ийидайла, ам вичин дуьадикни кутазва.

Чаз виридаз малум я, "Уралкалийдин" генеральный директор Владислав Баумгертнер Белоруссияда кьунай. Адахъ галаз чи ватанэгьли, дуьньядин майданда тІварван авай карчи Сулейман Керимован бизнесни шаклувилик кутуна. Адан тереф хуьн патал инсанар майданрал экъечІна. И кардикай журналистри газетра, Интернетдин сайтра кхьена. Бязибуру уьлкведин Президентдин тІварцІихъ Сулейман Керимован михьи тІвар хуьн патал чарарни кхьена. Гьа гьисабдай яз "Правозащитник" тІвар алай газетдин редакциядини.

2013-йисан 13-ноябрдиз акъатнавай и газетдин 4-чина "Благодарность" кьил алай макъала ава. Ам Россиядин Федерациядин генеральный прокуратурадай "Правозащитник" газетдин кьилин редактор Сафаров Бубадиз ва адан куьмекчи, ихтиярар хуьдай региональный комитетдин председатель Гьасанов Мегьамедмирзедиз хтанвай жавабдихъ галаз алакъалуди я.

Сулейман Керимован тереф хуьн ва Владислав Баумгертнер ахъай хъувун патал кхьенвай чар Президент В.Путина генеральный прокуратурадиз рекье туна, закондихъ галаз кьазвай серенжемар кьабулун буйругъна. Прокуратурадай хтанвай жавабда кхьенва: "Россиядин Федерациядин Генеральный прокуратура РФ-дин Президентдин Администрациядай атай чарчиз килигна, Белоруссиядин Республикада силисдик кутунвай агьалийрин ихтиярар хуьнин гьакъиндай месэла гьялна. Мадни хабар гуз кІанзава хьи, Россиядин Федерациядин Генеральный прокуратуради, Россиядин Федерациядин кардик квай законодательствойрал ва международный икъраррал амал авуналди, Россиядин агьалийрин ихтиярар хуьн патал герек вири серенжемар кьабулда".

Чаз акурвал, "Уралкалийдин" генеральный директор В.Баумгертнераз хайи Ватандиз хкведай мумкинвал гана, суддуванрикайни гаф-чІал амач. Ихьтин хъсан нетижа арадал атуник чпин пайни кутур Буба Сафароваз ва Мегьамедмирзе Гьасановаз чаз "Лезги газетдин" чинилай сагърай ва баркалла лугьуз кІанзава. Абур кьведни Дербент шегьерда яшамиш жезва.

Заз жуван патай вири ватанэгьлийриз алукьнавай ЦІийи йис мубарак ийиз кІанзава. Виридахъ сагъвал, бахтар, агалкьунар хьун зи мурад я. Чна чун гьар са карда хуьн лазим я.

Ш.М.ЗАЙНАЛОВАН гьакъиндай

Дагъустан Республикадин Президентдин УКАЗ

1. ЗАЙНАЛОВ Шамил Мегьамедович Дагъустан Республикадин Центральный территориальный округда Дагъустан Республикадин кьилин патай тамам ихтиярар ганвай векилвиле тайинарин.

2. Дагъустан Республикадин Центральный территориальный округда Дагъустан Республикадин кьилин патай тамам ихтиярар ганвай векил бинеламиш жедай чка яз Махачкъала шегьер тайинарин.

3. И Указ 2014-йисан 1-январдилай къуватда гьатзава.

Дагъустан Республикадин Президент Р.АБДУЛАТИПОВ

Махачкъала шегьер, 2013-йисан 27-декабрь, №349

ЗАЙНАЛОВ Шамил Мегьамедович 1946-йисан 14-ноябрдиз Дагъустан АССР-дин Хасавюрт шегьерда дидедиз хьана.

1970-йисуз Дагъустандин государстводин университетдин инженерно-строительный факультет куьтягьайдалай гуьгъуьниз Дагъустан АССР-дин Къизилюрт шегьерда "ЧиркейГЭСстройдин" 2-СМУ-да мастервиле кIвалахна.

Советрин Армиядин жергейра къуллугъна. Адалай гуьгъуьниз Къизилюрт шегьерда СССР-дин энергетикадин министерстводин "Союзэнергожилстройдин" механизмламишнавай колоннадин мастервиле, прорабвиле кIвалахна.

1973-йисалай 1978-йисалди ам Къизилюрт шегьердин кьилин архитектор, 1978-йисалай КПСС-дин Къизилюрт шегьердин комитетдин промышленно-транспортный отделдин заведующий, 1979-йисалай 1993-йисалди Чирюрт шегьерда авай фосфордин кьелерин "Дагфос" заводдин директор тир.

1990-йисан майдиз ам Дагъустан АССР-дин Верховный Советдин депутатвиле хкяна, 1990-йисалай 1991-йисалди ам республикадин Верховный Советдин Председателдин заместитель тир.

1991-йисалай 1994-йисалди ада республикадин коммерциядинни арачивилин "Дагестанглавснаб" компаниядин генеральный директордин, гуьгъуьнлай "Дагснаб" АО-дин генеральный директордин везифаяр тамамарна.

1994-йисан сентябрдиз ам Къизилюрт шегьердин администрациядин кьилин къуллугъдал тайинарна. 1998-йисуз адакай Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председателдин секретариатдин руководитель хьана.

1998-йисалай 2011-йисалди ам РД-дин промышленностдин ва алишверишдин министр, 2001-йисалай 2006-йисалди РФ-дин Федеральный Собранидин Федерациядин Советдин член, Федерациядин Советда РД-дин Халкьдин Собранидин векил тир.

2006-йисалай адакай Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председатель хьана.

2011-йисалай инихъ ам РД-дин Халкьдин Собранидин депутат я.

Адаз "РФ-дин лайихлу эцигунардайди" лагьай гьуьрметдин тIвар, "Знак Почета", Дуствилин, "Ватандин вилик лайихлувилерай" IV-дережадин орденар ганва.

Эвленмиш хьанва, кьве хва ава.

М.А.ВЕЛИМУРАДОВАН гьакъиндай

Дагъустан Республикадин Президентдин УКАЗ

1. ВЕЛИМУРАДОВ Мусафенди Абдулмежидович Дагъустан Республикадин Кьиблепатан территориальный округда Дагъустан Республикадин кьилин патай тамам ихтиярар ганвай векилвиле тайинарин.

2. Дагъустан Республикадин Кьиблепатан территориальный округда Дагъустан Республикадин кьилин патай тамам ихтиярар ганвай векил бинеламиш жедай чка яз Дербент шегьер тайинарин.

3. И Указ 2014-йисан 1-январдилай къуватда гьатзава.

Дагъустан Республикадин Президент Р.АБДУЛАТИПОВ

Махачкъала шегьер, 2013-йисан 27-декабрь, №350

ВЕЛИМУРАДОВ Мусафенди Абдулмежидович 1956-йисан 20-октябрдиз Мегьарамдхуьруьн райондин Чахчарин хуьре дидедиз хьана.

1974-йисуз ада ЦIийи хуьруьн юкьван школа куьтягьна. 1974-йисалай 1976-йисалди ада Махачкъаладин керамзитдин заводда сварщиквиле кIвалахна.

1982-йисуз Приморскдин хуьруьн майишатдин институт куьтягьна, тамарин майишатдин инженервилин пеше къачуна.

1977-йисалай 1982-йисалди Уссурийск шегьерда "Локомотив" ДСО-дин спортзалда классический къайдада кьуршахар кьунай тренер тир.

1983-йисалай ада Кьасумхуьруьн лесхозда мешебегивиле, гуьгъуьнлай тамун мастервиле кIвалахна, 1986-йисуз ам Дербент райондин Белиждин лесничестводин мешебегивиле тайинарна.

1992-йисалай ада Дагъустан Республикадин тамарин майишатдин рекьяй комитетдин Белиждин кьилдин лесничестводин руководителвиле кIвалахна.

1997-2005-йисалди ам Мегьарамдхуьруьн райондин администрациядин кьил тир.

1998-йисалай 2003-йисалди адакай РД-дин Халкьдин Собранидин депутат хьана.

2002-йисуз ада "экономикада информационный системаяр" пешедай Дагъустандин государстводин технический университет акьалтIарна. 2004-йисан ноябрдиз ДГТУ-дин диссертацияр хуьдай советдин къарардалди М.А.Велимурадоваз экономический илимрин кандидатвилин илимдин дережа гана.

2005-йисалай 2010-йисалди ам "Мегьарамдхуьруьн район" муниципальный райондин кьил тир. 2010-йисалай ам "Мегьарамдхуьруьн район" муниципальный райондин администрациядин кьил я.

РД-дин Госсоветдин Указдалди адаз "РД-дин тIебиат хуьнин рекьяй лайихлу работник"лагьай гьуьрметдин тIвар, государстводин идарайрин общественный рекьяй къуллугъ ийидай работникрин профсоюздин ЦК-дин Гьуьрметдин грамота ганва.

Эвленмиш хьанва, кьуд велед ава.

В.С.ПАЛАМАРЧУКАН гьакъиндай

Дагъустан Республикадин Президентдин УКАЗ

1. ПАЛАМАРЧУК Вячеслав Степанович Дагъустан Республикадин Кеферпатан территориальный округда Дагъустан Республикадин кьилин патай тамам ихтиярар ганвай векилвиле тайинарин.

2. Дагъустан Республикадин Кеферпатан территориальный округда Дагъустан Республикадин кьилин патай тамам ихтиярар ганвай векил бинеламиш жедай чка яз Къизляр шегьер тайинарин.

3. И Указ 2014-йисан 1-январдилай къуватда гьатзава.

Дагъустан Республикадин Президент Р.АБДУЛАТИПОВ

Махачкъала шегьер, 2013-йисан 27-декабрь, №351.

ПАЛАМАРЧУК Вячеслав Степанович 1946-йисан 12-мартдиз ЧИАССР-дин Грозный шегьерда дидедиз хьана.

1964-йисуз Къизляр шегьерда 20 (5) -нумрадин юкьван школа куьтягьайдалай гуьгъуьниз "Сельхозтехникадин" слесарвиле, Къизлярдин мелькомбинатда транспортировщиквиле кIвалахна, гуьгъуьнлай ам Москвадин недай-хъвадай шейэрин промышленностдин технологический институтдик экечIна. 1969-йисуз, и вуз куьтягьайдалай гуьгъуьниз, ада Къизлярдин фан продуктрин комбинатда кьилин инженервилин къуллугъдал кIвалахиз башламишна.

1977-йисалай 1980-йисалди ам КПСС-дин Къизлярдин горкомдин промышленностдинни транспортдин отделдин инструктор тир. 1980-йисалай 1984-йисалди ада Къизлярдин ягълуйрин кьилин заводдиз регьбервал гана.

1984-йисан январдилай ам шегьердин плановый комиссиядин председатель -горисполкомдин председателдин заместитель тир. 1985-йисан ноябрдиз ам халкьдин депутатрин шегьердин Советдин исполкомдин председателвиле хкяна.

1993-йисуз ам Къизляр шегьердин администрациядин кьилин къуллугъдал тайинарна. 2002-йисуз ада Санкт-Петербургдин инженерно-экономический университет акьалтIарна.

2005-йисалай ам "Къизляр шегьер" муниципальный тешкилатдин депутатрин Собранидин председатель, и муниципальный тешкилатдин кьил я.

Активдаказ зегьмет чIугунай, общественный ва политический кIвалах тухунай 1995-йисуз адаз Гьуьрметдин орден, 1997-йисуз "Москва шегьердин 850-йис" медаль, 2000-йисуз Дагъустан Республикадин конституционный къурулуш хуьнин рекьяй гражданвилин буржи тамамардайла дирибашвал ва гьакъисагьвал кьалурунай "Ватандин вилик лайихлувилерай" IV дережадин орден ва Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путинан патай тIвар кхьенвай къизилдин сят, 2001-йисуз "Пак Сергий Радонежскийдин" орден гана. Ам Дагъустан Республикадин государстводин лайихлу къуллугъчи, РФ-дин ракьун рекьерин эцигунрин гьуьрметлу къуллугъчи я.

2009-йисуз адаз Вириссиядин "Кадрияр менфятлудаказ идара авун" проектдин лауреатдин гьуьрметдин тIвар гана.

Эвленмиш хьанва, пуд велед тербияламишзава.

И.М.ИБРАГЬИМОВАН гьакъиндай

Дагъустан Республикадин Президентдин УКАЗ

1. ИБРАГЬИМОВ Ибрагьим Мегьамедович РД-дин Дагълух территориальный округда Дагъустан Республикадин кьилин патай тамам ихтиярар ганвай векилвиле тайинарин.

2. Дагъустан Республикадин Дагълух территориальный округда Дагъустан Республикадин кьилин патай тамам ихтиярар ганвай векил бинеламиш жедай чка яз Хунзах хуьр тайинарин.

3. И Указ 2014-йисан 1-январдилай къуватда гьатзава.

Дагъустан Республикадин Президент Р.АБДУЛАТИПОВ

Махачкъала шегьер, 2013-йисан 27-декабрь, №352.

ИБРАГЬИМОВ Ибрагьим Мегьамедович 1963-йисан 16-ноябрдиз РД-дин Советский райондин Урада хуьре дидедиз хьана.

1985-йисуз Дагъустандин хуьруьн майишатдин институт куьтягьайдалай гуьгъуьниз ада Даггосплемобъединенидин учетдин ва гьахъ-гьисабар авунин рекьяй отделдин экономиствиле кIвалахна. Гьа и йисуз адаз Яракьлу Къуватрин жергейриз эвер гана.

1986 - 1987-йисара адакай РД-дин Советский райондин Урада хуьруьн "Урадинский" совхоздин рабочий, гьа и совхоздин зегьметдин рекьяй экономист, гуьгъуьнлайни кьилин экономист хьана.

1990-йисалай 1992-йисалди ада СССР-дин КГБ-дин Кьилин курсара чирвилер къачуна. 1990-йисалай 2007-йисалди Россиядин РД-да авай УФСБ-да жуьреба-журе къуллугъарал кIвалахна. 2007-йисалай инихъ Россиядин ФСКН-дин РД-да авай Управленидин начальникдин заместителдин къуллугъдал алай.

Эвленмиш хьанва, кьуд велед ава.

2014-йисан юбилеяр

АХЦЕГЬ РАЙОНДИН - 85 йис

ДЕРБЕНТ РАЙОНДИН - 85 йис

КЬУРАГЬ РАЙОНДИН - 85 йис

СУЛЕЙМАН-СТАЛЬСКИЙ РАЙОНДИН - 85 йис

ДОКЪУЗПАРА РАЙОНДИН - 80 йис

Мукьтадир АЙДИНБЕГОВАН - 130 йис. Ялавлу инкъилабчи.

Абдурагьман ИСМАИЛОВАН - 90 йис. Машгьур инкъилабчи, чекист, Дагъустандин военно-революционный комитетдин член, Темир-Хан-Шурадин партийный организациядин регьбер.

Гьажимет САФАРАЛИЕВАН - 120 йис. Инкъилабчи, Самурдин округкомдин председатель, Куьре округда Деникиназ акси яз къарагъай бунтунин тешкилатчи.

Валентин ЭМИРОВАН - 100 йис. Советрин Союздин Игит.

Эсед САЛИГЬОВАН - 95 йис. Советрин Союздин Игит.

Шагьбас ИСМАИЛОВАН - 95 йис. КПСС-дин Дагъустандин обкомдин идеологиядин рекьяй секретарь.

Азиз АЛИСКЕРОВАН - 100 йис. тIвар-ван авай инженер-геолог, "Яргъал тир Кеферпатан Колумб".

Абдусалам ГЬУЬСЕЙНОВАН - 75 йис. Уьлкведин машгьур алим-философ, академик.

Сария АГЪАШИРИНОВАДИН - 85 йис. Тарихдин илимрин доктор, профессор.

Идрис ОРУЖЕВАН - 75 йис. ДГТУ-дин профессор, политологиядин ва правоведенидин кафедрадин заведующий.

Гьажиагьмед КЪАЗИАГЬМЕДОВАН - 80 йис. Дербентдин педколледждин директор, РД-дин халкьдин муаллим.

Къазанфар КЪУРБАНОВАН - 70 йис. РД-дин здравоохраненидин зурба тешкилатчи, РФ-дин кьилин духтур.

Рагьимат ГЬАЖИЕВАДИН - 105 йис. РФ-дин халкьдин артист.

Шамсижагьан КЪУХМАЗОВА ДИН - 90 йис. РФ-дин лайихлу артист.

Абдурашид МАГЬСУДОВАН - 80 йис. РФ-дин халкьдин артист.

Ибрамхалил РАМАЗАНОВАН - 70 йис. Дагъустандин халкьдин артист.

Абдул ГЬАБИБОВАН - 65 йис. РФ-дин лайихлу артист.

13-январь Россиядин Печатдин югъ я

Журналистрин югъ халкьдин сувар я

Жасмина САИДОВА,
“Лезги газетдин” редакциядин журналистрин сифтегьан организациядин секретарь

Печатдин югъ

Гьар йисуз Печатдин йикъан вилик чна суварин тарихдиз вил вегьезва, журналистдин пеше дуьньяда виридалайни къадимлубурукай сад тирди ва сифте газетар пайда хьайи вахт рикIел хкизва.

Амма, эгер фикир гайитIа, журналистикадин эвел сифте изданийрилай ваъ, махлукьат халкь авур чIавалай башламиш жезва: чар пайда жедалди, кIелиз-кхьиз чир жедалди вилик инсанри малуматар-хабарар сада-масадав сивяй-сивиз, манийрин, къванерал ва рагарал атIанвай шикилрин, нехишрин куьмекдалди агакьарзавай ва хуьзвай. Яни, и ва я маса халкьар хуьн ва лазим рекье аваз виликди тухун патал информация агакьардай, адан гьавурда твадай алат лазим тир. ГьикI лагьайтIа, эгер бедендивай недай шей галачиз дурум гуз жедачтIа, руьгьдизни ам тухардай, чирвилер гудай суьрсет лазим я.

Тарихдин чарх хейлин вилик фенва, девирар, асирар гзаф алатнава. Къенин юкъуз дуьньядин шикилар, кьилди къачуртIа, журналистикадин еришар масадбур я...

Жуьре дегиш хьанва

Чеб пайда хьайидалай инихъ газетрин метлеб тIимил хьайиди туш. Инал, мисал яз, Остап Бендеран гафар рикIел хкайтIа жеда, ада газетар кIел тийизвай ксар эдебдай кьена кIанзавайди яз гьисабзавай. Яраб “12 стул” ктабдин игитдиз къенин шикилар акунайтIа вучдайтIа?!

Эгер виликдай общественный транспортда, остановкайрал, паркара чаз гъиле газетар, ктабар авай ксар аквазвайтIа, гила, гьинихъ вил вегьейтIани, гъиле планшетар, ноутбукар ва интернетдихъ галаз алакъа авай маса техникадал машгъулбур я аквазвайбур. Чебни асул гьисабдай жегьилар. И карди прессадин базарда еке дегишвилер хьанвайдакай шагьидвалзава. Мисал яз, эгер гьатта 15-20 йисан вилик виридалайни тади хабарар инсанриз телевиденидай агакьзавайтIа, гила гьатта жуван вилик жезвай кардин гьавурда дуьз акьун патал тадиз фена Интернетдин такьатар гъилелай ийиз башламишзава: кIелзавайбурув цIийи хабарар гьикьван тадиз агакьарайтIа, гьакьван зурбади яз гьисабзава издание. Са гафуналди, гьафтеда садра акъатзавай газетрин метлеблувал и жигьетдай агъуз аватзава. РагъакIидай патан бязи тIвар-ван авай газетри печатдин форматдикай михьиз отказнава, электронный къайдайрал элячIнава.

“За гъиле газет кьун тавуна чидач гьикьван йисар ятIа. Гьар пакамахъ зи югъ кIвалахал фидай рекье смартфондин куьмекдалди кIелзавай интернет-хабаррилай башламиш жезва”, - лагьанай чаз кьве йис идалай вилик Ростовда кьиле фейи международный семинардал рахай гьакимрикай сада. Ам печатдин газетар эсиллагь герек амачир шейэр тирдакай, журналистри чпиз тади гьалда цIийи къайдада кIвалахиз чирун лазим тирдакай гзаф раханай. Эхирдалди кисна ацукьай са журналистди гайи “Бес экв авачирла куьне вуч ийизва?” лагьай суалди ам кIевера тунай: “Гьелбетда, за интернет исятда авай гьалда дурумлуди яз гьисабзавач...”

Асул чешме яз ама

Гьа са вахтунда дуьньяда санлай къачурла гьалар масадбур я. Африкада, Юкьван Азияда ва Мукьвал тир РагъэкъечIдай пата исятда печатдин газетрин машгъурвал садрани тахьай хьтин тегьерда хкаж жезва.

РагъакIидай пата пресса йигиндаказ Интернетдиз физватIани, вири дуьньяда чапзавай газетрин кьадар 2007-йисалай 2013-йисалди 4,8 процентдин хкаж хьанва.

Азиядин уьлквейра, кьилди къачуртIа, Китайдани Индияда, мисал яз, 2011-йисуз газетрин тиражар, адалай вилик квай йисан делилрив гекъигайла, 3 процентдин артух хкаж хьана. Им, гьелбетда, и уьлквейра образованидин ва инсанрин яшайишдин дережа хкаж хьунихъ галаз алакъалу ийизва. Гьаниз килигна, дуьньядин виридалайни еке тираж авай 15 изданидикай ибарат сиягьда Индиядин 5 ва Китайдин 2 газет хьун тажуб жедай кар туш.

Къенин юкъуз печатдин продукциядин Индиядин базар виридалайни йигиндаказ еке жезвайди яз гьисабзава. Ихьтинбурун сиягьда Россиядин печатный прессадин базарни ава. Россиядин базарни гьеле жегьилди я, гьаниз килигна адахъ виликди фин патал бес кьадар мумкинвилер ава.

И хиле гьалар тадиз дегиш жезватIани, печатдин газетар инсанрив хабарар агакьарзавай асул чешмеяр яз гьисабзава.Виридуьньядин газетринни хабаррин ассоциациядин (WAN-IFRA) делилралди, чилел яшамиш жезвай кьван яшар тамам хьанвай инсанрин чIехи паюни гьар юкъуз газетар кIелзава: 2,5 миллиард касди печатдинбур, 600 миллиондилай гзафбуру - электронный. Интернетдихъ гьелелиг ихьтин агалкьунар авач. Россиядин печатдин продукция пайзавайбурун ассоциациядин руководитель А.Оськина лугьузвайвал, инсан патал важиблуди хабар агакьунин тадивал ваъ, ам кIелунин къулайвал я.

Гьа са вахтунда, цIийи технологияр инкар авун, абурун важиблувал кваз такьун дуьз туш. Исятда печатдин изданияр патал имтигьанрин вахт алукьнава. Абуру инлай кьулухъни, адет тирвал,ерилу хабарар агакьарзавайрун роль хуьн лазим я. И месэла гьялун патал, гьелбетда, кIвалахда цIийи алатар ишлемишун, алай вахтунин мумкинвилер кваз кьун чарасуз я.

Кьве пар ялзава

Пешекар суварин вилик заз, гьелбетда, государстводин къаюмвилик квай милли газетрикайни кьилди лугьуз кIанзава. Милли газетри, зи фикирдалди, сад хьтин заланвал авай кьве пар санал ялзава. Сад лагьайди: ерилу публицистика, хабарар агакьарун, кIелзавабурун, яни халкьдинни государстводин арада алакъа хуьн. Кьвед лагьайди: хайи чIал хуьн. И месэла эхиримжи йисара иллаки хциз акъвазнавайди чи хуьреriз хъфейла якъин жезва. Районрин, хуьрерин хсуси телеканалри саки вири вещание урус чIалалди тухузва: терхеба ятIани, гьалатIар кваз ятIани - гьикI ятIани урус чIалалди хьуй. Аялар чебчпив урус чIалалди рахазва. Хайи чIалал лагьай гьатта адетдин гафарни ажайиббур яз гьисабзава. ЧIал лагьайтIа, халкьдин “рикI” я, ам квахьайла миллетни квахьда. Гьаниз килигна, зун инанмиш тирвал, милли прессадин важиблувал, ада ийизвай кIвалах иллаки екеди я. Дагъустан Республикадин милли газетар, кьилди къачуртIа, “Лезги газет” арадал атай жуьредиз, адан тарихдиз вил вегьейлани, и кар мадни якъин жезва.

Алатай йисан конкурсрин нетижаяр

Пешекар суварин вилик чи редакцияда йисан вахтунда кьиле тухвай кIвалахдин нетижаяр кьун адетдин кар хьанва.Печатдин йикъан вилик милли журналистика вилик тухунин, хайи чIал хуьнин кардик кьетIен пай кутурбур, газетдихъ галаз сих алакъа хвейибур, хъсан макъалайрин авторар къейд авунни адетдиз элкъвенва.

Са касдиз анжах са сеферда гун къарардиз къачунвай **“Лезги газетдин” сад лагьай редактор, фольклорист, литератор, чIехи алим ва общественный деятель Гьажибег Гьажибегован тIварунихъ галай премия - 5000 манат** - милли журналистика, публицистика вилик тухунин кардик, Гь.Гьажибегован ирс хуьник ва давамаруник лайихлу пай кутурбуруз гузва.

Алай йисуз и премиядиз лезги шаир, прозаик, литературадин критик **Арбен КЪАРДАШ** лайихлу хьана. “Гаф давам жезва” тIвар алаз акъатнавай ктабда шаирди лезги художественный культурадин ирс дериндай ахтармишна раиж авунва. Кьилди къачуртIа, ина адан Низами Генжевидиз талукь макъалаярни гьатнава. Ктабдин асул фикир: гаф рекьидач, ада вичин уьмуьр дамамарда.

Лезгийрин машгъур лингвист, чи халкь паталди вичин метлеб садрани квахь тийидай ва вичиз тешпигь авачир урус чIаланни лезги чIалан таржумадинни баянрин (переводно-толковый) зурба словарь (35 агъзур гаф ава) багъишай **Мегьамед Гьажиеван тIварунихъ галай премия - 3000 манат** - лезги чIал хуьник ва ам девлетлу авуник пай кутурбуруз гузва.

И премия, редколлегияди гьисабзавайвал, лезги шаир ва публицист **Майрудин БАБАХАНОВА** лайихлудаказ къазанмишнава.

“Садазни сир туш, набататрал гьалтайла, чи чилер женнетдин багъдиз ухшар я. Даиман живерилай гьуьлерал къведалди вири тIебиатдин зулар гва чи халкьдив. Гьатта субтропикрин Самурдин тамни. Кавказда авай саки вири набататар экъечIзава чи мулкара. Амма абурун виридан тIварар чаз чизвач, чи словарра авач”, - цIарарилай башламиш жезва адан “Рангулат ва я лезгийрин къацу гафарган”. “Рангулат” алатай йисан “Лезги газетдин” 11 ва 12-нумрайра чапнава.

Журналистикадин алемда сифте умудлу камар вегьез башламишнавайбурун ва “Лезги газетдихъ” галаз сих алакъа хуьзвай ксарин зегьмет къейд авун патал тайинарнавай **гьевесламишдай премиядиз - 1500 манат** - чи редакциядин журналист, спортдин чин кьиле тухузвай корреспондент **Рагнеда РАМАЛДАНОВА** лайихлу хьана. Республикадин спортдин алемда жезвай вакъиайрикай хабарар вахт-вахтунда агакьарзавай адан кIвалахдилай кIелзавайбур иллаки рази я.

“Лезги газетдин” редколлегияди алатай йисуз тIебиат хуьнин, яни экологиядиз талукь темадай пуд премия тайинарнай: **2000, 1000** ва **700** манатдин кьадарда аваз.

1-премия “Лезги газетдихъ” галаз датIана алакъа хуьзвай **Райсудин НАБИЕВАЗ** “Муьжуьд асирдин шагьид” тIвар алаз 3-нумрадиз акъатай (“ЛГ”, 17.01.2013) макъаладай гана.

2-премиядин сагьиб ДаркIуш-Къазмайрин юкьван школадин биологиядинни географиядин муаллим **Эйзудин САЙДУМОВ** хьана. Адан “2013-йис тIебиат хуьнин йис я” тIвар алай макъала “Лезги газетдин” 16-нумрадин 21-чина ава.

3-премиядиз “Лезги газетдин” Сулейман-Стальский районда авай хсуси корреспондент **Шагьабудин ШАБАТОВ** тIебиат михьиз хуьнин месэладай кхьей са жерге макъалайрай лайихлу хьана.

Алатай йисуз чна давамарай **“Хъсан шикил” (премия - 500 манат**) конкурсда “Лезги газет” кIелзавайбуруз фадлай таниш чи амадаг **Вадим ЖАМАЛДИНОВ**, кьилди къачуртIа, адан “Чилер чилера” шикил гьалиб хьана.

Чи адетдин **“ИкIни жеда кьван!”** конкурсдин гьалибчи ва лезги чIалалнни урус чIалан **М.Гьажиеван словардин** сагьиб и сеферда редакциядихъ галаз сих алакъа хуьзвай чи амадаг **Рамазан ВЕЛИБЕГОВ** хьана. Адан “Сувабдин капI” юмореска кIелзавайбуру мукьвал-мукьвал тикразава.

Конкурсра гьалиб хьанвай чи юлдашриз редакциядин коллективди и агалкьун рикIин сидкьидай мубаракзава. Премияр ва дипломар “Лезги газетдин” редакцияда вахкуда.

Цийи йисан конкурсар

Махлукьатдин фикир желбун патал РФдин Президент В.Путина алукьнавай 2014-йис “Культурадин йис” яз малумарнава. Президентди къул чIугунвай указда лагьанвайвал, “Культурадин йис” кьиле тухунин макьсад обществодин фикир культура вилик тухунин, культурадинни тарихдин ирс хуьнин ва Россиядин культуради дуьньядин майданда кьазвай чкадиз талукь месэлайрал желб авун я.

Дагъустан патал им иллаки важиблу месэла яз гьисабзава. Милли культура хуьн патал алукьзавай кьве йисан вахтунда Дагъустанда Россиядин халкьарин адетдин культурадин 52 Центр тешкилдайвал я.

Гьавиляй “Лезги газетдин” редакциядини алукьнавай йисуз культура хуьнин, виликди тухунин месэлайриз талукь конкурс малумарнава ва пуд премияни тайинарнава: 2000, 1000 ва 700 манатдин.

Идалайни гьейри, чи адетдин конкурсар: **“Хъсан шикил”** (и ва я маса чIурувилер пислемишдай шикилар) ва **“ИкIни жеда кьван!”** (юмореская яр), Гьажибег Гьажибегован, Мегьамед Гьажиеван тIварарихъ галай премияр цIини къуватда амукьзава. И конкурсра гьалиб хьайибуруз, талукь тирвал, **500 манатдин** премия ва **лезги чIалалнни урус чIалан М.Гьажиеван словарь** гуда.

РикIел хкин: конкурсдиз ракъурзавай макъалаяр басма авунвай кьуд чарчелай чIехибур хьун лазим туш. Макъалайрин кьилел гьи конкурсдиз ятIа кхьин чарасуз я.

Гьуьрметлу “Лезги газет” кIелзавайбур! Чахъ галаз алакъа хуьзвай, чаз датIана макъалаяр кхьизвай гьар са касдиз мад сеферда чна пара сагърай лугьузва ва сувар мубаракзава! “Лезги газетдихъ” галаз цIийиз таниш хьанвай юлдашриз лагьайтIа, чна хайи газетдихъ галаз сих алакъа хуьниз эвер гузва. Гьикьван куьн гьевеслу хьайитIа, гьакьван чун шад я - рикIел хуьх, чна датIана куь макъалаяр гуьзлемишзава!

13-январь Россиядин Печатдин югъ я

Чи тебрикар

ЦIинин йис патал хайи газет кхьин, адан тираж хуьн патал чпин къуватринни такьатрин гьайиф татай вири рухвайризни рушариз баркалла, аферин!

Авайвал лугьун, газет кхьиз кIанзавай кар чахъ, гьамиша хьиз, гилани гзаф ава. Гьайиф, чкайрал почтарин отделенияр, почтальонар, яни газет ахгакьардай къуллугъар амачирвиляй, гьакIни мажибар, пенсияр вахтунда агакь тавунин нетижадани (яни гьиле пул авачиз) хейлин ксаривай газет кхьиз хьанвач. Амма хайи чIалан, эдебиятдинни медениятдин къадир авай гьар садавай "Лезги газет" инлай кьулухъни почтарин отделенийра, киоскар авай чкайра киоскрай кхьиз жеда. Месела, январдин 20-числодалди газет кхьиз агакьайтIа, ам куьне гьа гуьгъуьнин вацралай къачуда.

И сеферда чна хайи газетдин цIуд ва адалай гзаф экземплярар патал пулдин такьатар жагъурай чи даяхризни дамахриз (сифте нубатда шегьерра авайбуруз, абурун тIварар чаз чир хьанва) Аяз Бубадин тIварунихъай хуш тебрикар-телер рекье твазва. Абур чна жезмай кьван алфавитдин къайда хвена чапзава.

ДЕРБЕНТДА

ЯРАЛИЕВ Имамаз - шегьердин мэрдиз, лезги халкьдин игитвилин эпос "Шарвилидин" суварин регьбердиз:

Шарвилидин руьгьдал ашукь
Сухта-хва!
Сулейманан чили гайи Уста-хва!
Ви суьретдин, ви жуьрэтдин
гьазретди
Артухзава чазни жумарт
Дустар, хва!

МАХАЧКЪАЛАДА

АБДУЛГЬАЛИМОВ Абдулгьалимаз - ДГТУ-дин кафедрадин заведующийдиз, илимрин докторди, профессордиз:

Хайи хва я Кьехуьла,
Шадда даим гуьгьуьлар:
- Лезгистандин гьар кIвале
Сагърай вири сихилар!

АБДУРАГЬМАНОВ Зауразва ЭЛЬДАРОВ Халидиназ - МИРЭАдин Дагъустанда авай филиалдин директордиз ва кафедрадин заведующийдиз:

Кьилих ганва къуччагърин,
Вуч гаф ава къуршахриз!
Гьазурбур я гьамиша
Руьгьдин цавар уяхриз.

АГЬМЕДОВ Сиражидиназ - РД-дин Счетный палатадин отделдин начальникдиз:

Алудна терс жигъирар,
Медени я Кьуьчхуьрар!
Вилик тухуз асайиш,
Къенибур я фикирар.

АЗАЕВ Жабираз - культурадин "Къуруш" центрадин директордиз:

Гзаф къени крариз
Харж ийида къуватар.
Иллаки хуьн паталди
Хайи чилин нугъатар.

АЛИВЕРДИЕВА Султанатаз - ДГПУ-дин филфакдин муаллимдиз - алимдиз:

Бахчадавай билбил хьиз,
Багьа къаш я къизил хьиз!
Куьмекдин гъил агакьда
Нур агакьдай мензилдиз!

БУТАЕВ Бутаяз - карчи хциз, эцигунрин лайихлу устIардиз:

ШартIара терс базардин
Хуьзва сабур пайгардиз.
Газетдизни къуллугъда,
Вафалу яз, азгардиз!

ВЕЛИЕВ Эзединаз - ДГУ-дин математикадин факультетдин доцентдиз:

Мерд ксарин дестедин
Тамада я Эзедин.
Зиярат хьиз михьи я
Къванер адан бинедин!

ГЬАБИБОВ Наврузбегаз - "Дагагропромстрой" ОАО-дингенеральный директордиз:

Эцигунрин генерал,
ГьикI кьадач вун гъилерал!
Асайиш хуьн макьсад я
Вири Лезги чилерал!

ГЬАБИБОВ Рауфаз - СИЗОдин начальникдиз, къенепатан къуллугъдин подполковникдиз:

Къанун-къайда хуьн патал,
Девир вилик фин патал,
Алахънава датIана
Сафа михьи гуьн патал.

ГЬАЖИЕВ Тофиказ - Дагавтодордин отделдин начальникдиз, лайихлу эцигунардайдаз:

Майданар гуз рекьериз,
Регьятвилер - рикIериз.
"Хуьн чи руьгьдин ивирар!"
Ава даим эвериз.

ГЬУЬСЕЙНОВ Алинисебаз - КРУ-дин чIехи къуллугъчидиз, финансистдиз:

Хуьз такьатар, суьрсетар,
Кьадач маса гьуьжетар.
Четинвилер алудиз,
КIелда хайи газетар...

ЗАГЬИРОВ Надираз - ДагНИИСХ-дин директордиз, илимрин доктордиз, академикдиз:

Чилин девлет артмишдай
Рекьер чириз гьамиша,
Хазинадиз руьгьдинни
Рузи михьи багъишда!

ЗИЯТХАНОВ Омараз - спортдин "Олимп" тIвар алай школадин директордиз:

Спорт вилик тухуниз
Гекъиг тежер дирек я.
Чазни куьмек гудайла,
Катралайни зирек я!

ЗЕРБАЛИЕВ Алиханаз - ДГТУ-дин доцентдиз:

Ганва касдиз къилихар,
Кутаз жедач синихар.
Вирибуру тикрарда:
"Жумарт хва я Алихан!"

ИСМАИЛОВ Тагьираз - ДГТУдин ректордиз, илимрин докторди, академикдиз:

"Халкьдин Игит" - ихьтин тIвар,
Низ чида, мад нел ала!
Кьакьанбур я лайихар,
Гьакьван ачух пел ала!

КЕЗИНОВ Седрединаз - меркездин эцигунрин чIехи регьбердиз:

Мертебаяр меркездин
Жезва мадни кьакьанбур.
"Гьардаз гуда къулайвал!"
Гафар туш гьа гьакIанбур...

КЪАДИМАЛИЕВ Мегьамедзакираз - "Дагъустан" агрохимкъуллугъдин генеральный директордиз:

Сагъламди я "химкъуллугъ", -
Мани алай сим, къуллугъ.
Къуй чи руьгьдал татурай
Са чIавузни хъуьм, къуллугъ!

КЪАЗАГЬМЕДОВ Абасаз - къенепатан къуллугъдин полковникдиз:

Дидед хайи йикъалай
Вафалу я газетдиз.
Газет кхьин тавурди
Гатадачни ажеб дуьз!

МАГЬМУДОВ Фаргьадаз ва ИСМАИЛОВ Исмаилаз - "Махачкъала" автоцентрадин директордиз ва кьилин инженердиз:

Машинриз хуьз диривал,
Тагуз ерли къуьруьвал,
Чазни гузва куьмекар
Гьар са йисуз жеривал!

МЕГЬАМЕДАГЬАЕВ Азетуллагьаз - девирдин меценатдиз, карчидиз:

РикIел къвезва Ашахуьр,
Лугьузва за "Яша, хуьр!
Сагърай ви мерд веледар,
Гьисаб тийиз яшар, хуьр!"

МЕГЬМАНДАРОВ Нуралидиз - эцигунрин "Яру-Дагъ" фирмадин генеральный директордиз:

Хва я халис дагъ хьтин,
Ишигъ гудай рагъ хьтин.
Зайиф хьана такурай
Майва авай багъ ахьтин!

НАСИБОВ Джамилаз - РД-дин налогрин управленидин кьилин инспектордиз:

КIватIда харжар, налугъар,
Ийиз михьи къуллугъар.
Газет кIелиз, тикрарда
Чаз сидкьидин сагълугъар.

НЕФТЯЛИЕВ Маилаз - РД-дин чилерин кадастрдин палатадин генеральный директордиз:

Къимет хуьзва чилерин,
Гьуьрмет хуьзва эллерин,
Майданар мад генг ийиз
Руьгьдин цIийи гилерин.

ОРУЖЕВ Идрисаз - ДГТУ-дин Гьуьрметлу профессордиз:

Хайи хва я Гиярда,
Руьгьдиз ажеб пайгарда!
Чи куьмекдиз агакьда
Алайди хьиз киярдал!

ПИРИСМАИЛОВ Мусаибаз - Милли банкдин чIехи къуллугъчидиз:

Ава хейлин важибар:
Сад-хкажун мажибар.
Зулуз ахпа гьисаба
Шумуд ятIа цицIибар...

СЕДРЕДИНОВ Зиятаз - РД-дин Верховный суддин судьядиз, лайихлу юристдиз:

Авач фикир гъередин,
Дуьзвал хуьда терездин.
"Лезги газет" лагьайла,
Масад жедач эвездин.

ФАТУЛЛАЕВА Пакизатаз - "Дагъустандин дишегьли" журналдин редактордиз, шаирдиз, публицистдиз:

Къуллугъзава паквилив,
Фелек хьиз я гьахъвилин!
Тавханайриз чи руьгьдин
Ачухарда рак вилик!..

ХАНБАЛАЕВ Назимаз - Проектрин институтдин директордиз:

КIандач кьуру рахунар.
Руьгьдин емдиз хур гуда.
Кубутвилер акуртIа,
Инсаф тийиз, кIур гуда!

ШАХБАНОВ Низамаз - 13-нумрадин гимназиядин муаллимдиз - военрукдиз:

Дявекарриз лянетда,
Тваз игитвал гьуьрметда:
"Ватан хуьнин везифа
Аватдайд туш къиметдай!"

ЭМИРБЕГОВ Эмирбегаз - Ростовдин госуниверситетдин Дагъустанда авай филиалдин директордиз, академикдиз:

Галгамар гва гъетерин, -
Дуьнья чIехи экверин.
Чазни къуват артухда,
Герек хьунни уьтери.

ЭСЕТОВ Азединаз ва адан уьмуьрдин юлдаш ЮЗБЕГОВА Мафидиз - ДГМА-дин доцентдиз ва ДГПУ-дин старший преподавателдиз:

Къилихарни - сад хьтин!
Къиметарни - сад хьтин!
Къушавални къаншарвал
Акунач чаз мад ихьтин!

ЭСЕТОВ Фаргьадаз - ДГПУдин математикадин факультетдин кафедрадин заведующийдиз:

Иксиярни игрикар -
ЯтIани хуш "хуьрекар,"
Хайи чIал хуьн гьисабда
Эвелимжи герек кар!

КАСПИЙСКДА

АГЬМЕДОВ Тагьираз - "Каспий-Теплосервис" ООО-дин президентдиз:

Вахт авайд туш дамахдай,
Аваз даим кIвалахда.
Гьар са кIвале, гьар рикIе
Асайиш хуьз алахъда!

АЛИХАНОВ Мирзеханаз - Алишверишдин кIвалин сагьибдиз:

Алукьнавай замандиз
Базар руьгь я дармандин.
Амма газет кхьизва,
Иеси яз фармандин!

ГЬАЖИБАБАЕВ Назираз - "Дагдизель" заводдин генеральный директордин заместителдиз:

Къул я чIехи шегьердин!
Замин ацIай бегьердин!
"Лезги газет" къачузва
КIунчI хьиз таза гъвергъвердин!

ДУЬГУЬШЕВ Фаргьадаз - "Каспий-Лада" фирмадин генеральный директордиз:

Ваъ лагьайд туш садрани!
Я кIвале, я ядрани!
Газетдиз пул жагъурда
Садра ваъ! Гьа къадрани!

ИСМАИЛОВ Расимаз - карчи муаллимдиз:

Яшамиширай муаллимар! -
Чи рикIерин гьакимар!
Куьмекда чаз даима,
ТавуртIани тагькимар!

ЛАЧИНОВ Абдулвагьабаз - шегьердин электросетрин кьилин инженердиз:

Хайи чIалан къадир чиз,
Адан тарих надир чиз,
Газет вири багърийриз
Рекье твазва-хийир чиз!

ФАТУЛЛАЕВ Имамудиназ ва АЗИЗОВ Абдуллагьаз - Дуьмдуьз механикадин заводдин гендиректордиз ва кьилин бухгалтердиз:

Чи гьуьрметрин дуьм-дуьзвал
ЧIур тежерди хупI чизва!
Эхь, гьавиляй чун патал
Кьилдин гьуьрмет - къул хуьзва!

ШАГЬПАЗОВ Фридоназ - 5-СМУ-дин генеральный директордиз:

Нумра вичин "вад" я!
Дустаракай сад я!
ЧIалахъ хьухь куьн,
Гьа тIвар кьаз,
Чун гьамиша шад я!
Къиметни чи "Вад" я!

ХАСАВЮРТДА

ДИЯРХАНОВ Вакъифаз - ЦIийи Къурушдал С.Диярханован тIварунихъ галай КФХ-дин сагьибдиз, лайихлу уьзуьмчидиз:

Бубайрин мерд ирсинал
Машгъул я хва даима.
Уьзуьмлухриз гьа ихьтин
КIанзавайд я гьакимар -
Чилел ашукь итимар!

Нурлу гъетер-гъалибчияр

Хинерин хуьряй тир Игит

Гьазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА

"Жегьил коммунист, лезги **Гьасрет АЛИЕВА** какахьай кукIунра фашист тергна, немсерин пулемет кьуна" - кхьизва вичин ктабда Советрин Союздин Маршал **Родион МАЛИНОВСКИЙДИ**. И викIегь дагъустанви Ахцегь райондин Хинерин хуьряй тир.

1943-йисуз къизгъин ягъунра Гьасрет Алиевни авай са десте разведчикри немсерин кьетIи 11 гьужум алудна. Гьа и йисан 1-ноябрдиз дагъустанвидиз Ленинан орден, "Къизилдин Гъед" медаль ва Советрин Союздин Игит лагьай тIвар гана.

Советрин аскерри, халкьди дяведа гьич инсандин фикирдизни текъведай хьтин аламатдин къагьриманвилер къалурна. Игитвал - им ахлакьдин, руьгьдин, рикIин эмир я. Четин, кIеве гьатай шартIара жуьрэтлувал, викIегьвал къалурун - им адетдин уьмуьрда инсанвал, мердвал къейд авун лагьай чIал я. Гьа и кар тестикьарзава Ватандин ЧIехи дяведин Игитрикай сад тир Гьасрет Агъаевич Алиеван уьмуьрдини.

1922-йисуз кьакьан дагъдин хуьре дидедиз хьайи Гьасрет Алиеван уьмуьрдин рехъни гзаф дагъвийринди хьиз башламишна: гзаф аялар авай хизан, лап гъвечIизамаз зегьмет чIугун, вичин хушуналди 1942-йисуз фронтдиз рекье гьатун. Запасдин полкуна са куьруь вахтунда чирвилер къачур аскер сифтегьан ягъунрик Моздокдин патав кьиле фейи женгера экечIна. Ина викIегь дагъвиди алакьунар къалурна. Кавказдиз гьахьунин чалишмишвилер авур гзаф кьадар фашистар Алиеван пулеметдин цIу алугарна.

Ада Туапседин патав гьужумдикай хуьдай четин женгер физвай Сочидин дагъдин гирве хуьзвай женгера иштиракзавай. Душманди кьетIен кьакьан чкадал гьар гьикI хьайитIани экъечIдай чалишмишвилер ийизвай. Вири къуватар ишлемишуналди тухузвай женгина Гьасретал хер хьана, амма ягъунрикай хкечIнач. Анжах женгинилай гуьгъуьниз, залан хер хьанвай аскер далудал вегьена, юлдашри ам санитарар авай тамуз хкана. Сагъ хъхьайдалай гуьгъуьниз Гьасрет Алиев душмандин дагъларин стрелковый кьушунрихъ галаз женгер тухузвай альпийский отряддиз рекье туна. Алиева гуьгъуьнлай рикIел хкизвайвал, гьа ина ада Ватан гьихьтин хаталувилик кватIа, кьетIендиз гьиссна. Гь.Алиев вичин тIалабуналди разведротадиз рекье туна. ИкI, адан женгинин цIийи биография башламиш хьана.

Разведчик Алиеван алакьунар Кубань азаддай женгерани акуна. НацIарай экъечIиз, разведчикри, хуьреriз, станицайриз гьахьиз, душмандал гуьллейрин хар къурзавай.

Са сеферда 40 аскер садлагьана са хуьруьз гьахьна ва ам асул къуватар агакьдалди хвена. Старший сержант Алиеван отделиди Гитлеран 50 гьилибан есирда кьуна. Ина къалурай кьегьалвиляй Гьасрет Алиев Яру Гъед ордендиз лайихлу хьана.

Днепр патал женгер кьиле физвайла, разведчикар вацIун муькуь патаз сифте яз экъечIунин ва плацдарм кьунин лазимвал атана. Сошиновка районда Днепрдилай сифте яз элячIиз кIанзавайбурун арада Алиевни авай. Дестедин кьиле взводдин командир, лейтенант С.Шпаковский акъвазна. 25-сентябрдин йифиз аскеррин са гъвечIи десте кьве луьткведа аваз вацIун эрчIи патан кърехдиз рекье гьатна. Душмандин тупарин гужлу цIук кваз разведчикрин луьтквеяр 925 метр мензилдиз фена.

Чеб авай пата советрин аскеррин десте пайда хьун гуьзлемиш тийизвай немсерин арада гьарай-эвер гьатна. Йикъан къене разведчикрилай са шумуд сеферда къуватлу душмандин 11 гьужум алудиз алакьна. Дяведин суьрсет акьалтIайла, абур душмандал тепилмиш хьана, какахьай ягъунар башламишна. Тажуб хьайи фашистри къулухъди чIугунай.

Кьиблединни рагъакIидай патан фронтдин виликан командующий, Советрин Союздин Маршал Р.Малиновскийди вичин "ЧIехи гьужумда" тIвар алай ктабда а чIаван вакъиайрикай кхьизва: "Чи десантди ихьтин жуьрэтлувилелди майдан кьун гуьзлемишзавачир немсери къулухъди чIугуна. Немсерин теспачавиликай менфят къачуна, Гьасрет Алиева какахьай женгина фашистривай пулемет къакъудна, гьадалди хейлин фрицар тергна. ВацIун къерехдин са кьадар чка азадна. Плацдарм патал гьужумрин вад лагьай юкъуз Алиевал хер хьана. Далу патаз хъфин теклифайла, ада жаваб гана: "Заз виликди физ кIанзава". Анжах кьвед лагьай сеферда хер хьайила, ротадин командирдин приказдалди ам далу патаз рекье тунай".

Днепрдал къалурай къагьриманвиляй лейтенант Шпаковский кьиле авай разведчикрин дестедин аскерриз 1943-йисан 1-ноябрдиз Советрин Союздин Игитвилин тIвар гана. Чи ватандашдив и хабар госпиталда агакьнай.

Советрин Союздин Игит Гь.Алиева сагъламвал мягькемар хъувурдалай гуьгъуьниз Ясско-Кишиневский, Одесса патал женгера иштиракна. Амма ахъа хъхьай хире тамамвилелди сагъарун истемишзавай. ИкI, разведчикрин - днепровцийрин рекьер - хуьлер инлай чара хьана. Гзаф йисар алатайла, 1980-йисан сенятбрдиз Сергей Петрович Шпаковскийдин ва Гьасрет Агъаевич Алиеван арада гьиссерал чан хкай гуьруьш кьиле фенай. Ватандиз хтай жегьил офицерди вичин вилик чIехи планар эцигна. Сифте ада Ахцегь районда партиядин райкомдин сад лагьай секретарвиле кIвалахна. Ахпа адал Рутул район хкажун тапшурмишна. Адан дустарин гафаралди, ам лап хъсан администратор, тешкилатчи тир. ГьакI тирвиляй ада республикадин Верховный Советдани кIвалахна. Гьасрет Алиев гьамиша вичин халкьдиз вафалу хьана. Хинерин колхоздиз адан тIвар гана. Хайи хуьруьн са куьче ва ада кIелай школа Гь.Алиеван тIварцIихъ яна.

Гьасрет Алиев 60 йис тамам жедалди яшамиш хьанач. Ада, гзаф чиновникри хьиз, вичин аялриз девлетар ва чIехи къуллугърин чкаяр ваъ, инсанвал ва мергьяматлувал ирс яз туна.

Газет-кIелзавайди-газет

Къелем мадни хци хьурай!

Ингье, акуна-такуна, мад са йис акъатна. Адет тирвал, ЦIийи йис алукьайла, гьар са карханади, майишатди ва кьилдин ксарини алатай йисан нетижаяр кьада, алукьнавай йисан планар тIуькIуьрда. Гьа икI, газетдини алатай девирдиз сейр хъийизва, гележегдин крарикай фикирзава, халкьдин гуьгъуьлар шадардай, кIелзавайбурув гьакъикъи малуматар агакьардай цIийи рекьер жагъурзава.

КОРРЕСПОНДЕНТ! Ам чи газетдин вилерни я, япарни. Ам чахъ галаз алакъада ава. Мухбирар чи даяхар, кIелзавайбурни чи гьар йикъан куьмекчияр я. Са гафуналди, абур галачиз гьич са газетни яшамиш жедач. Гьавиляй чи газетдини,вичин лап сифте нумрайрилай башламишна, шегьеррини хуьрерин мухбиррихъ галаз алакъа хуьзва. Абурун чарарай чи гьар йикъан уьмуьр аквазва. Гьар са чар чи къанажагъдин гуьзгуь я. Гьа икI абур чахъ галаз алакъада аваз 93 йис алатнава.

Газетдин къуват корреспондентрин бажарагълувилелай, абурулай общественный уьмуьрда жезвай важиблу вакъиаяр кьатIуниз алакьунилайни аслу я. Гьавиляй газетдин редакцияди вичин корреспондентриз къелем хци ийиз куьмек гузва, абурун, гьакIни зегьметчийрин, пешекаррин ва алимрин метлеблу ва важиблу макъалаяр газетдин чинра чапзава. Гьайиф хьи, вирибурукай (зайифвилиз, бегьем делилар тахьуниз килигна) менфят къачуз жезвач.

Газетдин чинра зегьметчи инсандин рикIик гъалаба кутазвай вири крарин гьакъиндай хабар гун теклифзавай чи кIелзавайбур гьахълу я. Инсанриз кьиле физвай вакъиайрин гьакъиндай дегьлизра ва пIапIурусар чIугвадайла ийизвай рахунрай ваъ, чпин печатдин чинрай чир хьун герек я. Чунни гьамиша и кардин терефдарар я ва чи авторар руьгьдин игьтияжар таъминарун патал ара датIана калишмишни жезва.

- Чаз лежберни, фялени, муаллимни, кIвалин кайванини гъавурда акьадайвал кхьенвай макъалаяр герек я, - лугьузва газет кIелзавайбуру. Гьахълу истемишун я. Амма и важиблу кардик чи газетдин даяхар тир мухбиррин, газет кIелзавай гьар са ватанэгьлидин лайихлу пай хьун герек я эхир.

ГАЗЕТ ХАЛКЬДИНДИ Я. Гьавиляй чи даяхар тир мухбирриз, газет кIелзавай гьар са автордиз чахъ галаз сих алакъа хуьниз, гьар юкъуз фикирдиз гьиз тежедай хьтин дегишвилер кьиле физвай алай девирда чкайрал рехъ гузвай татугайвилерикай, хъсан крарикай, цIийивилерикай кхьиниз эвер гузва. Гьа са вахтунда, куь фикирарни лагь, теклифарни це. Ша, чна чи дидед чIалал акъатзавай "Лезги газет" вирида санал гьазурин!

Чаз чизва, чалай аслу тушир татугайвилерни арадал кьвезва. Кьилди къачуртIа, газетар вахтунда ахгакь тийизвай дуьшуьшар жезва. Чун тахсирлу тушиз, ихьтин кимивилериз алакъадин идарайри рехъ гузва.

ЦIийи йис алукьун - им гьар са касди гележегдихъ, цIийи мурадар кьилиз акъудунихъ къачузвай нубатдин цIийи кам я. Адет яз, гьар сада багъри ксариз и шад сувар мубаракзава, чпихъ авай хъсан майилар къалурзава. Къе "Лезги газетдин" редколлегиядини чи газет кIелзавай, чахъ галаз алакъа хуьзвай гьар са касдиз ЦIийи йис, Печатдин югъ рикIин сидкьидай тебрикзава.

Къуй 2014-йисуз гьар са кIвале, хуьре, уьлкведа ислягьвал, меслятвал ва хушбахтлувал хьурай!

Чун жуван дидед чIалалди акъатзавай республикадин газет кхьенвай, редакциядихъ галаз алакъа хуьзвай гьар са касдилай гзаф рази я. Кьилди къачуртIа, чаз мукьвал-мукьвал макъалаяр кхьизвай, важиблу месэлаяр къарагъарзавай ва къиметлу теклифар гузвай Къ.Акимоваз, Э.Аквердиеваз, И.Оружеваз, Гь.Гашароваз, Дж. Агьмедоваз, И.Алипулатоваз, А.Гуьлмегьамедоваз, А.Эсетоваз, А.Исмаиловаз, А.Къардашоваз, Р.Тагьирбеговаз,Т.Саидоваз, Р.Къадималиеваз, А.Фатуллаеваз, Б.Салимоваз, Х.Хаметовадиз, А.Агьмедоваз, П.Фатуллаевадиз, Гь.Балатоваз, А.Мегьманаз, И.Агьмедоваз, Ж.Мейлановадиз, З.Къафлановаз, И.Гьуьсейноваз, Р.Ризвановаз, Б.Меликоваз, И.Алистановадиз, А.Агъарагьимоваз (**Махачкъала**), И.Гьуьсейноваз, Гь.Уьзденоваз, Д.Мегьамедоваз, Саиратаз, С.Бурхановаз, М.Мегьамедоваз, Н.Гьажибабаеваз, М.Исакьовадиз (**Каспийск**), Р. Эминоваз, А.Рашидоваз, Н.Мирзоеваз, Лга Энвераз, Гь.Бабаеваз, Х.Мамедовадиз, Ш.Агьакеримоваз, Ж.Юнусоваз (**Ахцегь**), Н.Абдулмуталибоваз, А.Магьмудоваз, Р.Набиеваз, А.Камиловаз, Х.Кьасумоваз, С.Саидгьасановаз, В. Жамалдиноваз, А.Къадимоваз, А.Агьмедпашаеваз, Н.Юркъулиевадиз, М.Бабахановаз, М.Агьмедпашаевадиз, Т.Мегьамедоваз, Н.Шихнебиеваз, Э. Сайдумоваз, Р. Дадашеваз, Л.Стальскаядиз, М.Салмановаз, В.Насруллаевадиз, М.Абдулмуталибовадиз, М.Муталибовадиз, Н.Алиметоваз, М.Базаевадиз, Р.Исмаиловаз, З.Мегьамедоваз, (**Сулейман-Стальский район**), Р.Исаеваз, А.Гьажимурадоваз, Ф.Несрединоваз, А.Саидоваз, Н.Насруллаеваз, Ф.Вагьабоваз, Б.Шихмурадоваз, Т.Гьабибоваз, М.Исмаиловаз, М.Агьмедоваз, М.Гьасановаз, Ж.Мурадалиеваз, Ф.Гьажиеваз, И.Къадимоваз, Ф.Абасовадиз, Д.Абдуллаеваз, Д.Шерифалиеваз, Ж.Желиловаз, В.Аллагькъулиеваз, А.Эфендиеваз, Р.Къаитоваз, Р.Мингьажидиновадиз (**Мегьарамдхуьруьн район**), С.Абдурашидоваз, К.Агьмедоваз, Г.Рамазановадиз (**Рутул район**), Ш.Багъироваз, В.Къулиеваз, С. Сулеймановаз, И.Жаватоваз, Р.Ражабоваз, К.Ферзалиеваз, А.Эмирсултановаз, Э.Гьажибеговаз, Ш.Шагьбалаеваз, А.Османоваз, Э.Атемоваз, О.Мегьамедрагьимоваз (**Докъузпара район**), Гь.Рамазановаз, С.Шагьпазоваз, А.Рамазановадиз, С.Расуловаз, М.Къурбановаз, А.Семедоваз, Ф.Абдурагьмановадиз (**Кьурагь район**), А. Рамазановаз, Р. Велибеговаз, А. Ашурагъаеваз (**Хив**), Ф.Хидироваз, Д.Рагьимовадиз, А. Ляметоваз, Э.Багьишеваз, Гъ.Ибрагьимовадиз, Н.Къарибоваз, Э.Загьирбеговадиз, А.Мирзебеговаз, Гь.Мегьамедшерифоваз (**Дербент**), Гь.Къазиеваз, Кь.Фаталиеваз, Ш.Хидироваз, И.Къазиеваз, Д.Гьажиметоваз, А.Абасовадиз (**ЦIийи Къуруш**) ва гзаф масабуруз алукьнавай ЦIийи йис ва Россиядин Печатдин югъ мубарак авунихъ галаз сад хьиз, чухсагъул лугьуз кIанзава.

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редколлегия.

Муниципальный тешкилатра

Мурад - Докъузпара аваданламишун!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

2001-йисалай Докъузпара районди экономикадин илимрин кандидат, РД-дин муниципальный къуллугъдин лайихлу работник АБАСОВ Керимхан Саидагьмедовича регьбервал гузва. И вахтунда адан регьбервилик кваз жегьил районда дегишвилер хьанва, йигин еришралди вилик физва, гьич тахьайтIа са шейни алачир чкадал шегьердиз ухшамиш ЦIийи Къаракуьре хуьр арадиз атанва.

ЦIийи йисан вилик чун К.Абасовахъ галаз гуьруьшмиш хьана ва йисан нетижайрикай, районда халкьдин яшайиш, экономика вилик тухуниз талукь важиблу месэлайрай суьгьбетна.

▪ Керимхан Саидагьмедович, эвелимжи нубатда, "Лезги газетдин" редакциядин коллективдин патай квез чна ЦIийи йис рикIин сидкьидай мубаракзава! Къуй чандин сагъвал ва халкьдин къуллугъда еке агалкьунар хьурай! 2013-йис Докъузпара район патал гьихьтинди хьана?

- Чухсагъул! Санлай къачурла, гьам республика ва гьам чи район патални йис бегьерлуди хьана. РД-дин кьилин къуллугъдал машгьур алим, тешкилатчи ва общественный деятель Рамазан Гьажимурадович Абдулатипов атуникди ва Президентдин кар алай 10 проект кардик кутуникди обществода хъсанвилихъ дегишвилер жезвайди малум я. Кьилди къачуртIа, Докъузпара районда зегьметдин низам-къайда хкаж хьанва, вири чилер ва эменни-мал инвентаризация хъувунва, налогрин база артухарнава. Месела, райондин сад авунвай бюджет 150 процентдин тамамарнава, яни виликан 10 миллион манатдин чкадал 16 миллион манат налогрин пул кIватIнава. Райцентр аваданламишнава. Къара-Куьреда цIийи ФАП-дин дарамат ишлемишиз вахканва. Къурушрин хуьруьз хкаж жедай 3 километрдин рехъ 10 метрдин фирягьвал аваз цIийи къайдада туькIуьр хъувунва. Къалажух хуьруьз хвадай цин турбаяр тухванва. Спонсорвилин куьмекдалди Эренлардал зияратчийриз зурба мугьманхана ва Къаракуьреда цIай кьуна кайи X-XI асирдин куьгьнедан чкадал пуд мертебадин ва вичихъ 22 метрдин кьакьан минарани галай мискIин эцигна. Усугъчай ва ЦIийи Къаракуьре хуьрера 60 процент кIвалер газдалди таъминарнава.

▪ Хуьруьн майишатдин хиле гьихьтин агалкьунар, кимивилер ава?

- Чаз 22 400 гектардин яйлахар, 2900 гектардин векьин уьруьшар, 1400 гектардин никIер, 2 колхоз, 144 КФХ, 4767 хсуси майишат ава. Цаз жедай кьван чилер цик кутун патал кьакьан дагъларин шартIара туькIуьрнавай 46 километрдин магистральный (ихтилат "Миграгъ-Къара-куьре" (16 км), "Кьилер-ЦIийи Къаракуьре" (7 км), "Къуруш-Мискискар" (11 км), "Текипиркент-Къалажух" (8,16 км), "Демиркент-Усугъчай" (4 км) къаналрикай физва ва майишатрин 107 километрдин къаналра яд кими ийизвач. Вири жуьредин майишатра санал 8 агъзурдалай виниз къарамалар ва гьакьван хипер, 20 агъзурдав агакьна кIвалин къушар хуьзва. Эхиримжи йисара инсанри лапагрин эвездай малар артухарунин себеб сарихъ къимет тахьун я. Шаз, фялейриз 200 агъзур манат гана, сар турла, абур маса хгана арадал аламукьайди 120 агъзур манат я.

2013-йисуз чи саларбанри 40 агъзур тонндив агакьна майваяр гьасилна. Районда лап четин месэлайрикай сад гьасилзавай суьрсет чкадал гьялиз, маса гуз тахьун я. Гьавиляй чаз 2014-йисуз районда хуьруьн майишатдин суьрсет гьялиз жедай гъвечIи кархана эцигуник кьил кутаз кIанзава. И кар патал чил тайинарнава ва и жигьетдай китайви бизнесменрихъ галаз меслят хьанва. Тешкиллувилин месэлаяр гьялун патал Китайдиз са хъсан пешекар рекье тунин къайгъудик ква.

▪ Районда образованидин, медицинадин хилера гьалар гьикIя?

- Пис туш. КIелунин цIийи йисан вилик вири мектебар лазим тирвал гьазурна. Миграгърин, Миграгъ-Къазмайрин, Къалажухдин ва Авадандин мектебрин дараматрин къавар дегишарна, ракь яна. Бязи чкайра цIийи полар хтуна. Амай мектебар ва аялрин бахчаяр куьлуь-шуьлуь ремонтралди къайдадиз хкана. Кьилинди, вирибуруз лицензияр ава ва анра михьивални чимивал хуьнин къайдайрал амалзава.

Здравоохраненидин идарайра материалринни алатрин база рази жедай гьалда ава. Азарлуяр дарманралди, кфетлу тIуьнралди таъмин я. Пешеккарин кьитвал авай, гьа и месэлани гила са жуьре гьялнава: уьлкведин "Здравоохранение" программадин бинедаллаз, къад кьван духтур атана, кIвалахзава. Маса кьезилвилерилай алава, абуруз вахкун тийир миллион манатни гузва эхир. Дугъри я, Аллагьвердиев Мейлан духтур Ахцегь ЦРБ-диз кIвалахал хъфиникди чи хирургиядин хел са кьадар зайиф хьанва. Гележегда чахъ жуван хъсан медкадрияр жедайдахъ инанмиш я, гьикI хьи, эхиримжи 3-4 йисан вахтунда райондай гьар йисуз 5-6 кас отличникар уьлкведин медвузрик экечIзава...

Ихтилат кватай чкадал заз Усугъчайдин мектебдин патав эцигнавай аялрин бахчадин месэладал фикир желбиз кIанзава. Вич РД-дин Президентдин къуллугъдал хьанмазни Рамазан Гьажимурадовича чи район федеральный бюджетдай аялрин бахча эцигдайбурун жергедик кутуна. Заказчи республикадин экономикадин министерство ва пудратчи чкадин эцигунардай са кархана (прораб А.Аладинов) яз, зулун пуд вацран къене чалай 110 аял гьакьдай лап хъсан дарамат эцигна куьтягьиз ва тадаракламишиз алакьна. Мумкин тир вири къулайвилер, гьатта чими поларни кваз авай ам, икьрар хьайивал, аялриз цIийи йисан савкьат яз 31-декабрдиз шадвилин гьалара ачухна. Гила фикирдик программадай Авадандал 140 аялдин чка авай еке бахча эцигун ква.

▪ Квез чида хьи, алукьнавай 2014-йис уьлкведа культурадинди яз малумарнава…

- Эхь, за фикирзавайвал, садсадахъ галаз лап сих алакъада авай образование ва культура обществодин вири агалкьунрин бине я. Чи районда культура вилик тухуз алахъзава: вишелай артух ксар штатда хуьзва, хуьрерин клубрин ракIарар ахъа я, анра календардин ва чи халкьдин милли суварин серенжемарни мярекатар вахт-вахтунда тешкилзава. ЦIийи Къаракуьреда "Шалбуздагъ" тIвар алай хореографиядин ансамбль (регьбер - Низам Рамазанов), Авадандал ашукьрин музей ва ашукьрин кIвал (регьбер - ашукь Осман Мегьамедрагьимов) кардик ква. Шаз Мискискарин хуьруьн Культурадин кIвал ремонт хъувуна. Усугъчайдал Культурадин дворец эцигнава ва ам ишлемишиз вахкун патал куьлуь-шуьлуь кIвалахар ама. 384 квадратдин метрдин майдан авай гегьенш, чими, экуь ва вири къулайвилералди таъмин и чкади январь-феврадиз чи жемятдин гуьгьуьлар шадарда. И мукьвара райцентрада Россиядин халкьарин милли культурадин Центр ачухнава. Ана музейдин экспонатар эцигунилай гьейри, жегьилриз виликрай чи халкьдин ацукьункъарагъун, хъсан адетар, чи бубайри чпин кьил хвейи сеняткарвилер къалурда. И Центрадин бинедаллаз чи вилик, месела, гамхалича, мтакар, рангунин сун гуьлуьтар храдай надир сеняткарвилер арадал хкунин важиблу везифа ква.

▪ Районди инвестицийрин гьихьтин проектрани программайра иштиракзава?

- Инвестицийрин программайрай чна Усугъчайдал 70 койкадин чкаяр авай ЦРБ-дин типовой дарамат хкажзава. Еке къимет авай (250 миллион манат) ам республикадин программадай лап зайифдаказ финансламишиз, яргъал физвай эцигунриз элкъвезвайвиляй, гила гьилевай йисалай федеральный программадал алуддай меслят хьанва. Квез чида хьи, 2012-йисалай Усугъчай ва ЦIийи Къаракуьре хуьрерин чIехи пай кIвалериз тIебии газ тухванва ва и кIвалах исятдани давамарзава. 2020-йисалди райондин вири хуьрер тамамвилелди газламишун лазим я. И мурад кьилиз акъудун патал чна чалай аслу тир вири кIвалахар вахтунда кьиле тухузва, алай вахтунда вири хуьриз махсус проектар гьазурнава. Энгелвилер республикадин ва федеральный бюджетрай пул тIимил атунихъ галаз алакъалу я. Гьелбетда, "Текипиркент-Къалажух" цин къанални (къимет 110 млн. манат), Усугъчайдал ишлемишиз вахкузвай СДК-ни Усугъчайдин мектебдин дарамат цIийикIа туькIуьр хъувунни инвестпроектрин гьисабдай я.

▪ Керимхан Саидагьмедович, 2014-йис патал муниципалитетрин бюджетар тIимиларнава ва гьавиляй фикирдик квай бязи крар вахтуналди акъвазаруниз, гьатта штатар тIимиларуниз мажбур жеда лугьуз, инсанрик къалабулух ква.

- Эхь, чи районар гьукуматдин дотацийрал алайбур я кьван, районди гузвай 103 миллион манатдин чкадал чав цIи 66 миллион агакьда. ИкI, райбюджет 37 миллион манатдин тIимиларуниз килигна, лугьудайвал, чунни юкьвавай чIул тIарамаруниз мажбур жеда.

▪ Куь районэгьли машгьур бизнесмен, РФ-дин сенатор ва меценат Сулейман Керимовалай хайи районди гьихьтин куьмекар гуз алакьзава?

- Ам пара кьадар сагърай! Вичин мергьяматлувилин фондунин гьисабдай касди пара крар авунва ва ийизва. Хайи хуьре - Къаракуьреда цIийи мискIин, ким ва бязи маса имаратар эцигна, хъвадай яд гьана. ЦIийи Къаракуьреда спорткомплекс эцигна. Пак Эренлардал рехъ, экв тухвана ва ибадатдай, ял ядай чкаярни авай хъсан мугьманхана хкажна. Адан харжидалди гьар йисуз хейлин ксар Меккадиз гьаждал физва. КIевевай пара ксариз уьлкведин ва Европадин меркезра медицинадин куьмекарнава, бажарагълу бязи жегьилар гьанра кесерлу вузрик кутунва, кьилди ксариз чпин яшайишдин месэлаяр гуьнгуьна хутаз куьмекарзава. Мергьяматлувилин суваб крар ада республикадин дережадани тIимил ийизвач. Гьавиляй за жуван ва вири районэгьлийрин патай адаз чухсагъул лугьузва.

Эхирдай заз "Лезги газетдин" редакциядин коллективдиз вири лезги халкьдиз алукьнавай 2014-йис рикIин сидкьидай мубаракиз кIанзава.

Дагъустандин Огнида - МФЦ-дин филиал

Дагъустандин Огни шегьерда РД-дин государстводин ва муниципальный къуллугъар кьилиз акъудунин жигьетдай гзаф везифаяр тамамардай центрадин (МФЦ) филиал шадвилин гьалара ачухна.

Филиал кардик кутунин мярекатда РД-дин алакъадин ва телекоммуникацийрин министр **Сефер АЛИЕВА**, республикдаин МФЦ-дин директор **Осман ХАСБУЛАТОВА**, "Дагъустандин Огни шегьер" округдин кьил **Гьалим ГЬАЛИМОВА**, шегьердин администрациядин кьилин везифаяр тамамарзавайди тир Аллагьверди Халилова, администрациядин кьилин заместителри, шегьердин Собранидин депутатри ва жавабдар маса ксари иштиракна.

"Мукьвал тир вахтара чна республикада МФЦ-дин филиалар ачухунин ва агьалийриз госкъуллугъар авунин программа тестикьарда", - малумарна кIватI хьанвайбурун вилик рахай РД-дин алакъадин ва телекоммуникацийрин министр Сефер Алиева. - Гьа са вахтунда завай 2014-йисуз мад 19 филиал ачухун пландик кутунвайдакай лугьуз жеда. И йикъара гьа ихьтин филиал Мегьарамдхуьруьн райондани ачухзава. 2014-йисан январдиз Бабаюрт райондани гзаф везифаяр кьилиз акъуддай центр кIвалахдик акатда.

2015-йисалди чна Дагъустанда МФЦ-дин филиалар ачухунин кIвалахар тамамвилелди акьалтIарун лазим я. И кар бажармишун патал пулдин хейлин такьатарни герек къведа. ЯтIани чна властдинни агьалийрин арада авай алакъаяр хъсанвилихъ дегишарунин, гьар са ватандашдиз вичи эцигзавай суалдиз тайин тир вахтара жаваб къачудай мумкинвал гунин мурадралди ихьтин харжияр ийида".

Вичин нубатдай яз Дагъустандин Огни шегьердин кьил Гьалим Гьалимова шегьерда гзаф везифаяр тамамардай центр ачухунай министр С.Алиеваз ва республикадин МФЦ-дин директор О.Хасбулатоваз сагърай лагьана.

"Чи шегьерда алава яз кIвалахдин 15 чка тешкилун лап хуш жедай кар я. Асул гьисабдай кIвалахдал желбнавайбур государстводин ва муниципальный къуллугъар авунин барадай алай аямдин технологийрай кьил акъудиз алакьзавай жегьил пешекарар я", - къейдна ада.

Шегьердин кьили малумарайвал, МФЦ ачухун - им огнивийрин уьмуьрда важиблу вакъиа я, гьикI лагьайтIа государстводин ва муниципальный къуллугърикай менфят къачун хейлин регьят жезва.

Мярекатдал рахайбуру къейд авурвал, центради государстводин ва муниципальный 167 къуллугъ ийида. Гележегда агьалийрин патай ихьтияж авай маса къуллугъарни ийидайвал я. Куьрелди яшайишдин къуллугърин кьадар артух жеда.

1 ◂

Волгоградда кьиле фейи терактрихъ галаз алакъалу яз РД-дин Президентдин ва Гьукуматдин пресс-къуллугъдин

Малумат

29 ва 30-декабрдиз Волгоград шегьерда мусибатдин терактар кьиле фена. Абурун нетижада 28 кас телеф хьана, хасаратвал хьайибурун кьадар 80 касдилай алатна. Ракьун рекьин вокзалдин дараматда ва шегьерда рейсер тамамарзавай троллейбусда хъиткьинардай шейэр кардик акатна.

Дагъустан Республикадин Президент Р.Абдулатипова телеф хьайибурун хизанриз башсагълугъвал гана, хирер хьанвайбурун дерт пайна ва Волгоградский областдин агьалийрин, руководстводин тІварцІихъ гуьгьуьл къачунин келимаяр лагьана. Чеб тахсирлу яз ихьтин бедбахтвилер арадал къвезвай ксар республикадин кьили кІевелай пислемишна: "Терроризмдилин гьерекатар, чеб гьихьтин себебар аваз, ни, мус ва гьихьтин шартІара кьиле тухузвайди ятІа, гьадалай аслу тушиз, чпин макьсаддал гьалтайла тахсиркарвилин гьерекатар я. Ибур инсандин акьулди атІун тийидай ва гьич са жуьредани гьахъдиз акъудиз тежедай хьтин крар я. Гьич са тахсирни квачир ксар чпин къурбандар хьайи - телеф ва хасаратвал хьайибурун арада аяларни ава - хъиткьинардай шейэр кардик кутур муртадрин мефтІер гьикьван усалбур, инсафсузбур, вагьшийриз хасбур хьун лазим я. Им неинки Волгограддин, гьакІ чи вири уьлкведин бедбахтвални я! Гьар сеферда чун бедбахтвилер мад тикрар хъжен тийидайдахъ лап рикІивай инанмиш жезва, амма чпин ниятар, бязи вахтара бегьемдаказ чпин кьилни акъат тийизвай ниятар кьилиз акъудун патал вилик акатай гьар вуч хьайитІани тергиз гьазур, кьил-кьилелай алатнавай вагьшияр мад майдандиз экъечІзава. Дуньяда виридалайни багьади инсандин уьмуьр я. Умуьрдин гьал кьатІ хьун - им гьич арадал хкиз тежер хьтин магьрумвал я. Инсандин чандиз къаст ийиз алахъзавай гьар са кас лап кІевелай жазадив агакьарна кІанзавайди я. Идан патахъай жаваб гузвай государстводин къурулушри, са шакни алачиз, лазим тир чараяр аквада.

Къе къанун-къайда хуьдай органрин, чи вири обществодин, ниятар къени вири ксарин къуватар тамамвилелди желб авун герек я. А терактрин далудихъ галай ксар, чеб тахсирлу яз ислягь агьалияр телеф хьанвай, масадбурун чандиз хасаратвал ганвай а чакъалар жагъурун ва Россиядин законодательстводин сергьятра аваз лап кІевелай жазадив агакьарун лазим я.

За Волгоградский областдин губернатор Сергей Баженован тІварцІихъ дерт паюнин келимаяр лугьузва, заз и мусибатдин бедбахтвилерик хасаратвал хьанвай вири ксар жезмай кьван фад сагъ хъхьана кІанзава".

Республикадин кьили къейд авурвал, Дагъустандин властар терактрин вахтунда хасаратвал хьайи ксар кІвачел ахкьалдарун патал вири терефрин куьмек гуз гьазур я.

Мад еке тахсиркарвал!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

ЦІийи йисан вилик Волгоградда авур тахсиркарвили, шаксуз, Инсан тІвар алай гьич садни къайгъусуз тунач, вири общество къарсурна.

Фикир гайила, дуньядин винел мад идалай еке тахсиркарвал, хаинвал, гунагькарвал, вагьшивал жедач. Гьакъикъатдани, им акьуллу инсандин кьиле гьакь тийидай, Аллагь-Таалади гьил къачун тийидай пис, мусибатдин тахсиркарвал я.

Аллагьдини, халкьдини виляй вегьенвай са алчахди ва я гьахьтинбурун кІеретІди чпин хсуси, азгъун, усал ният-къаст кьилиз акъудун патал тахсирсуз ксарин чандиз гуж авуналди халкь жаздадал гьизва, обществода секинсуз гьалар твазва. Лам гатаз тахьайла пурар гатада лугьурвал, кичІерар гуналди, гьакимрин вилик гуя шартІар эцигиз, чпин чІуру крар кьиле тухуз алахъун цІийивал туш, дегьзаманайрилай инихъ анжах зайиф ксарин гьиле авай усал яракькъайда я. Нифретлу ксарин ихьтин сиясатдихъ гьич садрани хъсан нетижа я хьайиди, я жериди туш. Адет яз, гьа ихьтин четин дуьшуьшра инсанар къурхулувилин аксина тупламиш жезвайди я. Къе чун мад сеферда и кардин шагьидар хьанва.

Алай макъамда са уьлкведа яшамиш жез, санал фу нез ва вири къулайвилерикай менфят къачуз, гьа са вахтунда чи шегьерра дуьзгуьн инсандивай гьич фикирдизни гъиз тежер хьтин мусибатдин тахсиркарвилер авун авамвал, ахмакьвал тушни мегер?!

Гьинва бес чи дагъви намус-гьейрат, эдеб-ахлакь, мугьманпересвал, чІехи-гьвечІи чир хьун, эхирки, мусурманвал? Аллагьдин тІвар мецел алаз, са тахсирни квачир инсанрин чандиз къаст ийизвайбуруз мусурманар лугьуз жедани? Халкьарин арада къал-къиж твазвай, къалп ерийрин чиледа аваз хсуси хизанар, мукьва-кьилиярни ярар-дустар къурхулувилик кутазвай, мусурманрал хъен вегьезвай абур чи пак диндин сифте душманарни хаинар я.

Эхь, гьар са девирдихъ вичин игитар, тахсиркарар, хаинар жедай адет я. Гьайиф хьи, къе кьвед лагьайбуру кьил хкажзавайла, обществодин сагълам къуватарни (абур гьамиша пара я) активламиш хьунин чарасузвал ава. Гьукуматдин ва общественный тешкилатрихъ галаз санал диде-бубайрини, муаллимрини, камаллу агъсакъалрини чпин кьетІи гаф-кар къалурна кІанда. Анжах виридурун умуми къуватралди чавай тахсиркарвилерин вилик пад кьаз, рекьелай алатнавайбур дуьз тербиядик кухтаз жеда.

Пислемишна

Къагьриман ИБРАГЬИМОВ

"Хив район" муниципальный тешкилатдин актовый залда 29 ва 30- декабрдиз Волгоградда хьайи терактар пислемишзавай совещание хьана.

Мярекатда райондин администрациядин работникри, организацийрин ва идарайрин руководителри, райондин Собранидин председателди ва депутатри иштиракна.

Совещание "Хивский район" муниципальный тешкилатдин кьил Бейдуллагь Мирзоева кьиле тухвана. Мярекатдин иштиракчияр Волгоградда хьайи терактрин къурбандар рикІел хуьнин лишан яз са декьикьада кисна акъвазна.

- Терактар кьиле тухванвайбур инсанар туш, - лагьана Б.Мирзоева. - Абуруз Дагъустан Республикада ва Россиядин маса регионра гьалар къайдадикай хкудиз кІанзава. Гьалар мягькембур яз хуьн патал чна вирида санал серенжемар кьабулун лазим я. Волгоградда тахсиркарвилер авунвайбур кьуна, Россиядин къанунрин кІевивилелди жазаламишна кІанда.

Анал рахай вирибуру терактрин нетижада телеф хьайибурун хизанриз, дериндай хажалат чІугуналди, башсагълугъвал гана.

Къуватар тупламишин

31-декабрдиз "Дербент шегьер" округдин кьил Имам Яралиева къуватдихъ галаз алакъалу къурулушрин, тешкилатрин ва карханайрин, образованидин ва здравоохраненидин идарайрин руководителрихъ галаз цІийи йисуз къанун-къайда хуьдай органри террориствилин гьерекатрин вилик пад кьунин ва рехъ тагунин кІвалах саналди авунин месэлайриз талукьарнавай совещание кьиле тухвана.

Совещание ачухна, анал рахай И.Яралиева экстремизмдиз талукь тахсиркарвилерин вилик пад кьунин рекье къанун-къайда хуьдай органри алакьдай вири кІвалахар ийизвайди, гьакІ ятІани, агьалийрал гьужум авунин ва террориствилин гьерекатар кьиле тухунин къурхулувал амайди лагьана. - ЦІийи йисан вилик, - давамарна ада, - чна куьн ина кІватІунин мурад сад я: мад сеферда хатасузвал хуьнин истемишунар кьилиз акъудунал фикир желб авун, террориствилин гьерекатрин ва акьалтІай чІехи бедбахтвилерин вилик пад кьунин серенжемар кьабулунин патахъай мукъаят хьуниз эверун.

Дербент шегьерда ва районда авай оперативный гьаларикай анал малумат гваз Дагъустан Республикада авай Россиядин УФСБ-дин Кьиблепатан Дагъустандин отделдин начальник А.Жидейко рахана. Ада къанун-къайда хуьдай органрихъ Дагъустан Республикада, гьа жигьетдай Кьиблепатан Дагъустандани террориствилин гьерекатар кьиле тухуз кІанз гьазурвал аквазвайвилиз талукь делилар авайди малумарна.

- Чи асул везифа, - лагьана ада, - Дербент шегьерда хьиз, Дербент райондани къанунсуз гьаларин хура акъвазун я. Экстремизмдинни терроризмдин аксина анжах къуватар сад авуна акъвазиз жеда. Кьилди карчийрихъ элкъвена лугьузва - куь объектар хуьнин къайдадиз фикир це. Идалди куьне куь хатасузвални хуьда, герек атайтІа, чазни куьмекда.

Хатасузвал хуьнин рекьяй кеферпатан ва кьиблепатан автовокзалрин руководителри тухванвай чІехи кІвалах къейд ийиз кІанзава. Алай вахтунда Россиядин регионриз физвай вири пассажирар ахтармишзава. Бандитар чи арадани авайди гьавурда гьатна кІанда.

Ахпа вичин теклифар гваз РФ-дин МВД-дин Дербент шегьердин отделдин начальникдин везифаяр тамамарзавай А.Алиев рахана.

Совещанидин нетижаяр И.Яралиева кьуна.

Терористриз - лянет!

Мад мусибатар... Вуч паталди???

Мердали ЖАЛИЛОВ, литературадин отделдин редактор

Чи Игит шегьер Сталинградда (гила Волгоград) эхиримжи вахтунда галаз-галаз къурмишай террориствилин мусибатри къарсатмиш тавунвай намуслу кас дуьньядин винел бажагьат алама. Ван хьайи-хьайи гьвечІидани, чІехидани "Террордик кьил кутазвайбуруз - лянет, виш сеферда лянет!" лугьузва.

Гьихьтин шегьердал, гьихьтин халкьдал гьил хкажзатІа килиг садра руьгь квадарнавай вагьшийри. Сталинград - Игит шегьер! Акьван къурбандар, магьрумвилер акур шегьер... Фашистрин пехъи геллегьрин кьулан тар хайи чка!...

Къе, чІехи Гьалибвал къачурдалай инихъ саки 70 йис алатнавайла, ихьтин пак чилел гьи угьрашри чпин кьацІай гьил хкажзатІа фикир це!.. Вучиз икІ жезвайди я? Низ къуллугъзавайди я вагьшийри? Вучиз ихьтин пак чил, пак чка, игитвилин сагьиб тир халкь хкязавайди я руьгь маса ганвай угьрашри? Вилер аваз, гьамиша буьркьуьвал хкязавайбуру?.. Вични гьихьтин чІавуз ?.. Россияда, Сочида, Олимпиада кьиле тухуз гьазурвал аквазвайла?..

Са кар я келле квадарнавай буьркьуьбуру ийизвайди: Россия хьтин чІехи Ватан виляй вегьин, россиявияр усаларин, чи дуствал лекеламишин, чи игитвилин тарихдиз кьацІ ягьин… Гьикьван мурдар мурадар!..

Зи рикІел Ватандин чІехи дяведин йисара Дагъустандин халкьдин шаир, чІехи къагьриман ва камалэгьли Хуьруьг Тагьира Гитлер лугьур вагьшидин гьакъиндай лагьай гафар хквезва:

Фашизмдиз, пехъи кьилериз адан,
Чинеба кьадай кицІериз бирдан
Лянет, лянет вири гъвечІи - чІехидан!
Гьар патахъай къе гузвай къимет я ваз,
Ах-тфу, душман, еке лянет я ваз…

И гафар къенин девирдин вагьшийризни лап кутугай къимет я.

"Чаз идеология герек туш!" лагьанай чал "перестройка" илитІай, руьгь маса гайи тапан регьберри. А гафари гила бегьерар гузва: ватанпересар тербияламишна кІандай чкадал "Ватан", "виждан", "жуванди", "патанди", "хъсанди", "писди" аннамиш тийизвай, кьве кІвачел къекъведай гьайванар артухарзава. ИкІ туширтІа, светский школа усалриз (ана тван тийизвай "реформа" амач), диндин школа къуватлу ийидачир. Гьакьван гзаф миллетар, чІалар, культураяр, динар, инанмишвилер авай чІехи уьлкведа и месэлайрал машгъул жедай махсус органар тергдачир. За и гафар кхьидачир, эгер Ватандин тарих чи эхиримжи 30-40 йисан девирда акьалтзавай несилриз дуьз патахъай чирзавайтІа.

Эгер чина, гьич тахьайтІа, чпин вахтунда А.С.Пушкин, М.Ю. Лермонтов, Л.Н.Толстой, А.Бестужев-Марлинский хьтин ксари Кавказдикай, адан халкьарин гьакъиндай лагьай гафар къе мектебра аялриз кІелиз, чириз алахъзавайтІа, бажагьат "Кавказдин миллетдикай тир ксар" лугьудай усал лакІаб майдандиз къведай. Чеб чи государстводин кьилин органрин викилрикай яз гьисабзавай "патриотри" Кавказ цацун симера тун, "ана аялар хунал къайдагъа эцигун герек я", лугьудачир...

Чпи чеб хъиткьинариз, са тахсирни квачир цІудралди инсанрин чандиз къастзавайбур чи вокзалрикни аэропортарал, чи автобусризни троллейбусриз, самолетриз гьинай къвезвайди я? Ни гьазурзавайди я "чан алай бомбаяр"?

Абур вири къецепатай къвезвани бес? Жуван чилел, жуван шегьеррани хуьрера гьазурзавачни. Ахьтинбуруз муаллимар-алимар, фикирар гьинай къвезва? Пулар ни гузва? Ни руьгьламишзава? И суалар чи махсус органри кьил акъудна кІанзавайбур тушни?

Са кардиз чавай баян гуз жеда: обществода тайин идеология авачир вахт жедайди туш. Коммунистрин идеология квадариз алахъунни адан чка акьалтІай чІулав, вагьши ва инсаниятдиз акси экстремизмдин, террординни тарашунин, сада-сад иливар тавунин идеологияди кьунва. Идеология гьа женг я. Къенепата жуван идеология зайиф хьайивалди къецяй чал илитІзавайди къуватлу жеда. Экуьдаз ваъ лугьуда - чІулавди гьалиб жеда…

Чи обществода эхиримжи 10-20 йисара арадал атанвай гьалариз дибдай къимет гун чарасуз я. "Зи хциз я пионер, я комсомол вуч ятІа чир хьанач" лугьуз дамахзавай чІехи чиновникдиз вичин гафари нин къулаз къуллугъзаватІа чизвачтІа, адаз я чи Ватан, я адан баркаллу тарих, я чи халкьарин садвал, къуватлувал вуч ятІа, бажагьат, чизва. Чиз лугьузватІа, ахьтиндаз чун, чи гележег бажагьат, кІанзава.

Терористар патал ихьтин гафарин иесияр сад лагьай далуяр, абур руьгьламишзавайбурни тирдал шак гъиз жедач. Гъвечіи ксарилай акьван еке душманар бажагьат кардик кутаз алакьдай...

Президент В. Путина вичин рахунра ихьтин гьалариз вичин къиметар ганва. Терроризм лап хаталу завал тирди къейднава. Гележег кІани вирибуру террордиз ваъ лугьуда.

12-январь - РФ-дин прокуратурадин работникрин югъ!

Кьилинди тахсиркарвилерин вилик пад кьун я

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Прокуратурадин работникрин йикъан вилик чи хсуси корреспондент Докъупара райондин прокурор С.Сейфуллаевахъ галаз гуьруьшмиш хьана ва адан вилик са шумуд суал эцигна.

▪ **Сейфуллагь Мегьамедович, малум тирвал, 2014-йисан 12-январь куь пешекарвилин сувар я, уьлкведин прокуратурадин органрин 292 йис тамам жезва. И вакъиадихъ галаз алакъаламишна, гьакI яргъал йисарин гьакъисагъ зегьметдин агалкьунрай генеральный прокурордин къарардалди квез вахтундилай вилик юстициядин старший советниквилин (полковник) чин ганва. ЦIийи йис мубаракунихъ галаз санал чна квез къуллугъдин и чIехи дережани рикIин сидкьидай тебрикзава. Районэгьлийрин саламатвал хуьнин карда къуй квез чандин сагъвал, къуллугъдин рекье мадни еке агалкьунар хьурай! Гила Докъузпара райондa гьалар гьикI ятIа, гьадакай суьгьбетдив эгечIиз кIанзавай.**

- Тебрик авунай сагърай! Кьилинди, районда криминогенный гьалар (абур республикадин пара маса районрилай хъсанзава) тамамвилелди гуьзчивилик ква. 2012-йисав гекъигайла, 2013- йисуз тахсиркарвилерин кьадар 30 процентдин тIимил ятIани, залан тахсиркарвилер артух хьана - (вири 5). Кьилди къачуртIа, Миграгърин хуьре кIвал атIунин (гьайиф хьи, и дуьшуьш гьеле ачухариз хьанвач), Мискиска жегьилрин кукIунрин нетижада чукIулар къекъягъунин, гьана пиянискавилин маса къалмакъалда, чукIул эцяна, итим кьинин дуьшуьшар, гьакI наркотикар маса гунихъ галаз алакъалу са тахсиркарвал ава. Тахсиркарвилерин 80 процент чимизмаз дуьздал акъудзава. Суддик акатнавай кас михьи тирди тестикьарзавай къарар эхиримжи йисара авач. Анжах са дело дуьздаказ ахтармиш хъувун патал РОВД-дин силисчидал элкъуьр хъувуна. Алай вахтунда районэгьлийрикай, санлай къачурла, эхиримжи пуд йисан къене жазаламишнавай 10 тахсиркар дустагъра ацукьарнава, абурукай 4 кас 2013-йисуз кар ганвайбур я. Амнистиядик абурукай садни акатнавач.

Райсобранидин сессийрал чкадин законар веревирд авунин, акъудунин карда чна гьамиша активвал къалурзава. ИкI, чи теклифдалди 2013-йисуз районди вири хуьрерин администрацийр чпин уставар дегишар хъувуна. РФ-дин законодательстводин гьар жуьре хилерай районди идарайрани хуьрерин администрацийра административный, зегьметдин, чилин гьакъиндай законрал амал авуниз, коррупциядин вилик пад кьуниз талукь яз датIана прокурорвилин ахтармишунар кьиле тухуз, гьузчивалзава, дуьздал акьалтзавай кимивилерай представленияр кхьизва. ИкI, анжах са чилер гунин карда гьалатIрай, чи разисузвилерал бинеламиш яз, чкадин администрацийрин кьилерин 15 къарар къуватдай вегьена. ГъалатI тахьун патал гила пара месэлайрай абуру чахъ галаз виликамаз меслятзава.

КУЬРУЬ КЪЕД.

Сейфуллагь Мегьамедович СЕЙФУЛЛАЕВ 1964-йисуз Мегьарамдхуьруьн районди Муьгъверганрин хуьре муаллимдин хизанда дидедиз хьана. 1981-йисуз мектеб, 1986-йисуз ДГПИ-дин филологиядин факультет агалкьунралди акьалтIарна, образованидин ва къайдаяр хуьдай органрин къурулушра кIвалахна. Заочнидаказ Санкт-Петербургда МВД-дин университетдин юриспруденциядин факультет куьтягьай ам 2000-йисалай тамамвилелди прокуратурадин къуллугъдал элячIзава: Мегьарамдхуьруьн районди прокуратурада силисчивилин, прокурордин куьмекчивилин, заместителвилин везифаяр тамамарзава. 2007-йисалай Докъузпара районди прокурор я.

Сейфуллагь Мегьамедовичан тукIвей хизанда 3 велед ава. Москвада академияда кIелзавай хци бубадин пеше хкянава.

▪ **Районда терроризм, экстремизм, вагьабизм хьтин лап хаталу тахсиркарвилер малум яни?**

- Аллагьдиз шукур, ахьтин "азаррикай" чи жемят михьи я. Я ахьтин гьерекатрик шериквалзавай ксарни районда авач. Шаксуз, им вилик пад кьунин чи гьар йикъан кIвалахдин хъсан нетижа я: шаклу вири ксар гуьзчивилик кутунва; талукь тир пешекарринни гьуьрметлу агъсакъалрин куьмекдалди кIвалера, мектебра, общественный чкайра, кимерал жегьилрихъ ва абурун диде-бубайрихъ галаз гьавурдик кутунин кIвалах тухузва.

▪ **Районда къайдаяр хуьдай маса органрихъ галаз куь алакъаяр гьихьтинбур я?**

- Гьарда санихъ ялиз ваъ, тахсиркарвилерин аксина кIвалах виридан къуватар тупламишуналди кьиле тухун важиблу я. Гьелбетда, прокуратурадихъ, РОВД-дихъ, суддихъ, ФСБ-дихъ, наркоконтролдихъ чпин кьилдин везифаяр ава, ятIани чна чи кIвалах сада-садаз манийвал тавуна, анжах куьмек жеривал меслятдалди тешкилзава. ИкI, наркоконтролдин къуллугъдихъ галаз санал умуми серенжемрин нетижада шаз июлдиз чавай анаша маса гузвай тахсиркарвал дуьздал акъудиз хьана. Ихтилат физвай месэладай шазан ва виликан йисар патал планламишай вири серенжемар чна кьиле тухвана ва цIийи йисан планарни гьазур я. Чна чи кIвалахдин важиблу саки вири месэлаяр райондин руководстводихъ галаз меслятдалди, гекъигуналди гьялзава.

▪ **Эхиримжи вахтунда коррупциядихъ, иллаки чкайрал чиновникрин коррупциядихъ галаз женг чIугун уьлкведа прокуратурадин кьилин везифайрикай сад яз малумарнава...**

- Дугъриданни, акьалтIай важиблуди тир и месэла чна районда къенепатан крарин ведомствойрин совещанийрал датIана къарагъарзава, веревирдзава. И хиле профилактикадин кIвалах гужлу тирвиляй беябурчивилин делилар авач, рехъ гузвай куьлуь-шуьлуь нукьсанар арадай акъудиз алахъзава. 2013-йисан 1-паюна чкадин администрацийра законар кьабулунин ва абур кьиле тухунин гьалар ахтармишна, са жерге тахсиркарвилер винел акъудна. Лагьана кIанда, хуьрерин администрацийрин кьилери ва идарайрин регьберрини чиновникри декларацийра чпин къазанжийрин, кIвачихъ галай эменни-малдин гьакъиндай кьасухдай чIуру делилар гузва. Гьатта кIвалахдикай азад авуна кIанзавай и тахсиркарвиляй чна шаз 10 представление кхьена, муниципальный органра къуллугъзавай 15 кас низамдин рекьяй жавабдарвилиз чIугуна ва икI мад. Гележегда ихьтин векъи гьалатIрай абур кIеви жавабдарвилиз чIугвадайдан гьакъиндай чна виликамаз тагькимарнава.

▪ **XXI асирдин тIегъуьндиз элкъвенвай наркотикрихъ галаз алакъалу тахсиркарвилерикай вуч лугьуз жеда?**

- Официальнидаказ чи учётда са наркоманни авач. Профилактикадин кIвалах хъсанарнава. И жуьредин тахсиркарвилерни йиса сад-кьве дуьшуьш жезва. Са шумуд йис вилик абурун кьадар са хейлин гзаф тир. Президентдин тапшуругъдалди шаз чна "Наркотикриз ваъ!" лишандик квазкьиле тухвай вацран серенжемрин сергьятра аваз халкьдин арада гъавурдик кутунин еке кIвалахар тешкилна, чи ихтибарвилин телефондин нумраяр чукIурна ва икI мад.

▪ **Куь учётда яш тамам тахьанвай тахсиркарар авани? Абурухъ галаз тербиядин гьихьтин кIвалахар кьиле тухузва?**

- Инал гьахълудаказ дамах ийиз жеда, гьич садни! Гьатта ички хъвана куьчейра къекъвезвай жегьиларни малум туш. Вири аялар хизанра тербияламишзава. Килигдай кас, хизан авачир, школадик квачир, етимар детдомриз вахкузвай дуьшуьшарни авач. Шегьеррин шартIарив гекъигайла, хуьруьн чкада аялриз дуьз тербия гуз, тахсиркарвилериз майил авай жегьилар гуьзчивилик кутаз хейлин регьят я. Дагъдин хуьрера намус-гьейрат, эдеб-ахлакь, чIехидаз гьуьрмет авун хьтин пак ерияр, Аллагьдиз шукур, гьелелиг квахьнавач. Жегьилри, чалайни вилик чпин диде-бубайрихъай, муаллимрихъай, халкьдин нифретдихъай игьтият-къурху аваз, чIуру крариз кьил язавач. Идалайни гъейри, гьамиша са гьихьтин ятIани хийирлу кардал машгъул жегьилар чеб-чпин ва куьчедин ихтиярда тIимил жезва. Райондин руководстводин алахъунралди, гьар са хуьре спортдин ва искусствойрин школайрин филиалар аваз, жегьилар ва аялар гьанра машгъул я. Тарифлу агалкьунарни ава. 2013-йисуз Самур Алискеровакай (заланвал 70 кг.) Италияда бягьсерин ММА жуьредай дуьньядин чемпион ва Саид Агъарагьимовакай гьана гимишдин призёр хьана. Исрафил Мисриханова (65 кг.) Одессада дуьньядин кубок патал кьиле фейи чемпионатда буьруьнждин медаль къазанмишна.

▪ **Районэгьлияр куь патав газафни-газаф гьи жуьредин арзаферзе гваз къвезва?**

- Яшайишдин, кIвалин-йикъан, чилин, пенсийринни пособийрин гьакъиндай идарайрин бязи чиновникривай тайин тир жавабар, документар гьат тавурла, инсанри чаз арза ийизва. Дугъри я, районда МФЦ кардик акатуникди арзачийрин кьадар тIимил хьанва. Чна инсанар гьикI кьабулзава лагьайтIа, графикдин бинедаллаз официальнидаказ гьафтеда пуд юкъуз. Амай йикъарани чи патав атай са касни чна элкъуьрзавач. Алава яз, вацра садра чун, чкайрал физ, хуьрера кимерал, коллективра жемятдихъ галаз гуьруьшмиш жезва. Инсанар законрин гъавурдик кутазва, чпин ихтиярар хуьдай рекьер-хуьлер къалурзава, куьрелди, алакьдай вири жуьредин куьмекарзава.

За районэгьлийриз, "Лезги газетдин" (ам чна гьамиша кхьизва ва лезетдивди кIелзава) редакциядин яратмишунардай коллективдиз, вири лезги халкьдиз алукьнавай 2014-йис рикIин сидкьидай мубаракзава. Къуй цIийи йисуз гьар садан кIвале гьуьрмет, берекат, агалкьунар артух хьурай!

Суддин залдай

Силисчидин нефс къати хьайила...

Россиядин МВД-дин Махачкъала шегьерда авай управленидин отделдин силисчи А.Гитиновал 25 агъзур манатдин шейэр чуьнуьхунай тахсирлу ийизвай 29 йиса авай шегьерэгьли Б.-дилай атанвай арзадин материал тапшурмишнавай. Ахтармишунар кьиле тухудайла, Альбертан нефс къати хьана. Ада Б.-диз уголовный рекьяй жавабдарвилиз чIугвадач, эгер ада 100 агъзур манат ришвет гъайитIа лагьана. Къалабулухрик акатнавай касди, гьелбетда, сифтегьан 60 агъзур манат пул гана. Амай пай хгудайла силисчи ракьара гьатна. Ам Россиядин ФСБ-дин Дагъустанда авай управленидин къуллугъчийри кьуна.

Судди Альберт Гитинов законсуз гьерекатрай, яни ришвет къачунай, тахсирлу яз гьисабна ва ам 1,5 йисан умуми режимдин колониядиз рекье тунин (азадвиликай магьрум авунин) приговор акъудна. Гьа са вахтунда судди юстициядин майор 500 агъзур манатдин жерме авунин къарарни акъудна.

Мажибар хейлин хкажнатIани, Альбертаз "пул бес жезвачир" Ингье къати хьайи нефсини квелгьанатIа!

Дидевилин капитал

Къалп дидеяр

Кьвед лагьай аял хайила, дишегьлийриз дидевилин капитал гудай закон кардик квазхейлин вахтар я. Гзафбуру адакай законда къалурнавайвал менфятни къачузва. Гьа икI садбуру чпиз яшайишдин кIвалер хьун патал, муькуьбуру гележегдин пенсия патал ва икI мад.

И кардик квай рябет акур бязи луту дишегьлийри чпи-чпиз государство алцурардай фендер туькIуьрна. Гьа икI, дидевилин капиталдихъ галаз алакъалу луту-птувилерай и мукьвара Унцукуль районди Майданское хуьруьн цIуд дишегьли суддин вилик акъвазда.

Малум хьайивал, и темягькар дишегьлийри дидевилин капитал къачунин мураддалди, чпиз аялар хьана лагьана, къалп документар туькIуьрна ва дидевилин капиталдин госсертификатар къачуна. Идалайни гъейри, абуру къалп документрин бинедаллаз,аял хайила са сеферда гузвай пул ва аялдин са йисни зур жедалди гузвай пуларни къачуна. Ихьтин луту птувилерай уголовный делояр къарагъарна, силис тухузва. ГьакIни районди прокуратуради тахсирлу ийизвайбурувай законсуз къачунвай пулар (5 миллион манат) вахчун патал суддиз 10 арза (иск) ракъурнава. Прокуратуради къейд ийизвайвал, дидевилин капиталдихъ галаз алакъалу уюнар Унцукуль районда иллаки гегьенш хьанва. Гьа икI, тек са алатай йисуз районди прокуратуради винидихъ лагьанвай хьтин жуьредин 38 уголовный дело (Гимри, Балахани, Майданское ва Шамилкъала хуьрерин 38 агьалидилай) суддиз рекье тунва. Абур вири чпин жазайрив агакьнава. Прокурордин искдин арзайрин истемишунарни вири кьилиз акъуднава.

Акьалтзавай несилдиз артух фикир

Дагъвийри къалурзавай чешне яни?..

ИНТЕРВЬЮ

Дагъви ШЕРИФ

Эхиримжи вахтара яш тамам тахьанвайбурун крарин рекьяй гьар жуьре къурулушар чпин кIвалахдин ери хкажиз алахънава.

Аялриз талукь хиле аялрин винел гуж гьалибун, диде-бубавилин ихтиярриkай магьрумарун лап хци месэлаяр я. Милли стратегиядин кар алай принцип аялар хизанда чIехи хьун ва тербия гун, хизандиз алакьзавай вири къулайвилер гун я.

2009-йисуз "Дагъустан Республикада аялрин ихтиярар хуьнин гьакъиндай" законда дегишвилер тунай. Дегишвилерик бедендин, интеллектдин, психологиядин, руьгьдин ва эдебдин жигьетдай аялар вилик тухун ва яш тамам тахьанвайбур йифен сятдин цIудалай кьулухъ са жерге чкайра тахьун акатзавай.

Алай вахтунда, Дагъустан Республикадин къенепатан крарин министерстводи кьил кутуналди, "2014-2017-йисара РД-да общественный къайда хуьн ва тахсиркарвилериз аксивал авун таъминарун" тIвар алай Государственный прогроамма кардик кутадайвал я. И программада гуьзчивал алачиз амукьунин, наркоманиядин, ичкибазвилин ва яш тамам тахьанвайбурун тахсиркарвилерин вилик пад кьуниз талукь серенжемар ава.

ЦIийи йисан вилик чун РД-дин МВД-дин яш тамам тахьанвайбурун крарин рекьяй ва полициядин участковый уполномоченныйрин кIвалах тешкилзавай отделди тамамарнавай кIвалахдихъ галаз таниш хьунин мураддалди и къурулушдин начальник, полициядин полковник **Микаил МАКАШАРИПОВАХЪ** галаз гуьруьшмиш хьана. Суьгьбетда кьилин фикир чна татугай гьалар авай хизанриз, аялрихъ галаз дуьз рафтарвилера хьуниз гана.

▪ **Яш тамам тахьанвайбурухъ галаз алакъалу тахсиркарвилерихъ галаз женг чIугун къанункъайда хуьдай къурулушрин кIвалахдин кар алай тереф я. И жигьетдай 2013-йисуз тешкилнавай серенжемрикай суьгьбетнайтIа ва статистикадин делилрал акъвазнайтIа, кIандай.**

- Татугай гьалар авай хизанриз талукь яз 15-24-июндиз "Хизан" тIвар алай серенжем тешкилнай. Адан сергьятра аваз гьар жуьре тахсиркарвилер авунвай вишелай гзаф жаванар ОВД-диз агакьарна. Абурукай 5 кас МВД-дин патав гвай яш тамам тахьанвай тахсиркарар вахтуналди хуьдай центрадиз , пуд яшайишдин приютдиз ракъурна, диде-бубайриз талукь яз административный 111 материал гьазурна. Вири районриз татугай гьалар авай хизанар, яш тахьанвайбурун винел гуж гьалиб авунин тахсиркарвилер винел акъудунин гьакъиндай методикадин меслятар авай чарар ракъурнава.

Эхиримжи кьве йисуз яш тахьанвайбурухъ галаз алакъалу тахсиркарвилериз талукь рекъемриз вил вегьейтIа, абурун кьадар артух хьанвайди аквазва. 2011-йисуз ихьтин 297 дуьшуьш, 2012-йисуз -341 ва алатай йисан цIуд вацран вахтунда 387 тахсиркарвал авуна. Еке ва лап залан тахсиркарвилер 58,0 процентдин артух хьанва. Алатай йисуз писликвилерик акатай тахсиркарвилерин кьадар, кьилди къачуртIа, РФ-дин УК-дин 131-статьядай - 19, РФ-дин УК-дин 132-статьядай - 36, 133-статьядай - 13, 134-статьядай - 19, 135-статьядай 6 тахсиркарвал.

▪ **Яш тамам тахьанвайбурухъ галаз алакъалу, кьилди къачуртIа, дагъви халкьарин арада куьне мисал гьайи хьтин статьяйрай тахсиркарвилер артух хьунин себеб вуч я?**

- Чи ахтармишунрай аквазвайвал, гзаф вахтара ахьтин тахсиркарвилер аялри чпи-чеб тухузвай къайдайрал диде-бубайри гуьзчивал тухун тавунин, абуру нихъ галаз дуствалзаватIа чир тахьунин, кьилел кас алачиз ва я хъсандиз чин тийизвай касдихъ галаз веледар тунин, диде-бубайри чпин дуьзгуьнсуз чешне къалурунин нетижада арадал кьвезва. Бязи вахтара яш тамам тахьанвай аялрихъ галаз алакъалу тахсиркарвилер абурухъ галаз яшамиш жезвайбуру, гьа жигьетдай яз дидейрини бубайри, тахай дидейрини бубайри ийизва. Мисал яз, алатай йисан 22-январдиз Ленинкент посёлокда яшамиш жезвай А.Алиев лугьудай агьалиди яш тамам тахьанвай (1997-йисуз дидедиз хьайи) вичин руш кьена. Махачкъалада яшамиш жезвай П.Къадирагъаева ирид йисан вахтунда вичин руш Л.Къадирагъаевадал (1995-йисуз дидедиз хьайи) писликвилер гъизвай. Махачкъалада яшамиш жезвай З.Гьасанова яш тамам тахьанвай вичин рушан винел са шумуд сеферда гуж гьалибнавай. ТIварар кьунвай ксарал къайдаяр хуьдай органрин фикир гьич садрани фенвачир.

Яш тамам тахьанвайбурухъ галаз алакъалу тахсиркарвилер авунвай ксар винел акъудунин жигьетдай кьенепатан крарин къурулушрин кIвалах ахтармишайла аквазвайвал, яш тахьанвайбур кьилел гуьзчивал алачиз амукьуниз талукь ва абуру ийизвай тахсиркарвилериз талукь месэлайрай кIвалахзавай къурулушрин арада сада-садаз хабар, куьмек гун авач. ИкI, образованидин управленийри ва чирвилер гудай идарайри яшайишдин четин шартIара авай аялар чпин кьетIен гуьзчивилик кутазвач, маса къурулушриз абурукай хабарни гузвач. Эгер диде-бубади аялар хуьнин ва тербия гунин карда къанунсузвилериз рехъ гузватIа, 120-нумрадин Федеральный закондал асаслу яз, чирвилерин идарайри а дуьшуьшрикай профилактикадин идарайриз хабар гун лазим я.

▪ **2013-йисуз республикадин ОВД-дин ПДН-дин инспекторри хизанриз талукь протоколар гзаф туькIуьрнавани?**

- За рекъемралди жаваб гуда. Татугай гьалар авай 124 хизан учётдал эцигнава, аял къанунда къалурнавай тегьерда хуьн ва адаз тербия гун тийизвай диде-бубайрилай ва абурун везифаяр тамамарзавайбурулай административный 2109 протокол туькIуьрнава. Диде-бубавилин ихтияррикай магьрумарунин жигьетдай суддиз 12 материал ракъурна. Республикадин ОВД-дин ПДН-дин профилактикадин учётдиз къачунвай хизанрин кьадар санлай 375 хьанва.

▪ **КIелзавайбуруз таъсир авун патал бязи мисалар гъун кутугнавай.**

- Яш тамам тахьанвай аялдиз тербия гунин везифаяр тамамар тавунин гьакъиндай, яни РФ-дин УК-дин 156-статьядай анжах 1 уголовный дело къарагъарнава. Буйнакск шегьерда яшамиш жезвай Д. Абдулхаликьов вичин рушарал тепилмиш хьана ва абур бамишиз эгечIна. И статьядай делояр, мумкин я, гзаф хьун, амма документралди тестикьарунин карда са бязи четинвилер расалмиш жезвайвилиз килигна, судди гуьгъуьнлай квалификация дегишар хъийизва.

▪ **Вири дуьньяда дагъвийрин хизанрин мягькемвал, аялриз гузвай эдеб-ахлакьдин, ватанпересвилин, инсанпересвилин тербия чешне яз къалурзавайди я. Амма эхиримжи вахтара чи обществода жезвай ихьтин чIуру гьаларин: аялар гадарунин, диде-бубади аялриз тербия тагунин, аялрал писликвилер гъунин, жегьилри чпи лагьайтIа, гьар жуьре тахсиркарвилериз кьил ягъунин, чи обществодин эдебар чIурунин вилик пад кьунин месэлайриз талукь яз квевай вуч лугьуз жеда?**

- Общество вилик физвай алай вахтуни къанун-къайда хуьдай ва профилактикадин маса къурулушривай яш тамам тахьанвайбурухъ галаз алакъалу тахсиркарвилер кьетIендаказ ахтармишун, аялрин иштиракваз авай вири тахсиркарвилер гьилегьилди винел акъудун истемишзава. Гьам аялди вичи-вичин чандиз къаст авур, вич-вичелай хизандай экъечIай, аялри тахсиркарвилер авур вири дуьшуьшрин бине диде-бубайри чпин везифаяр герек тегьерда кьилиз акъуд тавун я.

За винидихъ тIвар кьунвай махсус программа кьилиз акъудуник вири общественностди пай кутунайтIа, яш тамам тахьанвайбурун крарин ва абурун ихтиярар хуьнин рекьяй Дагъустан Республикадин Гьукуматдин комиссиядин секретардин къуллугъ тешкил хъувунайтIа, 120-Федеральный закондин 9-статьядал асаслу яз, образованидин управленидин органри ва чирвилерин, здравоохраненидин, къаюмвилин вири идарайри яшайишдин хаталу гьалара авай аялрикай, гьакIни абур хуьнин ва тербияламишунин жигьетдай чпин мажбури тир везифаяр кьилиз акъуд тийизвай диде-бубайрикай къанун-къайда хуьдай органриз вахтунда хабар ганайтIа, хъсан кар жедай.

Наркоконтролдин материалрай

Ахпа тIуб сара кьада, амма…

Ингье аялдикай наркоман хьанва. Гьайиф хьи, хейлин чIехибуру чпин аялрикай наркоманар жеда лагьана гьич фикирни ийидач, я виликамаз абурун къайгъудани жедач. Ахпа, са кIвалах хьайила, тIуб сара кьада, амма геж жезва, ракьара гьатзава.

Альберт Къулиев (1985-йисуз ханвай), Шамил Шахбанов, Сулейман Алисултанов ва Гьажимурад Абдулкеримов (пудни 1979 й.х.) кутугай хизанра яшамиш жезвай. КIелзавай, кIвалахзавай, агалкьунрал шадвалзавай, гележегдиз умудар кваз килигзавай. Абурухъ виридахъ къе чпин хизанар ава. Гьажимурадан нафакьдал, месела, яш тахьанвай пуд аял, мукьуьбурухъни - гьардахъ кьвед ава. Абур вири Къаякент райондин Дружба хуьре чпин кIвалера яшамиш жезвай...

Ва-аъ, и кIвалах абуруз тIимил акуна, зегьмет тIимил чIугваз пул гзаф кIан хьана. И кIвалах гьикI ийидатIа абуруз чпин таниш Эдуард Гьажим урадович Асланова (1975 й.х.) чирна. Гьа икI абуру наркотикар гъиз, саламат ийиз, маса гудай тахсирлу мягькем десте тешкилна. Адан членри наркотикар ва абур ишлемишдайбур жагъурун, наркотикрал рикI алайбуруз маса гун лазим тир. И мураддалди абуру, республикадин жуьреба-жуьре районриз ва шегьерриз физ, алакъаяр мягькемариз, чпин бизнес гегьеншариз хьана. Хъсандиз кIвалахзавайбур руьгьламишун патал тешкиллу тахсиркар дестедин регьберди абуруз чпиз ишлемишун патал марихуана авай спичкадин коробка пишкешзавай.

Са сеферда и дестедин гьерекатрикай республикадин наркоконтролдин работникриз аян хьана. Амма законсуз кIвалахдал машгъул жезвай дестедин членри чпин кар аквазва. Гьа са вахтунда чпин гьерекатар законсузбур тирди чизвай абур мукъаятни жезвай. ЯтIани абурун кьуьруькар яргъалди фенач. Наркополицейскийри абур кьудни кьуна. Анжах ОПГ-дин (организованная преступная группа) регьбердиз чуьнуьх жедай мумкинвал хьана. Ам кьенин йикъалди федеральный розыскда амазма. Фад-геж адаз цацар алай симерин къенепад кьисмет жеда.

Алатай йисуз Къаякент райондин суддин заседание хьана, анал винидихъ тIварар кьунвайбуруз талукь яз къарар акъудна. Абурукай садаз - Шамил Шагьбановаз 2011-йисуз Дербент райондин судди са йисан кар атIанвайди тир. ЯтIани ада нетижа хкуднавачир. ОПГ-дик кваз хейлин залан тахсиркарвилер авунвай. Судди виридаз талукь тирвал веревирдер авуна, гьардаз къвезвай жазаяр гана. Са гафуналди, РФ-дин УК-дин 69-статьядин пуд лагьай паюнал бинеламиш хьана, Ш.Шабановаз 12 йисуз, А.Къулиевазни С.Алисултановаз гьардаз 10, Г.Абдулкеримовазни 9 йисуз азадвиликай магьрум авунин приговор акъудна.

Марихуана авай спичкадин кьватийрин кьисмет

Россиядин ФСКН-дин Дагъустанда авай управленидин Буйнакский районрин уртах отделдин къуллугъчийри шегьердин ва райондин территорийра наркотикар чукIурунал машгъул жезвай наркодиллердин законсуз крар дуьздал акъудна. Гъиле субут жедай делилар гьатай оперативникри ам кьун къарардиз къачуна. ИкI Буйнакскдин наркополицейскийри шегьердай Атланаулдиз физвай рекье кьве итим авай Форд "Фокус" автомобиль акъвазарна. Ахтармишайла, пассажирдивай марихуана авай спичкадин 100 кьвати жагъана. ГьакI курткадин эрчIи жибиндани 15 грамм марихуана авай. Шофердивни 13 грамм марихуана гваз хьана. Абурувай наркотикар вахчуна, тахсиркарар суддин вилик акъвазна.

Танишриз наркотикар

Россиядин Федерациядин ФСКН-дин РД-дин Управленидин къуллугъчийриз Махачкъаладай тир 42 йиса авай итим вичин танишриз наркотикар гунал машгъул жезвайдакай хабар хьана. Эксперт, кинологни галаз кьабулай серенжемрин нетижада Махачкъаладин Научный городокдин микрорайонда яшамиш жезвай адан кIваляй 1270 гр. марихуана, гьакI наркотикар авай спичкадин 11 кьвати жагъана. Мадни кинологдив гвай кицIиз кухнядин шкафдай 141 гр. марихуана жагъана. КIвалин иесидилай, закондив кьадайвал, уголовный дело къарагъарна, силис тухвана. Тахсиркар суддин вилик акъвазарна.

Стха халкьарин векилрикай

Чи къуват садвиле ава

ШИХМУРАДОВ Ш.

Дагъустан гзаф миллетар асирра дуствилелди санал яшамиш жезвай надир республика я. Чlалар гьар жуьре ятlани, абурун кьисмет, ацукьун-къарагъун, адетар, меденият (са бязи кьилдинвилер аватlани) саки сад я. Тарихда гзаф дуьшуьшра абур, сад хьана, къецепатай сухулмиш хьайи чапхунчийрин хура уьтквемдаказ акъвазна, чпин ерияр хвена. Маса рехъ авайди туш, девиррин татугайвилериз, муракаб месэлайриз килиг тавуна, Дагъларин уьлкведин халкьар, чlехи Россиядин составда аваз, гележегдани стхавилелди, меслятдивди санал яшамиш хьун чарасуз я.

РД-дин печатдинни информациядин виликан министр Умаросман Гьажиевани, цlийиз хьанвай Азнаур Аджиевани, редакторрихъ, журналистрихъ галаз гуьруьшмиш хьайила, гьар са редакция вичин сергьятра агал тахьун, стха халкьарикай, абурун векилрикайни кхьин, маса милли газетрайни хъсан материалар, чинар чап авун меслят къалурнай. Гьа и меслят фикирда аваз, ингье зани авар халкьдин са векилдикай кхьин кьетlна. Зун адахъ галаз Махачкъалада таниш хьана. Жумартвилелди, рикlин ачухвилелди, гьар садаз куьмекдиз къвез гьазурвилелди, шадвал кутадай хьтин ихтилатралди, зарафатралди ада кlватl хьанвайбурун фикир вичел желбзавай. Идалайни гьейри, ада чпин хуьре колхоз хвенва лагьайла, гьакlни вичи веледар гьикl тербияламишнатlа, гьадакай суьгьбет авурла, за и касдикай кхьин хъсан яз гьисабна.

Дяведин йисарин вири аялриз хьиз, Мегьамедазни азият, зегьмет, каш акуна.

- Гьеле гъвечlи аял яз, - рикlел хкизва ада, - зун колхоздин рамагбандин куьмекчи хьана. Кьецlил кlвачерив къекъведай кьван кlвачерал хирер жедай. Гьатта шаламарни авачир. Ризкьи жагъин тийизвай чна хъчар, гатана менжер недай. Гуьгъуьнлай ятахрал техилар цаз башламишна, зегьметдин са йикъаз 1-2 килограмм къуьл-мух гуз эгечlна. Икl, анжах 70-йисарилай фан патахъай дарвал квахьна. Аялрин бахчаяр ерли авайди тушир. Диде экуьнлай няналди колхоздин кlвалахрал, зун текдиз кlвале, куьчейра жедай. Зун гъвечlи чlавалай зегьметда, азиятра лигим хьана.

Хуьре 10-класс акьалтlарайла, колхоздин правлениди зун Ставрополдин крайдин Невинномысск шегьердин фабрикадиз сар сортировка ийиз чирдай курсариз рекье туна, - суьгьбетзава Мегьамеда. - А чlавуз чи колхоздихъ 16 агъзур лапаг авайди тир. Гуьгъуьнлай закай районда сар кlватlдайди (заготовитель) хьана. Вад йисуз чуьлдин бригададин бригадирвиле, 1983-1988-йисара хуьруьн Советдин председателвиле кlвалахна. И чlавуз хуьр аваданламишунин са жерге кlвала хар кьилиз акъудна. И чlавалди хуьруьз машиндин рехъ авайди тушир. Четин, чlуру чкайрилай 150 метр яргъивал, 2 метр кьакьанвал аваз цlар кутуна, рехъ авуна ва хуьруьз, тарихда сифте яз, машин атана. Идалайни гъейри, хуьруьз 6 километрдай дагъларай булахдин яд гьана, дишегьлийриз регьятвал хьана. Куьчеяр, чиргъ вегьена, тькlуьрна.

Хасавюртда курсар куьтягьай М.Гьажиевакай 1988-йисалай дин ветеринариядин отделение акьалтlарай хва Гьажи кlвалахиз Калугадиз ракъурнай. Ана ада заочнидаказ хуьруьн майишатдин институтни акьалтlарна. Абдулади Ботлихда механизациядин школа куьтягьна.

Бубади зегьметдал рикl алаз, четинвилерихъай кичlе тушиз, чпин кьил акъудиз вердишарайвиляй, хъуьчlуьк диплом кваз, кlвалахдай чкаяр амачир алай девирда Гьажини Абдул чеб чпивай квахьнач, абуруз кьил акъуддай чпин жигъир-рехъ жагъана: кьведни карчивилел машгъул я. Гьажиди Иркутскда са лесобазадихъ галаз алакъаяр туькlуьрна, анай вагонралди тахта-шалман хкиз, Хасавюртда базадиз ичlирзава ва анай маса гузва. Абдулни Хасавюртда яшамиш жезва. Ам, Краснодардай КамАЗ-ра аваз техил, гъуьр, шекер хкиз, Махачкъала, Хасавюрт шегьеррин агъалияр таъминарунал машгъул жезва.

- Карчияр тир зи рухвайри датlана налогар гузва. Идалайни гъейри, абур куьмек герекзавай гьар садан къаршидиз кьвез, дерди-гьалдикай хабар кьаз гьазур жумарт инсанар я, - давамарзава вичин суьгьбет Мегьамед Агьмедовича. - Амма гьукуматдин патай лагьайтlа, абуруз са жуьрединни кьезилвал, куьмек, тереф хуьн авач. Герек техника, прицепар чпи къачузвайди я, ремонтдин кlвалахарни чпи тамамарзава.

Мегьамед Гьаживавай заз мад са итижлу кардикай ван хьана. Маса чкайрилай, хуьрерилай тафаватлу яз, Цlийи Аргванида колхоз хуьз алакьнава, чил, вири халкьдин пай квай девлет, хебмал вара-зара ийиз тунвач. Имам Шамилан тlварунихъ галай колхоз малдарвилел, багьманчивилел, майвачивилел, уьзуьмчивилел машгъул жезва. Хуьре гьар са кlвалихъ 10 сотых усадьбабагъ гала. Дигидай яд ава, ам турбайра аваз 30 километрдай Мехельтадай гьанва. Колхозчийриз авур кlвалахрай пул гузва. Икьван чlавалди жегьилар хуьряй пата - къерехдиз физвачир. Гьайиф хьи, виринра гьатнавай тlегъуьн гила и хуьруьвни агакьнава - гила бязи жегьилар Махачкъаладиз, Хасавюртдиз, Россиядиз физва. Колхозар, совхозар чукlурнавай чкайра гьикьван хци месэлаяр арадал атанватlа килиг, - лугьузва Мегьамеда. - Чилерин патахъай, абур вара-зара авуниз, ишлемиш тийиз, гадаруниз, налогар тагуниз талукь яз ва икl мад. Колхоз хвенвайвиляй чи хуьре ихьтин мес элаяр авач, я женни ийидач. Ни вуч лагьайтlани, колхозрин артуханвал екеди я.

Алай девирдиз талукь яз Мегьамед Гьажиева икl лугьузва:

- Виликрай къайда-низам, гьахъ-адалат, кlвалах авай. Нарком компания, тахсиркарвилер авайди тушир. Бес гила?.. Гафар, хиве кьунар гзаф я, амма, гьайиф хьи, крар, хъсанвилихъ дегишвилер, жегьил-жаваирин къайгъуда хьун аквазвач. Я бегьем образование, я тербия агакь тавунвай, гьавурдик квачир, тарихдин вакъиайрикай хабар авачир бязи жегьилар фад рекьелай алатзава, экстремистринни сепаратистрин жергейра гьатзава. Бязи башибузукьар гьатта Дагъустандин кьилдинвиликай рахада, шовинист Владимир Жириновский хьтинбурун ахмакь рахунрал чпин разивал къалурда. Ихьтинбуруз за, япа акьадайвал, келледа гьатдайвал, ихьтин гьакъикъи делилар гьида:

- Эй, - пенжекдин, перемдин, пальтодин пlипl кьуна хьиз, жузазва за, - вал алай и пек-партал гьинай къвезвайди я? Гьа кар чизвани ваз?

- Россиядай.

- Дуьз. Вуна гьар юкъуз незвай ризкьи, техил, гъуьр гьинай къвезва?

- Россиядай.

- Машинар, техника, яшайишда, кlвале герек амай шейэр, къаб-къажах гьинай къвезва?

- Россиядай.

- Эхь, вири чlехи Урусатдай гьизва. Ам вири ресурсар авай, гзаф зурба, девлетлу, къудратлу уьлкве я. Россиядин государстводин лувак экечlайдалай инихъ Дагъларин уьлкведиз эхирни ислягьвал атана, чаз халкьдин майишат виликди тухудай мумкинвал хьана. Образование, культура виликди фена. Чахъ вири рекьерай жуван кадрияр хьана. Гьавиляй, чан жегьилар, кlела, зегьмет чlугу, гьавурдик хьухь. Дагъустандинни Россиядин садвилиз, битаввилиз зиян гузвай вири фикирар ред авун, раиж тавун, ахьтинбурун вилик пад кьун чи виридан буржи я. Чи къуват, такьат анжах садвиле ава. Сад, битав, тупламиш тирла, гьам Дагъустандин, гьам вири Россиядин халкьар санал алайла, чак садан тlемни акакьдач.

Ихьтин суьгьбетрихъ жегьилжаваирн дикъетдивди яб акалда, абур гьавурда акьада. Къуй алукьнавай йисуз бандитвилел, терроризмдал ва маса татугайвилералди эхир эцигдайвал хьурай!

Эхирдай Мегьамеда лезги халкьдив газетдин чинрилай ихьтин гафар агакьарун тlалабна:

- Лезгияр камаллу, мергьяматлу, медени, гзаф мугьманперес халкь я. Заз абур гзаф кlанда. Республикада савадлувал гегьеншарунин, кадрияр гьазурунин кардик лезги интеллигенциядин еке пай ква. Баркалла! Алукьнавай цlийи йис мубаракрай! Къуй ислягьвал, меслятвал хьурай, лезги халкьдин яшайишди, экономикади цуьк акъудрай! Кlвалера хушбахтлу аялрин хъуьруьнрин сесери агъавалрай! Зи мурад вири ислягьвилелди, хушбахтлудаказ яшамиш хьун я. Къуй чаз девиррин хъутlалрай, татугайвилерай экъечlдай къуватар, мумкинвилер хьурай.

» Дагъустандинни Россиядин садвилиз, битаввилиз зиян гузвай вири фикирар ред авун, раиж тавун, ахьтинбурун вилик пад кьун чи виридан буржи я. Чи къуват, такьат анжах садвиле ава

Махачкъаладай 306 километрдиз, Хасавюртдай винелди, Казбек райондай яна, са 80 километрдиз кьван фейила, Гумбет район экlя хьанва (райцентр Мехельта). Адаз Чечнядихъ, Ботлих, Буйнакский, Казбек районрихъ галаз умуми сергьятар ава. Районда асул гьисабдай малдарвилел машгъул жезва.

Зи дуст Гьажиев Мегьамед Агьмедович гьа и Гумбет райондин Аргвани хуьре 1938-йисуз лежбердин хизанда дидедиз хьана. Адан буба 1941-йисуз Ватан душмандикай хуьз фена, амма элкъвена хтун кьисмет хьанач. Хци, адакай са хабар - тер жагъуриз кlанз, кхьинар, къекъуьнар авунатlани, абуру нетижа ганач, гел галачиз квахьналда. Дяведилай гуьгъуьнин йисара диде масадаз гъуьлуьз хъфена. Хизанда чlехи велед яз, Мегьамеда дидедиз, колхоздиз вичелай алакьдай вири куьмекар гудай: никlерай кьилер кlватl хъийидай, кlелерив, данайрив фидай ва икl мад.

хуьре монтер-электрик хьана. Ахпа мад хейлин йисара чуьлдин бригададин бригадирвиле кlвалахайдалай гуьгъуьниз пенсиядиз экъечlна.

1966-йисан залзалади Аргвани хуьруьзни зиянар гана. Нетижада анин агъалияр 8 километрдин агъадихъ галай тlул квай чкадиз куьч хьана, Цlийи Аргвани хуьр кутуна.

1960-йисуз Мегьамедани адахъ галаз са классда кlелай Мусаева Патикади чпин кьисметар сад авуна. Ада Мегьамедаз кьве рушни пуд хва багъишна: Асият, Патимат, Гьажи, Абдул, Гьуьсейн.

- За абур эвелни-эвел зегьметдал, чирвилер къачунал рикl алаз тербияламишна, за хьиз, зи аялрини бацlияр хуьдай (цlегьер гзаф ава чи хуьре), сала, бахчада кlвалахардай, яни помидорар, ичер, машмашар, ципицlар битмишардай. Школадани абуру хъсандиз кlелна. Махачкъалада хуьруьн майишатдин техникумлел, майвачивилел, уьзуьмчивилел машгъул жезва. Хуьре гьар са кlвалихъ 10 сотых усадьбабагъ гала. Дигидай яд ава, ам турбайра аваз 30 километрдай Мехельтадай гьанва. Колхозчийриз авур кlвалахрай пул гузва. Икьван чlавалди жегьилар хуьряй пата - къерехдиз физвачир. Гьайиф хьи, виринра гьатнавай тlегъуьн гила и хуьруьвни агакьнава - гила бязи жегьилар Махачкъаладиз, Хасавюртдиз, Россиядиз физва. Колхозар, совхозар чукlурнавай чкайра гьикьван хци месэлаяр арадал атанватlа килиг, - лугьузва Мегьамеда. - Чилерин патахъай, абур вара-зара авуниз, ишлемиш тийиз, гадаруниз, налогар тагуниз талукь яз ва икl мад. Колхоз хвенвайвиляй чи хуьре ихьтин мес элаяр авач, я женни ийидач. Ни вуч лагьайтlани, колхозрин артуханвал екеди я.

Алай девирдиз талукь яз Мегьамед Гьажиева икl лугьузва:

- Виликрай къайда-низам, гьахъ-адалат, кlвалах авай. Нарком компания, тахсиркарвилер авайди тушир. Бес гила?.. Гафар, хиве кьунар гзаф я, амма, гьайиф хьи, крар, хъсанвилихъ дегишвилер, жегьил-жаваирн къайгъуда хьун аквазвач. Я бегьем образование, я тербия агакь тавунвай, гьавурдик квачир, тарихдин вакъиайрикай хабар авачир бязи жегьилар фад рекьелай алатзава, экстремистринни сепаратистрин жергейра гьатзава. Бязи башибузукьар гьатта Дагъустандин кьилдинвиликай рахада, шовинист Владимир Жириновский хьтинбурун ахмакь рахунрал чпин разивал къалурда. Ихьтинбуруз за, япа акьадайвал, келледа гьатдайвал, ихьтин гьакъикъи делилар гьида:

- Эй, - пенжекдин, перемдин, пальтодин пlипl кьуна хьиз, жузазва за, - вал алай и пек-партал гьинай къвезвайди я? Гьа кар чизвани ваз?

- Россиядай.

- Дуьз. Вуна гьар юкъуз незвай ризкьи, техил, гъуьр гьинай къвезва?

- Россиядай.

- Машинар, техника, яшайишда, кlвале герек амай шейэр, къаб-къажах гьинай къвезва?

- Россиядай.

- Эхь, вири чlехи Урусатдай гьизва. Ам вири ресурсар авай, гзаф зурба, девлетлу, къудратлу уьлкве я. Россиядин государстводин лувак экечlайдалай инихъ Дагъларин уьлкведиз эхирни ислягьвал атана, чаз халкьдин майишат виликди тухудай мумкинвал хьана. Образование, культура виликди фена. Чахъ вири рекьерай жуван кадрияр хьана. Гьавиляй, чан жегьилар, кlела, зегьмет чlугу, гьавурдик хьухь. Дагъустандинни Россиядин садвилиз, битаввилиз зиян гузвай вири фикирар ред авун, раиж тавун, ахьтинбурун вилик пад кьун чи виридан буржи я. Чи къуват, такьат анжах садвиле ава. Сад, битав, тупламиш тирла, гьам Дагъустандин, гьам вири Россиядин халкьар санал алайла, чак садан тlемни акакьдач.

Ихьтин суьгьбетрихъ жегьилжаваирн дикъетдивди яб акалда, абур гьавурда акьада. Къуй алукьнавай йисуз бандитвилел, терроризмдал ва маса татугайвилералди эхир эцигдайвал хьурай!

Эхирдай Мегьамеда лезги халкьдив газетдин чинрилай ихьтин гафар агакьарун тlалабна:

- Лезгияр камаллу, мергьяматлу, медени, гзаф мугьманперес халкь я. Заз абур гзаф кlанда. Республикада савадлувал гегьеншарунин, кадрияр гьазурунин кардик лезги интеллигенциядин еке пай ква. Баркалла! Алукьнавай цlийи йис мубаракрай! Къуй ислягьвал, меслятвал хьурай, лезги халкьдин яшайишди, экономикади цуьк акъудрай! Кlвалера хушбахтлу аялрин хъуьруьнрин сесери агъавалрай! Зи мурад вири ислягьвилелди, хушбахтлудаказ яшамиш хьун я. Къуй чаз девиррин хъутlалрай, татугайвилерай экъечlдай къуватар, мумкинвилер хьурай.

Камалдин хазинадай

Мегьамед Гьажиеван гафарганда къейднавайвал, дерин мана квай са метлеб лап куьрелди лугьузвай са шумуд гафуниз афоризм лугьуда. Халкьдин акьул - камалдиз куьрелвал, ачухвал хас я, гьавиляй ахьтин ибарайри хъсандиз ванни ийизва, яб акалзавайдан бейнидивни агакьзава, адаз таъсирзава. Къадим заманайрилай инихъ гьар са халкьдихъ вичин камалдин гафар, мисалар ава. Абуру фикир ачухдиз лугьуз куьмекзава, рахунар, чlал девлетлу ийизва, гуьрчегарзава. Камалдин хазинадай, мисалрай чаз халкьдин гзаф асиррин тежриба аквазва. Абур гьикьван гзаф кlватlайтlа, чир хьайитlа, ишлемишайтlа, гьакъван хъсан я.

Зи фикирдалди, анжах ахьтин инсанди вич бахтлуди яз гьиссда, эгер ада вичин вилик еке метлебар эцигзаватlа ва абур патал вири къуватралди женгни чlугвазватlа.

М.И.КАЛИНИН.

Политикадин жигьетдай дуьзгуьн фикирар тахьун - им инсандихъ руьгь авачиз хьуниз барабар я.

МАО-ЦЗЕ-ДУН.

Метлебар авачтlа, уьмуьр са куьнизни туш.

АЙБЕК.

Чlехи метлебриз чlехи энергия, къуват, къастунал кlевивални герек я.

Н.С.ХРУЩЁВ.

Инсан, са кар, гьерекатни тийиз, сефил, пашманардай уьмуьр, яшамишвал патал халкьнавайди туш, ада чlехи, пара гьейбатлу кардин винел зегьмет чlугун герек я.

Л.- Б.АЛЬБЕРТИ.

Куь идея, ам гьихьтинди яз хьайитlани, таб я, эгер ам гьакъикъи уьмуьрдивай къерехда акъвазнаваз хьайитlа.

А.БАРБЮС.

Эгер инсан, рикl алай, тамарзу тир мурад-метлебдив агакь тавуна, телеф хьайитlа, им гьалибвал туш, я магълубвални туш, магълубвал ам я хьи, инсан кьенвач - адал чан ала, амма рикlин мураддив агакьнач, гьикl хьи, ада вилик эцигай кьилин метлебдикай отказна, гьил къачуна, кьулухъ чlугуна.

Н.БИРЮКОВ.

Уьмуьр - им залан пар туш, лувар, яратмишун ва шадвал я; эгер са ни ятlани ам заланвилиз, парциз элкъуьрзаватlа, а кас вич тахсирлу я.

В.ВЕРЕСАЕВ.

Техилдин тумунин къиметлувал адан бегьерлувилелди, инсандин къиметлувал лагьайтlа, адавай вичин багърийриз, патарив гвайбуруз гуз хьун мумкин тир хийирдалди тайинарда. Дуьньяда пайда жез, нез, хъваз, яшамиш жез, эхирни, рекьиз пепе-шепедилай, ветlрелай-тlветlрелайни алакьда. Инсан халкьдин гегьеншкъатариз менфятлу, руьгьдин халис уьмуьрдалди яшамиш хьун герек я.

ДЖ.ГАРИБАЛЬДИ.

Гьайванди гьисабзава хьи, адан везифа яшамиш хьун, аваз хьун, руфун ацlурун я; инсанди лагьайтlа, уьмуьр метлеблу са вуч ятlани ийидай мумкинвал хьиз кьабулзава.

А.И.ГЕРЦЕН.

ГАЗЕТ КХЬИЗВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

СтIал МУСЛИМАТ

Дуьнья сад ийиз...

Бахтлу хьуй ви гьар са югъ,
гьар са декьикьа,
Ша, илиф чи гьар садан кIвализ,
ЦIийи йис.
Дуьньядин шад хабарар гъиз
гьар са йикъа,
Алахъа чун мадни шад ийиз,
ЦIийи йис.

Гафни сад жен, карни - сад,
хъел тежен рикIе,
Гьам уьмуьрдин михьивал,
бахт я чаз еке.
Уьтквем яз фин, игит хьиз,
уьмуьрдин рекье,
Шадвилелди вилик кам вегьез,
ЦIийи йис.

Са хизан яз хьанва чун,
гьарма са чIалан,
Чириз жезмач вуч ятIа хиял
гьар садан.
Чарадни туш, лап хайи
веледни жуван
Гъиз жез амач тукIвей дуьз рекьиз,
ЦIийи йис.

Им дуьнья я, физва чи галатиз
йисар,
Къачуз жерд туш пулунихъ
миллион йисар,
Ватан сад я, гьар хуьре сад я
инсанар,
Са хиял гъваш гьар садан рикIиз,
ЦIийи йис.

Бахтлуди хьуй чун патал
ви гьар са хиял,
ЦIийи уьмуьр тукIуьриз,
хуш бахтлувилел.
Шад манийрин сес авай тар алаз
хурал,
Алахъа чи дуьнья сад ийиз,
ЦIийи йис.

Ша, мугьман хьухь шадвилел, азиз
ЦIийи йис!
Ша, илиф чи гьар садан кIвализ,
ЦIийи йис!
Тамам хьуй вун дуьньядин экв
хьиз авадан!
Даим я чун ваз икрам ийиз,
ЦIийи йис.

Кул-кусарни, ам акурла, юзана,
Жив алай чин дидед хура акIурна.
Адаз вичин ярдин ухшар атана,
Къужахда кьаз вилик шад яз
чкурна...

Лепедин стIал

Гьинва, шаир, ви хъвер, рахун,
Ачуха чин, гадара хъел.
Риваятра, гьуьрмет авай,
Зи чилин сес, шагьдин тик пел.
Гьевес туьнт я, акьалтна звал,
Бахтавар чил аквазва ваз,
Гъвергъверрикай храна шал,
КIанзава ви гарданда тваз.
Хуьзва вуна Эминан чIал,
Чуьнгуьр хьтин, бала хьиз хуш.
Секиниз ам, алудиз тIал,
Ваз баркалла, вафалу руш!
Жедач ви сес, я чIал бамиш,
Ам ви тур я, ашкъи кIани.
Хци я ам, атIуз къамиш, -
Эминан дерт, суза - мани.
Аврора хьиз, хкажна ван,
Уяхарна фяле, чилер...
ЭчIягъиз кьеб, багъишиз чан,
Чи куьрпейриз гана вилер.
Катун патал кпул азар,
КIарабризни на гана звар,
Агуд тийиз чилив къаза,
Машгьурна чаз Давутан тIвар.
Багьа я ваз кIвал, мугьман, къул,
АкIурзава гъвечIи тарар.
Кьуьлерзава, къвез къавал бул,
Надинж зулун вич я гарар!
Марвар я вун, чандавай фул,
Магъу деред бубудин пел,
Шефтел чилин, ципицIдин кул,
Жамидинан шекерни кьел.
Гьинва ви хъвер, шаир чIехи,
Ачуха чин, гадара хъел,
Риваятра, гьуьрмет авай,
Байраман ич, Эминан кIел...

Гьажи Желил МУРАДАЛИЕВ

Гьайбат жеда гафунихъ

Гьайбат жеда гафунихъ дуьз
турунин,
Эгер адахъ михьи ният аватIа.
ШартI устадвал я а гафар хурунин,
Яни адал лезгидин тIвар алатIа.
Гаф бомба я гьар са касдин сивевай,
Ам масадан ихтиярда тваз тахьуй.
Гаф ризкьи я чи гьар садан
кIвалевай.
Бомбадилай ам ажуз яз кьаз тахьуй.

Лезги чIалан гафарганда чи гафар
Саки барабар я урус гафариз.
Им вуч лагьай гаф ятIа лагь, лезгияр,
КIелзамачни, фенвани куьн
ахвариз?

Чун урусрив стхайрив хьиз рахазва,
Урус чIални дидед чIал хьиз
кIан я чаз.
Бязибуру чи чIал нагьакь жакьвазва,
Регъуьзвани квез дидед чIалал
рахаз?

Агъарагьим АГЪАРАГЬИМОВ

ХъутIуьн шикил

Х.Хаметовадиз бахшзава

ХъутIуьн йиф я, дакIардай экв
аквазва,
Чхрадин сес кIвале ширинз рахазва.
Къец мичIи я, къирмеяр хьиз цак
къвазва.
Ачух лугьуз, гару къецел рак хазва.

Дидедин ван зайиф жезвач, хцизва.
Мани лугьуз, тупIучIдилай ялиз
гъал.
Жегьил вахтар, итим рикIел хкизва,
Гагь шехьзава, секинариз рикIин
тIал.

КIек рахазва, хуьрни фенва ахварал.
Гьарайзава, са чайгъунди гузва
къив.
Кьуьлерзава акьахна чи къаварал.
Дурнад туьк хьиз, гадарзава чилел
жив.

Ажугълу тир гар атана, гьутарив
Яна гуьзгуь, къурху вичик кутунва.
Агудзавач гьич са касни патарив,
Сарсахвализ, вири гьелек авунва.

Гьахьна чайгъун чими кIвализ,
душман хьиз,
Тадиз ада гьужум уна дидедал.
ЭкъечIна ам, ястух кьуна
пашмандиз,
ДакIар кIевиз, дуьа кIелиз куьчедал.

Вун шагьид я алпанвидин
кьисметдин,
Вун сагьиб я Сад Аллагьдин
нуьсретдин,
Ивирар гвай цIун халкьарин
адетдин,
Чаз уьмуьрда рехъ къалузвай
маяк я.

Гьайбат вуч я гвай ви гьар са
гафунив,
Дагъ атIурвал Шарвилидин
турунив!?
Ваз тай авач севт-манидал
лугьуниз,
Вун зи халкьдин ах, сабурни
дамах я.

Виш асирра мидаим хьухь,
лезги чIал,
Зи хайи чIал - чи намусдин гуьзгуь
чIал!
Вун хуьн патал къурбандда за зи
чан цIал,
Вун зи халкьдин руьгьдин даях,
пайдах я.

САЖИДИН

Дамах ая!

Дагъустандин халкьдин шаир Шагь-Эмир Мурадован 100 йисаз

Кьакьан тир дагълар, гуьнени тепе,
Каспий гьуьлелай аквазвай лепе.
Гьам куьгьне Къуруш, гьам
ЦIийи Къуруш!
Шииратдал рикI алай гада, руш!
Дагъви халкьарин рикIериз тир хуш,
Дамах ая Шагь-Эмир Мурадовал!

Девир девиррал кифер жез храй,
Чеб чпел даим жезватIан аруш;
Европа патал тир карвансарай,
Цавук гурар яз машгьур тир Къуруш!
Шадлу манияр тесниф авур хуш,
Дамах ая Шагь-Эмир Мурадовал!

Ракъини цава гузмай кьадар экв,
Амай кьван уьмуьр хразвай каруш;
ЧIехи шаирар багъишай герек,
Ялцугъни СтIал, Хуьруьгни
Къуруш;
Пислемиш авур хирдени хуруш,
Дамах ая Шагь-Эмир Мурадовал!

Ражаб ИСМАИЛОВ

Зи хва

Инсанриз жуван инсансузвал
къалаз,
Яргъанар анжах жувалди чIугваз,
Бедбахт хьанвайдан рикIин тIал
такваз,
Гуьгъуьна агь аваз къекъвемир,
зи хва.

Бубадин зегьметар ракъурна
цукIвяй,
Фейи гъурбатдани аватна виляй,
ЧукIул чIугваз ахпа дидедин рикIяй,
Элкъвена кIвализ хквемир,
зи хва.

Эгер са кас ятIа акьулдиз кьери,
АвачтIа адахъ гьунарар чIехи,
Ганвай чаз кьисметдал Аллагьди
вичи,
Зарафат ийиз, хъуьремир,
зи хва.

Адан хьтин кIвалер зазни кIанда,
лугьуз,
За зи кIвал гьадалайни акъудда
цавуз!
Къазаватда гьатна йифизни юкъуз,
Жувахъ авачир чан гьелекмир,
зи хва.

И дуьньяда гьар садаз ава
вичин сир,
Чин тийиз са кардин эвелни - эхир,
Эгер на ламраз лугьузватIа къатир,
Алимрихъ галаз гьуьжетмир,
зи хва.

Са дуьшуьш атайтIа эгер вал рекье,
Чархар хкатна машиндин куьгьне,
Гьалтдалди жувал чIал чидай
бенде,
Са аллагьварандиз минетмир,
зи хва.

Ви минетдин ван къведай туш адаз,
Хурмадин дадни чидайд туш
ламраз,
Дабан атIудайбур дустар кьаз
жуваз,
Масабуруз жув виляй вегьемир,
зи хва.

Эгер аватIа халкь са кIус фахъ
къекъвез,
Вичин зиллет алцумдай авачир
терез,
Жуван халкь къведалди жув авай
гелез,
Регъуь хьухь къизилра эхъвез ваз,
зи хва.

Намусди эверайла хуьз хайи
уьлкве,
Алад вун женгиниз, тур кьуна гьиле!
ГьайитIа на вал са чIулав тир леке,
Вун зи вилеризни къалурмир,
зи хва!..

Мирзе ДАГЪУСТАНЛИ

Лагь, вучиз?

Вучиз а зи муьгьуьббат вахъ
агъуна?
Лагь, вучиз вун икьван гуьрчег
акуна?
Зи рикI секин жезмач а вун такуна,
Ви инсафсуз муьгьуьббатди кана
зун.

Белки, вилер ятIа а ви цавун тав,
Марвардин цуьк аквач гуьрчег
ви патав.
На зи чанда чиз-чиз туна цIун ялав,
Ви инсафсуз муьгьуьббатди
кана зун...

Ашукь хьайи а вал зи рикI тIар хьана,
Рекьидалди рикIел залан пар
хьана,
Акваз-акваз чилер-цавар
дар хьана,
Ви инсафсуз муьгьуьббатди
кана зун.

Наз маса гуз къекъвемир вун
зи вилик,
На Мирзедиз дегиш ая ви къилих.
Авайди я чун халкь авур
Са Халикь,
Ви инсафсуз муьгьуьббатди
кана зун.

Жейрани

Шумуд йис я, ви тIвар мецел
алаз зи,
Зи гатфарин абулейсан, Жейрани.
Бес мус жеда сад-садаз чун
тавази?
Ширин чандихъ амач аман,
Жейрани.

Гьикьван жеда вун гуьзетиз,
вил алаз,
Мус рахада ви ширин мез захъ
галаз?
ГьикI фида и дуьньядилай,
вун амаз,
И зи рикIе, тIалдин дарман
Жейрани?

Физва уьмуьр, дегиш жезва
девирар,
Теснифда за ваз мад гуьзел
шиирар,
Тахьуй абур тIазвай рикIин есирар!
Агудмир зав гъамни гьижран,
Жейрани.

Дагъустанли муьгьуьббатдин
кабаб я,
Зи гъамни дерт, белки, а ви
жаваб я,
Чи муьгьуьббат бейгьуш авай
са къаб я,
Фугъарадин кузва на чан, Жейрани!

Дидедиз

Ава инсан кутаз тежер гунагьар,
Ам, гьелбетда, чи малаик диде я.
Дидед вилик намуслу хьухь,
рухваяр!
Махлукьатдиз гайиди нек диде я.

Чи алемди халкьна чилел инсанар,
Акьул аваз, абур жезва душманар,
Сада-садан харапIзава маканар,
Ишезвайди дявед вилик диде я.

Эй, инсанар, камаллу жен са хизан!
Вучиз чизвач чаз дуьньядин
пис-хъсан?
Кьисмет тахьуй чи дидейриз
югъ залан!
И Мирзедин чIаларин рикI диде я,
Гунагь квачир марвардин цуьк
диде я!

Саидагьмед АБДУРАШИДОВ

Гьуьрметрин къеле

Мегьарамдхуьруьн райбольницадин хирург Абдурагьим Эседуллаевич Рагьимоваз

Гьуьрмет авай духтур я вун чилерал,
Азарлудан пар къачузвай
къуьнерал,
Къизилдин зар авахьзавай
гьилерал,
Гьейран я халкь, ахьтин хцел
гьейран я.

Ухшамиш я вун цававай гьетериз,
Нур гуз авай даим чIехи чилериз.
Машгьур хва я халкьдин дерин
къатариз,
Гьейран я халкь, ахьтин хцел
гьейран я.

Гекъигзава вун Лукьманал -
Гьакимдив.
Гьар дердинин дава чидай
алимдив.
ТIвар аку тIун - кукIуш я жед
рагьимдин!
Гьейран я халкь, ахьтин хцел
гьейран я.

Саламар я ваз и дуьнья ацIай
кьван,
Лезгистанда гьуьрмет-хатур
амай кьван,
Самур вацIув гьайбат-къуват
гумай кьван,
Гьейран я халкь, ахьтин хцел
гьейран я.

Виктор АЛЛАГЬКЪУЛИЕВ

Шагьид я зун

Гафаралди яб ацIуриз,
Хамир, къари, зи ахвар.
Агъурмир заз, чешнеяр гъиз,
Амай уьмуьр - тик гурар.

Зи уьмуьрдин буш жигъирар,
Сад хьиз, гзаф къалурмир.
Дугъри кьилиз ви фикирар,
Мецелай гъиз, агъурмир.

Гьа кьадар жув залан жедай
Вахтар гьеле хьанвач захъ.
Туькьуьл фикир рикIел гьидай
Къастар гьеле хьанвач захъ.

Фикирар - бул, жувни - аслан,
Къеле хьиз я, кьакьан я.
Ваз лугьуз чан гьазур я зун,
Шагьид чи гьар йикъан я.

Гь. ГЬУЬСЕЙНОВ

ШейтIанни инсан

- ШейтIан, я шейтIан, завай экуь дуньядал экъечIиз жезвач. Заз са куьмек це, - лугьузва инсанди, гьеле дидедин бедендик кумаз.

- Хьуй, анжах вуна дидедин руфуна са гъуд эцягъа. Ада заз пул гурай, ахпа вазни и экуь дунья аквада. Гуьгъуьнлай ам ваз гьихьтинди ятIа, низ ам экуь, низ мичIиди ятIа, чир жеда.

- ШейтIан, я шейтIан, диде кIвалахал фена кIанзава, зун, гъвечIи аял, гьиниз фида?

- Шехьмир, за вун аялрин бахчадиз туькIуьрда, дидеди мажибдин са вацран пул зав вугурай.

- ШейтIан халу, зи ирид йис жезва, дидеди вичин чан хкудна, зун чIехи ийизва. Гила заз са хъсан мектебдиз физ кIанзава.

- Вун гьеле гъвечIи я, ваз чизва. Амма, чан хва, хъсан мектеб, - хъсан пулдихъ, хъсан къиметар хъсан пуларихъ жезвайди я. И кIвалах ви дидедиз чир тахьана жеч.

- Дидедихъ исятда пул амач. Ада вич сагъар хъувун патал маса шейтIанриз вири пулар гана, са бубат хьанва.

- ЯтIа вун а дагъдин кIане авай усал мектебдиз алад.

- Ана кIелиз жезвайди яни, шейтIан?

- КIелунар ви кукIваз къалум хьуй. Вун савадлу хьун низ герек я? КIанзавайди са цIуд йисалай "бирбицI" вахчун я.

- ШейтIан халу, ингье "бирбицI"! Мектеб - куьтягь! Са кьадар уькIуь-цуруни акуна, аназа-манашани дадмишна.

- Гьан, хъсан. Гила вахъ гьихьтин планар ава? Ватан хуьз фидани, тахьайтIа, институт-колледждиз? Ккянавани? Гьиниз физ хьайитIани, герекди пул я гьа. Ватан хуьн, заз чиз, герек туш. Ам чна гьикI хьайитIани барбатIдайди я. Ша чна вун сифте са колледждиз туькIуьрин. Ана кефер, кефли шейэр авайди я.

- Хъсан, шейтIан халу. Гьикьван пул герек къведа аник экечIун патал?

- Колледж - им ваз мектеб туш. Са 40-60 агъзур герек жеда, имтигьанрай экъечIна, аниз гьахьун патал.

- Я шейтIан халу, акьван пулар за гьинай гъида, бубани пияниска хьайила?

- Килиг хъсандиз, гьинай акваз жедатIа пул. Ахпа зи кьилив хъша.

- ШейтIан, шейтIан! Жагъана заз пул! Анжах ам гьинай гьикI гьатнатIа, хабар кьамир.

- Хьуй, секин хьухь. Гила ви чка колледждин юкь я. Гьинаг я ваз кIанзавайди?

- Милицаяр, силисчияр, духтурар акъатзавай са чка хьанайтIа кIандай. Абуру хъсан "кьукьар" язава чи уьлкведа.

- Артист-мартиствал кIанзавачни? Гьабурукайни "гьетер" хкатдайди я. Абуру мехъеррал, микрофон гьилеваз кьве кьуьлна, пуд рюмка хъвайитIа, зегьметчидин кьве вацран мажиб кьван къачузва!

- ШейтIан халу, а колледжра чирвал гузвайди яни? Чирвилер гзаф багьа яни?

- Я ахмакь, чирвилер гуз, анра кIвалахзавайбур ваз авамар яни? Анра авайди къиметдихъ къимет я. Чирвал ваз за гузвайди бес я. И дуньядин кIвалахрай ви кьил акъатзавачни? Ина намус, инсанвал, итимвал ваъ, чна, шейтIанри хьиз, пулдиз Аллагь лугьузвайди я. Гьам я чи Худа! Гьелбетда, вун гьеле жегьил я, ятIани ахмакь жемир. Гьиле гьатайла, пад акъудур. И дуьнья дугърибуруз фу авай чка туш.

- Бес, я шейтIан халу, и дуьнья регьимлувилини мергьяматлувили, инсанвал гвайбуру хуьзвайди я лугьузва эхир мисалрани.

- Эхь, гьабуру дуьнья хуьзва, чун патал, чна шейтIанри и дуьньяда кефер чIугун патал. Гьабуру, регьимлубуру, кIвалахрай, чпин чанар хкудрай, чеб пучрай. Ахпа угърашри и дуьньяда луьртI яда. Чи гьукуматда гьикьван зегьметкеш, дугъри, инсанвал гвайбурун гьалар пис хьайитIа, гьакьван абурун иви хъвазвай "ругъалрин" гьалар хъсан жезвайди я. Вуна ви "кIелунар" гьикI физватIа, пулар бес жезватIа лагь.

- Вуч лугьун ваз, шейтIан халу, чи харапIада муаллимри пуд агъзурдихъ - "пуд", вад агъзурдихъ - "кьуд" эцигзава. Валлагь, шейтIанар я гьабурни вири.

- Бес за ваз вуч лугьузва: и девирда ни тарашда - гьада неда, ни кIвалахда - ам рекьида (зегьметди барбатIда). Ваз бубади са улакь-мулакь кьванни къачуннвани?

- Къачуда лугьузва, кIел куьтягь хьайила. Эгер зани куьмек гайитIа.

- Вун заз аямдин гада хьиз аквазва. Пулни ваз жагъидайди я.

- Захъ кIелзавай кьве гадади чпихъ галаз са "кардиз" ша лугьузва. Гъавурда авай, кьуш квай етимар я.

- Вач-вач, абуру вун дуьз геле твада. Я тахьайтIа, вун са тIекве твада. Абур вири инсандихъ галай кIвалахар я. Кьилинди, кичIе тахьана, аждагьанди хьиз, гъуьрчуьнал вегьин я.

- Чуьнуьх - чапхун ийиз, къакъудиз зунни са кьадар вердиш хьанва-е. Фицякьра чун са "кардиз" фенвай. Чапхун авуна, ахпа са кIамшам амай ракьара гьатиз. Гена къакъатна.

- Кьилинди кичIе тахьун я. КичI женнетдай атай шей я лугьузвай ахмакьар аватIани, "жанавурдихъай кичIе ятIа, тамуз фимир" лугьуз, хъсан мисални авайди я.

- Эй, шейтIан халу, за машин къачуна кьве гьафте я. Ам са маса машиндани акьуна. Ахпа милицаяр лугьур шейтIанрини залай "хам алажайди" я.

- Гьабурузни кIанзавайди куьн сад-масада акьун я, куьн верчер хьиз чухвадайвал. Ваз абуруз рекьера къайда кIанзавай хьиз яни? Абуруз кIанзавайдини къайдасузвал, ахпа пул я. Пул, пул, гьада барбатIда вири!

- ШейтIан халу, мукьвара чун са "кардиз" фенвай. Са кьадар чIехи. Кьуна чун пудни. Гила чун и "жебеханадай" ахкъатдай са рехъ жагъурна кIанзава.

- ГьикI хьана, кьей хва, сиве гьарамдин дад гьатнавани? За вун ахкъуддай са гьерекат ийида, а чуьнуьхнавайбурун чIехи пай инихъ ая. Захъ хъсан адвокат ава. Ада вун а жаллатIханадай ахкъудна катарда.

- ШейтIан халу, гила заз зи тIвар, фамил дегишариз кIанзава "Къачагъ=къучи" хъсан тIвар жезвач. Ахпа заз мехъер ийиз кIанзава.

- Хьуй. "Бандит" эцигда чна вал. Ам виридуруз машгьур, кутугай тIвар я. Анжах вуна са тIимил жибин бушарна кIанда.

- Я шейтIан, гьелелиг, мехъер куьтягьдалди, зи тIвар "Бег" хьурай ман?

- Хьуй, "кьей хва". Вуна мехъериз "яргъи" манатар гьазура. Аш-шурва, балугъ-икра, гьерекь-мерекь, межлисхана, артIицI-мартIицI, цIалимар, тамада - ибур вири зи гьиле кьенвай кIвалахар я. Вуна свас хкянавани? Вуж я, нин руш я ам?

- Рушанбуру разивал ганва. Ам чи шегьерда авай - "къанунда авай чуьнуьхгумбатIдин" руш я. Рушаз ва адан хизандиз зун бегенмиш я. Адан бубади заз "Хъсан къучи" - лугьузва.

- Яда, Бег, и мехъерин межлисар куьтягь хьайила, вуна жуван гъилибанарни галаз са банкунал вегьена кIанда. Жегьил сусаз ам хъсан, кутугай пишкеш жеда. Ахпа вун бегвиляй ахкъатна, "Бандит" тIварцIиз лайихлу жеда. Хъсандиз гьазурвал акуна, кIвалах кьилиз акъуд.

- Гьелбетда, гьелбетда, шейтIан халу, а банкирар лугьудай аждагьанрин дуван чна аквада. Ахпа чна хъсан гъуртI яда.

- Килиг-килиг, къакъураяр герек туш. ВикIегьвал къалура, гила вун хизандин кьил я.

- ШейтIан, я шейтIан! Зун мад ракьара гьатнава. Галай кьвед пуларни гваз катна. Зун кIеве ава. ЦIуд йис кар атIана, Сибирдиз ракъурда лугьузва.

- Бес, кьей хва, кьили хъсан кIвалах тавурла, кIеве гьатдайди чизвачирни, къурумсах?! Вач, гила алад Сибирдиз. Гьамни дуьньядин са пIипI я - акун герек. Белки, ахпа вун акьуллу жен. Хизандикай са фикирни ийимир. Ви гуьзелал за кьил элягъиз жеда. Вун хкведалди чна ваз сад-кьве "шапIатIни" акъудда. Ви а кьве "дустунин" гелени зун къекъведа.

- Агь, шейтIан, шейтIан, хупI вун угъраш тушни!

- Я кьей хва, ваз хъсан шейтIанар гьинай акурди я? Эгер зун угъраш ятIа, зун лап зурба шейтIан я ман!..

Жамил ЮНУСОВ

Жанавурдин язух

Лугьуда хьи, пул авайдаз пулдин къадир жеда. Анжах бязибуру акси яз лугьуда: "Пулдин къадир хьайила, ахпа инсандихъ гзаф пул жезвайди я". Абурукай вуж гьахъ я, вуж туш, чавай бажагьат кьил акъудиз жеда. ГьикI лагьайтIа, инсан мутIлакь хьайила, девлетлу жезвани, я тахьайтIа, девлетлу хьайила, мутIлакь жезвани чирунни са тIимил четин месэла я. Заз чидайвал, са гьуьжет алачир кар виридаз хъсандиз чида: девлетдихъ галаз кьурвал, адахъ галаз инсандин къанихвални артух жеда...

Виликрай чи хуьре Серкер лугьудай са кас яшамиш жезвай. Адан хсуси суьруьйра 6 агъзурдав агакьна лапагар авай. Са гъвечIи рамаг балкIанар, са тIимил мал-къарани хуьзвай. ЯтIани хуьруьн жемятдин, гьакIни ам чидай масадбурун арада адаз лугьудай хьтин гьуьрмет авачир. Вучиз лагьайтIа, адан кьадардилай артух къанихвили адак квай хъсан хесетарни къванерин арадаиз аватай цукI хьиз квадарнавай. ГьикI хьана адан патав кьвед лагьай йисуз лап кIеве авай чубанар акъваздай. Гзафбур адан серки ямандиз кудай.

И касдин къуншидал кесиб, дугъри Саид лугьудай са бенде яшамиш жезвай. Саидаз вичин иранбубади, хтул хьанва лагьана, кIел галай са хеб ганвай.

Гад гьикьван яргъи хьайитIани, адан гьугъуьнал зул ала. Са юкъуз аквада хьи, дагъларин кукIушрал живеди вичин лацу шал вегьена. Имни лагьайтIа, чубанриз арандиз куьч жез гьазурвилер аку лагьай чIал я. Серкер даини, вичин пад-кьил авуна, кими-эксик гьазур хъийиз къайгъуйрик квай. А вахтара, вучиз ятIани, хъуьтIуьз дагъдин хуьрера хипер хуьдай адет авачир, вири арандиз куьчардай. Саидни вичин авай-авачир кьве лапаг, эгер жедатIа, цIинин са хъуьтIуьз арандиз твах лугьуз, Серкер бубадин патав фена. Гатфариз хипер дагълариз хтайла, вич нубатрайни фида лагьана хиве кьунвай.

- Вучиз жедач, я хва! Кьве лапаг патал за, Аллагьдиз шукур хьуй, цIийи чубанар кьадач кьван, пакамаз гъана кутур суьруьдик.

Бахтунай, кьуьдни азгарди хьана. Гьайванрикай хкатунарни хьанач, хъсан дулни къачуна. Чубанар элкъвена яйлахриз хкведай вахтни алукьна.

Серкерни вичин куьч-кумани гваз хуьруьз хтана. Адет тирвал, дагъдин хуьрера яргъай хтай мугьманриз хвашбеш ийиз неинки мукьва-кьилияр, къуни-къуншияр, гьакIни хуьруьнбур вири къведа.

Хиперал хъфиз гьазурвилер акурдалай гуьгъуьниз Саидни Серкераз хвашкалди лугьуз атанвай. Серкера лагьайтIа, Шукур хьуй Аллагьдиз, акьван пис хьанач, са жуьре кьуьд акъудна, кьейибур кьена, амайбур гваз хтана лугьуз, вичин тегьерда ихтилатдал илигна, жавабар гузвай. Вичин гьайванрикай ихтилат куд тийиз акур Саид кьве рикIин хьанвай. ЯтIани ада кичIез-регъуьз хабар кьуна:

- Яраб, Серкер буба, зи хебни кIел гьикI хьанатIа?

- Абур гьич зи рикIелни аламачир гьа... - Ви лапагар, чан хва, кьведни гьа къишлахрал агакьай йифиз жанавурди кьуна. ЧIалахъ жезвачтIа, чубанривай хабар яхъ, - лагьана, са кIусни сесиник я регъуьвал, я кичIевал квачиз Серкера.

- Гьей халудин... Абур ахьтин гьайванар я хьи, виш арадал гъидалди агъзур рекьида. Мад вучда, чан хва, эвез Аллагьди хгурай. Чанарилай садакьа хьурай. Хажалатар авуникай са хийирни жедач.

- За гьайванрин гьайиф чIугвазвач, - лагьана маса гаф жагъун тавур Саида. - Ви ругуд агъзур лапагдин юкьвай гьа зи кьве лапаг жагъурдалди жанавурдал гьикьван азаб акьалтнатIа? За чIугвазвайди гьадан язух я...

Кургъли ФЕРЗАЛИЕВ

ИкIни жеда кьван!

Вини дережадин кIамаш

Кьасумбега мектебдин сифтегьан классра кIелзавай. Муаллимди гузвай тарсар ерли адан кьиле гьатзавачир. Иллаки математикадин тарсуна ада муаллимдин келледин къалпагъ зурдай чкадал гъизвай. Зигьиндиз зайиф хьуниз килигна, муаллимди адаз вичин кIвалени кьилди тарсар гун кьетIна. Саки кIелунин йисан эхирни хьана, амма Кьасумбег гьа Кьасумбег яз амай, чирвилерин патахъай са нетижани хьанач. Муаллимни адакай бизар хьана. Гатун тIатIиларни алатна. Кьасумбег 3-классдиз акъатна. Математикадин тарсуна муаллим мадни алахъна адаз гьисабунар чириз.

- Къарагъ кван, Кьасумбег, садакай сад хкудайла, шумуд жедатIа лагь.

- Низ чир хьуй, я муаллим...

- Муаллимди мисалар гъиз башламишзава:

- Месела, вахъ ава са ич. Вуна а ич тIуьна куьтягьна. Ваз вуч амукьна? - Муаллимди адан сивяй "са затIни" гафар акъатун гуьзлемишнавай. Хъвер акатна авам ученикдик:

- Авай са ич тIуьна вуна, ваз са затIни амукьнач. Садакай сад хкудайлани "ноль" я, - хълагьна муаллимди.

- Мад хьанач хьи, я муаллим, гила квез зун лап вини дережадин кIамаш я лугьуз кIанзавани? Ич тIуьрла, кIап амукьдайди гьар са ахмакьдизни кваз чида эхир. Им вучтин математика хьана, кIапарни кваз незвай? - жузазва муаллимдивай аялди...

Мугьманпересвал

Луьх пиян хьанва Кьасумбег. Лекь атIудай аяз авай хъуьтIуьн юкъуз, севрен рикIел мереяр акьалтай хьиз, адан рикIелни хуьруьн атIа кьиле яшамиш жезвай вичин куьгьне дуст Гьамидал кьил чIугун акьалтна. Ичкидивай фадлай къерех хьанвай Гьамидаз вич хуш тежедайдини чизва пиянзавай Кьасумбегаз. Ички хъвайи чIавуз Кьасумбегалай яман лагълагъчи алемдани бажагьат жагъида. Яб гудай кас хьайитIа, экуьнлай няналди лахъут гатада.

- Гьамид, вунни авачиртIа, зи гьалар гьикI жедайтIа яраб, чан дуст?! Пелеш хьайила, зун нин патав фидай, нихъ галаз рахадай?! Дердияр къалин хьайи береда зи рикIиз теселли гуз алакьзавайди анжах вун я. Вун кьейитIа, зал гьал аламукьдайди туш, - лагьана ракIарай гьахьзамазни Кьасумбега.

- Ахмакь шей я вун! - кьиникьикай рахайла, рикIивай хъел атана Гьамидаз. - Белки, залай фад вун рекьидатIа?! Амма са кар чир хьухь ваз - валай фад зун кьейитIа, за ваз эхиратдани мугьманпересвалда.

Ватанпересар яз тербияламишзава

МЯРЕКАТАР

Къагъриман ИБРАГЬИМОВ

Дербент райондин школайра акьалтзавай несил ватанпересар яз тербияламишуниз кьетIен фикир гузва. Райондин мектебра и темадиз талукь яз жуьреба-жуьре мярекатар тухузва. Ихьтинбурукай сад - советрин кьушунар Афгъанистандай акъудна 25 йис тамам хьуниз талукьарнавай линейка и йикъара Дербент райондин Хазар хуьруьн юкьван школада кьиле фена.

Школадин гьаятда пуд патахъай жергейра школьникар акъвазнава, трибуна галай патахъ райондин администрациядин къуллугъчияр, афгъандин дяведин ветеранар, военный комиссариатдин работникар, бязи школайрин, карханайрин ва организацийрин регьберар кIватI хьанва.

Мярекат башламишдалди вилик вирида школадин гележегдин парк безетмишдай къелемар цана.

Россиядин Федерациядин Гимн ягъайдалай гуьгъуьниз, мярекат ачухна, анал рахай Дагъустандин военный комиссариатдин Дербент, Дагъустандин Огни шегьеррин ва Дербент райондин отделдин начальник Адил Къулиева, Афгъанистанда интернациональный буржи тамамардайла, советрин кьушунрин аскерри ва офицерри игитвал ва викIегьвал къалурайди къейдна. - Ана 15 агъзурдалай гзаф чи ватандашар телеф хьана, - давамарна ада. - 15-февраль чи кьушунар Афгъанистандай акъудна, дяве куьтягь хьайи югъ я. И югъ афгъандин ветеранриз суварни я, интернациональный буржи тамамардайла телеф хьайибур рикIел хуьнин ва гьам чIугунин югъни. Абур рикIел хуьн чи буржи я ва чна Ватан хуьдай гележегдин аскерриз чи игитрин чешнейралди аскервилинни ватанпересвилин, интернациональный тербия гудай кIвалах тешкилун лазим я.

Дербент райондин МО-дин кьил Къурбан Къурбанова вичин рахунра советрин аскерри, кьин кьуниз вафалувал хвена, бязибуру чпин чанарни къурбандна, интернационалный буржи намуслувилелди кьилиз акъудайди къейдна. Ада алай вахтундани дуьньяда кьиле физвай бязи яракьлу акьунра чи аскерри иштиракзавайди лагьана. - Иллаки абурун чешнейралди, - давамарна ада, - чна чи жегьилриз тербия гун, акьалтзавай несил жуван хизандал, багъри Ватандал рикI алай гьиссер кутуналди ватанпересар яз чIехи уьмуьрдиз гьахьиз гьазурун лазим я. РикIел хкин Афгъанистанда ва маса яракьлу акьунра чанар къурбанд авур аскерар. Абурун экуь къаматар рикIел хуьн ва абуруз гьуьрмет авунин лишан яз са декьикьада кисна акъвазин.

Ахпа ам вичин рахунра афгъанвийрин союздин Советди районда тухузвай чIехи ва важиблу кIвалахдал акъвазна. Мярекатда иштиракзавай "афгъанви" ветеранрихъ элкъвена, ада абуруз жегьилар ватанпересар яз тербияламишун патал тухузвай кIвалахдай чухсагъул лагьана. - Жегьилри квелай чешне къачузва, абуру квел дамахзава. Гьуьрметлу аскерар-интернационалистар, за квез, куь багърийриз ва рикI алай ксариз мягькем сагълямвал, хушбахтвал хьун алхишзава, - лагьана ада эхирдай.

Шад линейкадал райондин образованидин управленидин начальник Муьгьуьдин Къагьриманов, Карл Марксан тIварунихъ галай МУП-дин директор Шамсудин Къурбанов, "Каспий" телеканалдин генеральный директор Айваз Алихановни рахана.

Ш.Къурбанова Хазардин школадиз автоматдин макет ва чIугунвай шикил багъишна, А.Алиханова афгъандин ветеранриз къиметлу пишкешар гана.

Аскеррин-интернационалистрин тIварцIихъай анал рахай афгъанвийрин Союздин райондин Советдин председатель Гьасайни Гьасайниева Къ.Къурбановаз ва А.Къулиеваз Афгъанистанда телеф хьайи чпин юлдашар ва чеб рикIел алаз хьунай сагърай лагьана ва гележегдани акьалтзавай несилдиз ватанпересвилин тербия гун патал галатун тийижиз кIвалах тухудайдахъ инанмишарна.

Мярекат школадин классрин колоннаяр низамда аваз финалди акьалтIна.

Девирдин истемишун

Хуьруьн чкада - аялрин бахча

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

АХЦЕГЬ районда мектебдилай виликан образованидин 5 тешкилатдикай кьуд - "Жегьил космонавт" (заведующий С.Эфендиева), "Солнышко" (А.Перинова), "Рассвет" (Н.Гьамзаева) аялрин бахчаярни са ясли - "Чубарук" (заведующий Ж.Гьаниева) райцентрада ва сад - "Кард" (Гь.Исмаилова) Хуьруьга ава. Типовой дараматдин "Жегьил космонавт" квачиз, амайбур са бубат кьадайвал туькIуьрнавай куьгьне кIвалера ава. Гьелбетда, девирдин истемишунрив кьур материалринни алатрин база, къулайвилер яратмишдай мумкинвилер анра авач. Амма им бахчайрин хивяй аялар дуьздаказ тербияламишунин, абур мектебдиз гьузурунин жавабдар везифаяр акъудзава, я тахьайтIа абур кьезиларзава лагьай чIал туш. Эхиримжи пуд йисуз мектебра тарсар сифтегьан классрилай башламишна образованидин цIийи госстандартрин программайрай гузвайди ва а программайрал тIем гьиз хьун патал аялар бахчайра хъсандаказ гьазурун (виликрай мектебра гьазурвал акунин классра хьиз) лазим тирди аннамишайтIа, аялрин бахчайрин везифаяр, жавабдарвал къвердавай артух жезвайди якъин я.

Сима Эфендиева

Алай вахтунда, хуьр-шегьер талгьана, мектебдиз фидай яшар жезвай вири аялар садикрик кутунин чарасузвал арадал атанва. Ахцегь районда аялрин бахчайрин яшарин саки 2000 аялдикай анжах 320 аял (17 %) садикрик ква. Уьлкведа "Дидевилин капитал" программа себеб яз бицIекрин кьадар пара ва, талукь тирвал, яслийринни бахчайрин месэладин хцивални артух жезва. Гьавиляй райондин кьиле авай ксар 2014-йисалай Ахцегьа, КьакIа, Хине ва маса хуьрерани аялрин бахчаяр ачухдай мумкинвилерихъ къекъвезва. Мукьвал гележегда райондин гьар са хуьре чарасуз яз аялрин бахчаяр кардик кутунин месэла вилик акъвазнава.

Ингье и мукьва чун Ахцегьа авай "Жегьил космонавт" бахчадиз мугьман хьана. Вичин вахтунда мектеб-бахча хьиз эцигай кьве мертебадин типовой кутугай дараматда аялриз хъсан гелкъуьн авайди, тербия гузвай пешекарри абурухъ галаз махсус программадай агалкьунралди кIвалахзавайди аквазва.

- Чи бахчада 126 аял ава, абуруз чирвилер, тербия гун патал чи 20 педагогди, гьакI логопедди, музыкадин ва маса рекьерай тежрибалу пешекарри гьакъисагъвилелди кIвалахзава. Бахчадин аялриз тарс-тербия мектебда хьиз ваъ, гьар жуьре итижлу къугъунринни машгъулатрин куьмекдалди гана кIанзавайди я, и кар патал герек махсус материалринни алатрин база зайиф тирвиляй инра квез аквазвай пара шейэр, гьакI мебелни кваз коллективди хсуси гьилералди, къуватралди гьазурнавайди я, 2014-йисуз сифтегьан классда тун патал чна Вераксан "Дидеди хайидалай мектебдиз кьван" программадай чIехи дестедин 30 аял гьазурзава. Программа шегьеррин аялар патал туькIуьрнавай четинди ятIани, разивилелди лугьун, чи чIехи пай аялри адай асантдиз кьил акъудзава. Аквазвани, ганвай тапшургъдал аялар гьикьван гьевеслудаказ алахъзаватIа... - суьгьбетзава, аялрин бахчадин заведующий Сима Эфендиевади чун бахчадин кIвалахдихъ ва мумкинвилерихъ галаз мукьувай танишариз.

- Сима Сейфединовна, куь регьбервилик квай "Жегьил космонавт" бахчада лап чарасуз гьялна кIанзавай хьтин четин месэла гьим я?

- Дарвал ва искусстводин мектебдихъ галаз къунши хьунин къулайсузвал. Лап бинедилай аялрин бахча патал эцигнавай и комплексда аялрин яслини (чпин куьгьне дараматди цIай кьурла, аялар иниз акъуднава), гьакI искусстводин мектебни ава. Япара датIана къати музыкадинни кьуьлерин ван аваз, аялривай лазим тирвал ял ягъиз, ксуз жезвач. Гьич тахьайтIа искусстводин мектеб (гьабурузни дар я, чакай манийвал ава) кутугай са маса чкадиз ахкъудиз хьанайтIа, бахчадиз къвез кIанзавай хейлин аялар кьабул хъийидай ва, гьелбетда, аялрихъ галаз секиндаказ кIвалахдай мумкинвал жедай.

Аялрин мецелай

Ярали МАГЬАМДАЛИЕВ

И кар акур чIехи вах Аминади адаз гьарай гана, са капашни вегьена.

ГьвечIи хтул шехьиз акурла, буба, ам къужахда кьуна, секинариз алахъна, адавай са мани лугьун тIалабна. Милана Аминадиз пис-пис килигна, бубадин гарданда гьахьна, икI лагьана:

Я - дудуг, ты - дудуг (друг)

Дидешка - тоже дудуг,

А Аминка - дибилка (дура).

И гафар ван хьайи хъел квай Амина хъуьрена, вичин гьвечIи вах къужахламишна.

* * *

Кьурагьа хуьруьн майдандал Яран суварин гурлу межлис кьиле физвай.

Иниз шегьеррай, къунши районрай ва хуьрерай гзаф мугьманар ва манидарар атанвай. Абурун арада американви Джо Пьеруни авай.

Межлисдилай кьулухъ кIвализ хтай гьвечIи Зарията шаддаказ лагьана: - Рамазан ими, майдандал са хъсан концерт хьана. Са халуди лап ширин ванцелди манияр лугьузвайтIани, вич са кьацIайди тир хьи, гьич кьилин чIарарни эвянавачир. Чин лагьайтIа, садрани чуьхуьзвай хьтинди тушир. Ам акьван чиркинзавай хьи, лап чIулав тир. Абуруз гьамам авачтIа?

И ихтилатдин ван хьайи ими гъавурда гьатна, ада хтулдиз манидардин ранг гьахьтинди чIулавди, тирди лагьана.

* * *

Манийрални кьуьлерал рикI алай , кьве йисан яшда авай Милана телефондин трубкадай вичиз са макьам жагъуриз алахънавай. Вичиз хуш макьам жагъун тавурла, хъел атай ада трубка чилел гадарна, кIвач эляна.

“ЧIагъандаллай яхцIур мез...”

ИНСАН ВА АДАН КАР

Н.МЕГЬАМЕДРАСУЛОВА,
Гъепцегърин юкьван школадин урус чIалан муаллим

Инсандин вилик адан вири уьмуьрда жуьреба-жуьре рекьер ахъа жеда. Анжах а рекьерикай ада лап важиблуди яз са рехъ хкяда. И рекье аваз ам яргъал йисара вичин рикIе авай экуь мурадрихъ фида. Эхь, и дуьшуьшда ам садрани гъалатI жедач. Гьелбетда, им гзаф четин карни я. Са ни ятIани лугьунни мумкин я: “Им гьикI хьана жедай надир кар я?” Амма уьмуьрди тестикьарзавайвал, къенин юкъуз вичикай суьгьбет физвай кас рикIе авай экуь мурадрихъ агакьна.

Музыка теснифзавай чи республикадин устадрин арада **АГЬМЕДАГЪАЕВ Мусабег Медагъаевичан** тIвар виридаз ашкара я. Ада алай вахтунда Кеферпатан Кавказдин госинститутда халкьдин музалатрин кафедрадин заведующийвиле кIвалахзава. Профессорвилин тIвар къачуниз лайихлу хьанвай чи баркаллу ватанэгьли Дагъустан Республикадин культурадин лайихлу работник, международный конкурсдин иштиракчини я. Ада Дагъларин уьлкведин концертрин хейлин майданра вичин бажарагъ къалурна.

Мусабег Медагъаевича тестикьарзавайвал, инсандин кьадаркьисмет гзаф дуьшуьшра ам уьмуьрдиз гьазурай, тербия ва чирвилер гайи муаллимдилай аслу я. И жигьетдайни Мусабеган бахтуни гьана. Адаз чирвилер гайи муаллимди тербиядихъ галаз санал гележегдин музыкадин устаддин уьмуьрдин рехъ тайин хьунизни бажитвал авуна. Гьеле мектебда кIелзавай йисара муаллим Межид Тагъиевич Нагъиева гьикI ятIани 5-классдиз чIагъан гьанай. Адай акъатзавай авазри аялдин рикIиз екез таъсир авунай. Кьвед лагьай партадихъ ацукьнавай аялдин руьгьди, на лугьуди, гьа и йикъарилай нур гуз башламишна. Ада муаллимдивай чIагъан вичин гъиле кьун патал ихтияр къачунай. Межид муаллимди разивилелди музыкадин и алат аялдив вугана ва адаз чIагъандай сифте сесер акъуддай ихтиярни ганай. Гьа и йисуз 5-классда кIелзавай аялди Готфрид Гьасанован тIварунихъ галай конкурсдани иштиракнай.

Низ чидай кьван аялдин гележегдин рехъ гьа и тарсунилай башламиш жедайди!? Гьакъикъатда лагьайтIа, адан хизанда, гьатта мукьва-кьилийрикайни музалатрал къугъвадай са касни авачир. Диде-бубади сифте аялдин машгъулатдиз артух фикир гуз хьанач. Амма Мусабеган рикI лагьайтIа, анжах и кардал алай. Ада диде-бубади тапшурмишай гьи кар хьайитIани кьиле тухузвай, анжах къуй абуру вичиз музалатдал къугъвадай ихтияр гурай лугьуз.

Музучилищеда чирвилер къачузвай вад йис акуна-такуна акъатна. И йисара Мусабег Медагъаевича Махачкъаладин Гьасанован тIварунихъ галай музучилищеда кьиле фейи яратмишунрин конкурсда агалкьунралди иштиракна. Са йис арадай фейила, гила вичи училище акьалтIарнавай пешекар музыкант яз ам педагогвилин, гьакI концертдинни яратмишунрин кIвалахал кIевелай машгъул хьана. 1997-йисуз ада Воронеж шегьерда искусствойрин академия агалкьунралди акьалтIарна. Страсбург (Франция) шегьерда кьиле фейи баянистрин ва аккордеонистрин пешекарвилин конкурсда иштиракай Мусабег Агьмедагъаев вичин юлдаш адан Валерий Шарибовахъ галаз санал “Дуэт” тIвар алай номинациядай къизилдин медалриз ва махсус кубокдиз лайихлу хьанай. И конкурсда дуьньядин 15 уьлкведай атанвай музыкантри иштиракзавай. Амма гьакъикъи женг россиявияр тир музыкантрин арада къизгъин хьана. Им чи ватанэгьли къецепатан уьлквейриз фейи ва вичи агалкьунралди конкурсда иштиракай сад лагьай сефер тир. Идалай гуьгъуьниз Италияда ва маса чкайрани хьана. Москвада, Санкт-Петербургда кьилин концертрани иштиракна.

Мусабег Медагъаевича тамамарзавай аваз рин ван хьайи кас гьейран тахьана амукьдач. Ада еке устадвилелди ва гьамгадин михьивилелди Чайковскийдин “Думка”, Бахан “Фантазия” ва дуьньядиз машгъур маса композиторрин эсерарни тамамарзава.

Мусабеган вах Анисади рикIел хкизвайвал, ам Махачкъаладиз стхади гузвай концертдиз килигиз фенай. Ада лугьузва: “Сиве-сивди ацIанвай зал акурла, зи рикI еке ашкъи-гьевесдив первана хьанай. Залдай сад-садахъ галаз рахадай са жуьрединни вансес къвезвачир. За зи багъри касди тамамарзавай авазрихъ, рикI капашрив кьуна, еке гьевесдивди яб акална”.

КIвалахунин ва концертар гунин график лап агъурди ятIани, Мусабега гьар вичиз мумкинвал хьайи вахтунда диде-бубадал, мукьва-кьилийрал кьил чIугун вичин буржи яз гьисабзава. Гьар гад алукьайла, ам вич хайи Гъепцегърин хуьруьз хквезва. Мусабеган дидеди лугьузвайвал, ам веледрикай виридалайни гьуьрметлу ва рикI ачухди я. Веледрикай рахайтIа, адахъ мад кьуд рушни ава.

Вичин камаллу муаллим Межид Тагъиевича хьиз, къе Мусабегани вичин бажарагъ ученикрихъ галаз пайзава. И рекье лап гьвечIи агалкьун хьайитIани, ам муаллимдинни адан ученикдин саналди тир зегьметдин нетижа я.

Хуьруьнвийри лагьайтIа, чпин хцел гьахълудаказ дамахзава. Мегьарамдхуьруьн райондин Гъепцегърин хуьруьн юкьван школадин аялри адалай чешне къачузва.

Акьалтзавай несилдиз экуь мурадар кьилиз акъатун са гьихьтин ятIани дуьшуьшдин карваъ, гьакъисагъвилелди чIугвазвай зегьметдин нетижа я. Анжах гьа дуьшуьшда абурукай гележегда хайи халкьдиз, Ватандиз вафалу инсанарни жеда.

Халкьдин манияр

Лезгистан чи гуьзел ватан,
Билбиларни цуьквер авай.
Чандилайни я вич масан,
Экуь, нурлу гъетер авай.

Я гьуьлуькай хкечIай рагъ,
Дагъларизни атанани?
Зун тек туна катай гада,
Хайи хуьруьз хтанани?!

Ахцегьарин гур базарда
Лацу келем гуз акъатна.
Вучиз хатур хана, гада?
Зи пIузарар куз акъатна.

Ахцегьарин Самбурдин вацI,
Кьил агъадал гьуьлуьщ фида.
Ахцегьарин гуьрчег рушар,
Гужуналди гъуьлуьз фида.

Эслиханан билбилдин сес,
Самур дере - багъларава.
Куьн шегьерра къекъвез тахьуй,
Гуьрчег рушар дагъларава.

Кьасумхуьрел гурлу базар,
Ша чун базар тарашиз фин.
Базар багьна - Алидхуьрел
КIани ярдиз тамашиз фин.

Кьурагь дагълар! Кьурагь дагълар!
РикIиз чими хайи ватан.
Кьисмет хьайи кьурагьви руш,
Виридалай я вун масан.

Анжах, гада, вун кIан хьана,
Дигмиш хьайи яшар авай.
Вуна гъайи кфир вуч я?
Кьуьзуь хвараз ухшар авай!

Ялахъарин Зегье дере,
Гатфарихъди цуьк акъатна.
Ваз кьисмет хьай руш акурла,
Зи къеневай рикI акъатна.

Гуьллуь багъдай, гуьллуь багъдиз
Билбил фейи гелериз кьий,
Зун акурла хвеши жери
Ярдин катран вилериз кьий!

Я гъурбатриз акъатай яр,
Вун цаварал гар хьанани?
Икьван фад зун рикIелай физ,
Ваз патара яр хьанани?

КУЛЬТУРАДИН МАКАНРА

Жемятдин къуллугъда

Роман ИСАЕВ

Ким дагъдин хуьруьн гуьзгуь, абур тир. Инал агъсакъалар, гьакIни жегьилар кIватI жедай. Агъсакъалри жегьилриз дерин мана-метлеб авай суьгьбетар ийидай, чпин кьилел атай, акур кIвалахрикай лугьудай. Хуьруьн хабарар сада-садаз ахъайдай. Куьрелди, жегьилрихъ галаз тербиядин месэлайрикай хейлин рахадай, махар ахъайдай, кIелай ктабрикай лугьудай...

Гила ким амач. Гила чи Филерин хуьре Культурадин кIвал кардик ква. Иниз пакаман сятдин кIуьдалай башламишна инсанар къвезва. Культурадин кIвализ къвезвай инсанар доминодал, шахматрал, тIамайрал, шеш-беш къугъвазва. Алай девирдикай чпин фикирар лугьузва, гьарда вичин кьилел атай кIвалахрикай, дерди-баладикай, хизандикай суьгьбетарзава. “Лезги газет” гьич садрани рикIелай ракъурзавач. Виридалай гзаф ихтилатар “Лезги газетдикай” жезва. Анжах разивилин, тарифдин суьгьбетар. Алай девирдикай наразивилин суьгьбетар.

Рагъ авай чими вахтунда Культурадин кIвалин паркуна ацукьзава, мекьи вахтара газдин пич кузвай, вири шартIар авай чкада жезва. Эхирни, чпин азад вахт метлеблудаказ тухузва.

Чи дагъдин хуьре Сусан булах авай. Жегьил рушар, сусар яд тухуз инал кIватI жедай, чпин каш-мекь ийидай... ГьакIни хейлинбуруз фу чрадай хьрар авай. Фу чраз, гьакIни суьгьбетар ийиз дишегьлияр и хьрарик кIватI жедай. Виликан колхоздин председатель рагьметлу Алиев Мамеда тикрардай: “Натан хьрак (Нат хьран иеси дишегьли) зун дишегьлийри кIвалахрилай эляни ийизва, кIвалахал эхцигни хъийизва”. Яни фитнеяр, алазни-алачиз рахунар. Дуьз лагьайтIа, метлеб авай ихтилатарни жедай.

Гила чахъ хьрар амач. Гьардаз вичин газ кузвай хьар ава, газ кузвай масадан хьрак фидай адет амач.

Хуьре библиотекади кIвалахзава. Ада жемятдиз къуллугъзава. Библиотекада къулай шартIар ава, гьавиляй аниз атай касдиз хъфиз кIан жедач. Библиотека стендралди безетмишнава: “Хуьруьнвияр - Ватандин дяведин иштиракчияр”, “Чи хуьруьнвияр тир шаирар: Къ.Рамазанов, Айнар Султанова, Айна Шалбузова”. Абурун ктабар”, “Дагъустандин халкьдин шаир Хуьруьг Тагьиран 120 йис”, “Чи хуьруьн тарих” ва са кьадар масабур.

Жуван хайи кIвале хьиз ина чими, экуь я. Библиотекадиз къвезвайбуруз чина хъвер авай, рикIиз чими дишегьли Гьажиева Сандади къуллугъзава. Лугьун лазим я, библиотека экуьнилай няналди агалзавайди туш. Хуьруьг Тагьиран юбилейдиз талукь яз ина кIелзавайбурухъ галаз вечер тухвана.

Библиотекада Дидейрин йикъаз талукь марекатни кьиле тешкилна. Иниз хейлин дишегьлияр атанвай. Гьеле школада кIелдай йисара фронтовикриз элжекар хурунай Верховный Главнокомандующийдин къул алай грамотадин иеси, гила вичин 85 йис хьанвай Садикьова Багъдат, хуьруьн фекьи дишегьли, Кабедал фейи Къайибханова Халифат, пенсияда авай муаллим Адырагьманова Айишат библиотекадин советдин членар я. Гьар са мярекат советдин членрихъ галаз меслятна кьиле тухузва. Дидейриз талукь мярекат яргъалди рикIел аламукьдайди хьана. Школадин аялри дидейриз концерт гана. 7-классда кIелзавай Исаева Мамлаката, Демирова Камилади, 5-классда кIелзавай Кьасабова Сузанади, Къайибова Жанетади лагьай маниярр, кIелай шиирар, авур кьуьлер кIватI хьанвайбуруз иллаки бегенмиш хьана. Шаир, кьуд ктабдин автор, хуьруьн школадин муаллим Айна Шалбузовади кIелай, дишегьлийриз талукь чIалари екез таъсирна. Абур кьвед лагьай сеферда кIел хъувуна. Им кIватI хьанвайбурун тIалабун тир.

Муаллим Велиевадин регьбервилик кваз “Къарини свас” тамашадай къалурай гьвечIи сегьнени лап кутугайди хьанвай.

Куьрелди, хуьруьн культурадин маканар тир Культурадин кIвал, библиотека жемятдин къуллугъда акъвазнава.

Девирар ва вахтар

Нарулагьан нурлу рехъ

Сардар АБИЛ

ЗУН Шевченкодай (алай вахтунда Актау) хтана 21 йис алатнава. Гьа са вахтунда зи уьмуьрда гзаф дегишвилер хьанва. Гъвечlи аялар чlехи авуна, абурув кlелиз туна, гьардаз са кеспи гана, эвленмишна, гила абурукайни диде-буба, закайни, гьелбетда, чlехи буба хьанва. И кьве гафуналди лагьай хьиз, уьмуьр регьятдиз фидай затl туш хьи. Уьмуьрда гзаф четинвилерни, шад вакъиаярни хьана, арза ийидай чкадал алач, шукур хьуй Аллагьдиз, бубайри лугьурвал, къенин юкъуз сагъ-саламат я, недай фуни ава, хъвадай ядни…

Амма къе ихтилат закай туш. Заз мукьвара, ктабарни дафтарар гьилелай ийидайла, за "Коммунист" газетдин редакциядиз 1988-йисуз гьазурнавай са кагъаз жагьана. Ам ахъайна кlелайла, зун са кьадар вахтунда хиялрик акатна амукьна.

СССР-дин девирда чи Дагъустандин халкьар (дуьз лагьайтlа, гьа исятдани гьакl я) са кlвалах жагъурун, хизан хуьдай кьве кепек къазанмишун патал Къазахстандиз, Узбекистандиз, Къиргъизистандиз, Тажикистандиз, Бакудиз, Кеферпатаз ва масанриз финиз мажбур жезвай. Зунни, кьисмет хьана, Къазахстандин Шевченко шегьердиз акъатна. Гьикьван яргъара авайтlани, чун ватандихъ галаз вири патарихъай алакъа хуьз алахъзавай. За Шевченкода лезги чlалал акъатзавай "Коммунист" газет, "Дуствал", "Дагъустандин дишегьли", "Кард" журналар къачузвай. Гьар газет ва я журнал кхьидай вахт алукьайла, амай жуван умуд квай лезги стхайризни вахариз и кардик чпин пай кутун теклифзавай. Гзафбуру лап ашкъидалди иштиракни ийизвай.

Гьа вахтунда, зи рикlел алама, "Коммунист" газетдиз патарал зегьмет чlугвазвай кьегьал дагъвийрикай "Дагъвияр гьар сана" рубрикадик кваз макъалаяр акъатзавай. Зи гьиле гьатнавайди гьа вахтунда за гьазурна, вучиз ятlани газетдин редакциядиз ракъуриз агакь тавунвай кагъаз тир. Ам Шевченкода са чlехи карханада шофер яз кlвалахзавай Исмаилов Нарулагь Фейзулаевичакай тир.

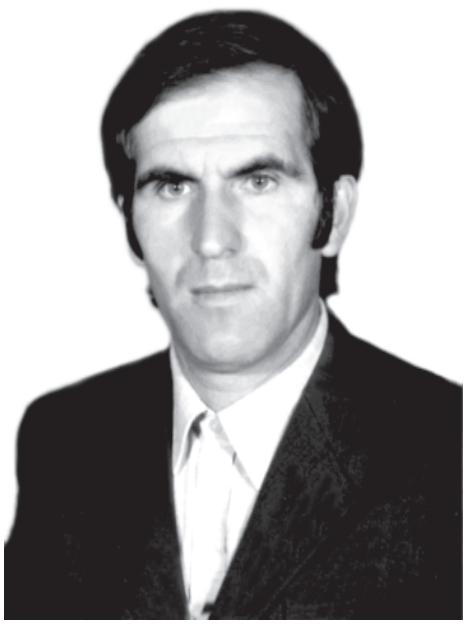

Шевченко (1964-йисал къведалди Актау тир), Мангышлакский областдин меркез. Ам Каспий гьуьлуьн къерехда газдинни нафтlадин зурба мяденар жагъайдалай кьулухъ арадал атай жегьил шегьер я. Шевченко виридалай дирибашвилелди эцигиз башламишай шегьеррикай сад я. Нарулагь атайла, шегьердин анжах 10-йис яш хьанвай. Ина вири микрорайонра эцигунрин кlвалахар къизгъиндаказ физвай. Ам, хабарар кьаз-кьаз, алакъадин идара жагъурна, гьаниз гьахьна. Идарада авай кьве дакlардихъ кьве зурба учир галай. Нарулагь фена са патахъай дакlардин къене пата авай рушаз тамашна, ахпа муькуь дакlардихъ фена, "Гьам я!" - гьа дакардихъ галай дишегьли акурла, Нарулагьан чиниз экв акъатна.

- Учир атlа кьилихъай кьазвайди я. Учирда акъваз! - лагьана, са дишегьлиди Нарулагь фикиррикай хкудна. Нарулагьа, са чукьни тавуна, учир кьуна. Ахпа дезгедаллай гъвечlи чararикай са чарчел, патав гвай чернилда авай къелем къачуна, урусдалди кьуд гаф кхьена. "Здравствуй, Лариса! Я приехал!" Ам садлагьана, кьил хкажна, чар вугайдаз тамашна. - Нурик! - лагьана гьарай акъатна, кlвачел акьалтна. Ам шадвиляй мумкин тир Диде-буба, вахар-стхаяр Нарулагь "матишкадал" (урус миллетдин дишегьли) эвленмиш хьунал гзаф нарази хьанвай. Сифте, гьа "матишка" гадарна, хуьруьз хъша, чна ваз лацу пlини хьтин са лезги руш гьида лугьуз, сад-садан гуьгъуьналлаз кагъазар хквез хьанай. Ахпа садлагьана кагъазарни атlана.

Нарулагь шофервал ийиз кlвалахал акъвазна. Эвелдай вичив вугай куьгьне машин туькlуьрна, гьадал кlвалахиз хьана. Сифте гада хьайила, ам вичин свасни аял галаз отпускдин вацра хуьруьз диде-бубадал кьил чlугваз хъфена. Вичин юлдашни аялни абурухъ галаз танишарна. Хтулни абур алай свас акурла, диде-бубадиз лугьудай гаф амукьнач. Абуру, мукьва-кьили, мирес-арха кlватlна, са гъвечlи мярекатни къурмишна.

1984-йисуз, Прикаспийский эцигунардай Управленида кьиле фейи собранидал зунни Нарулагь сад-садавай, са акьван яргъал тушиз са жергеда ацукьнавай. Къумрал якlарин, дагъвидин регьимлу кlалубрин чинай ам гьа чи вацlун яд хъвазвайбурукай тирди зи рикlи гьиссна. Чи вилер вилера акьунайтlани, рахадай мумкинвал гьеле хьанвачир. Гьа собранидал "аварияр авачиз кlвалахунай" грамота къачуна хтана, ам вичин чкадал ацукьайдалай кьулухъ зун адан патав гвай азад чкадал фена. Чун гьанал таниш хьана.

- Суварин югъни я, чуьхуьдай кlвалахарни ава, ша захъди илиф, - лагьана гьа вахтунда теклифна Нарулагьа. Завай ваъ лугьуз хьанач. Ракlарин сиве, гуьзлемишзавайбур хьиз, адан юлдаш ва аялар акъвазнавай.

- Таниш хьухь. Зи юлдаш Лариса.

- Лариса, - цlийи парталрин винелай вегьенвай хуругандай михьна, гьил яргъи авуна адан юлдашди.

- Игорь.

-Тимур.

- Руслан, - эркек аялар, са-сад къвез, чпин тlварарни кьаз, заз гьилер яна, пудни къерехдиз къекъечlна, чпин кlвалахрал машгъул хъхьана. Кlвале, дугъриданни, адан юлдашди суварин суфра гьазурнавай.

- 1976-йис виридалай хъсанди хьана. Чаз кlвалерни гана, Нурикав кlвалахдай цlийи машинни вугана, - шаддиз ихтилатзавай Лариса Александровнади. Фу-затl тlуьрдалай кьулухъ чи вилик чай эцигна, Лариса вични чахъ галаз столдихъ ацукьна. Ахпа, садлагьана къарагьна, муькуь кlваляй чарарин са хара гваз хтана.

- Адаз ина мад грамотаяр авайди я, - лагьана , гьана зи вилик Нарулагьан грамотаяр эцигна. Абур са-сад къачуз кlелайла, заз Нарулагь зарбачивилелди кlвалахзавай халисан пешекар тирди мад сеферда субут хьана.

Адалай гуьгъуьниз чун са шумуд йисуз суварин ва маса шадвилерин мярекатрин вахтунда гьалтиз хьана. Адан тlвар кьун тавур, адаз грамота ва я маса пишкеш гун тавур са мярекатни жезвачир.

- "Социализмдин Зегьметдин Игит" хьайила, зун рикlелай алудмир, - са сеферда, нубатдин грамота къачурла, зарафат кваз лагьанай за.

- Ам сифтени-сифте ваз чир жеда, стха, - гьа къастни рикlе авайди малумарнай Нарулагьа вичин жавабдалди.

Йисар фена. Девирар дегиш хьана. СССР чкlана. Инсанарни гьарнихъ акъатна. Зунни 1992-йисуз Дагъустандиз хтана. Цlийи чкадал цlийи кьилелай жуван югъ-няни ийиз башламишна. Нарулагьакай гьа девирдилай мад заз са хабарни хьанач. Зазни чириз кlан я, гьа зегьметдал рикl алай касдихъ мад уьмуьрда гьихьтин агалкьунар ва дегишвилер хьанатlа

Са шакни алач, зи кагъаз са тlимил геж хьана. За умуд кутазва, и кагъаз кlелайла, Нарулагьаз вичиз хьиз, адан несилдизни шад жеда. Гзафни-гзаф, накь янавай хьиз цlийиз амай, гьа жегьил девирдин шикил акурла...

»Зунни 1992-йисуз Дагъустандиз хтана. Цlийи чкадал цlийи кьилелай жуван югъ-няни ийиз башламишна. Нарулагьакай гьа девирдилай мад заз са хабарни хьанач. Зазни чириз кlан я, гьа зегьметдал рикl алай касдихъ мад уьмуьрда гьихьтин агалкьунар ва дегишвилер хьанатlа

Хив райондин АрхитIрин хуьре яшамиш жезвай Фейтулагьни Алимат чlехи, кlуьд аялдикай ибарат тир хизандин иесияр тир. Алимат кlвалин кеспийрал машгъул тир. Фейтулагьа "Сафаралиеван" тlварунихъ галай совхозда шофервиле кlвалахиз вичин хизан хуьзвай. Чlехи хва Нарулагь 10-класс куьтягьнамазди Дербентдиз, бубадин кеспи давамарун патал шофервилин курсар кlелиз фена. Кьве йисуз армиядин жергейра къулугьна хтай Нарулагьа гьасятда вичиз Къазахстандиз, Шевченкодиз физ кlанзавайдакай диде-бубадиз хабар гана. Абур, гададик Шевченкодиз физ квай гьерекат акурла, аламатни хьанвай.

- Шевченко вучтинди я, я чан хва? Чна вун хкведалди ваз мехъерар авун патал чавай жедайвал гьазурвилерни акунвайди я. Мехъерарна, ваз гьиниз кlандатlани алад, - лугьуз, дидени буба кьведни адал гьавалат хьанвай. Амма Нарулагьак гаф акатзавачир. Ам са куь ятlани, микьнатIисди хьиз, Шевченкодиз ялзавай.

1974-йисуз армиядай хтай Нарулагь са гьафтедилай Шевченкодиз рекье гьатна. дакlардизни акьахун. Ийир-тийир квахьна, адак теспачавал акатна, япараллай наушникар алудна, инихъ-анихъ къекъвез амукьна. Ахпа, гьилевай шейэр вилик квай столдал гадарна, катна ракlарай вири халкь авай залдиз гьахьна, Нарулагьан гардандик ккlана. Залдавайбуру чпизни хабар авачиз капар яна.

Нарулагьни Лариса Дербентда шоферрин курсара кlелдайла таниш хьайибур тир. Армияда авайлани, Нарулагьа адахъ галаз алакъаяр атlаначир. Ларисадилай хквезвай кагъазри Нарулагьак руьгь кутазвай. Адаз кьве йис гьикl акъатнатlани чир хьаначир.

Ларисадин кlвалахдин смена куьтягь жедалди зур сят амай. Залдавайбурун капарин ванцел экъечlай алакъадин къуллугьдин чlехида Ларисадиз са чукьни авуначиртlани, адан килигуни вичин наразивал къалурзавай.

- Са зур сятина акъваз, за кlвалах куьтягьдалди, - лагьана, Лариса катна вичин чкадал хъфена. Гьа зур сят абуруз вилик акъатай кьве йисалайни гзаф вахт хьиз хьанай.

Са тlимил вахтундилай Нарулагьа хуьруьз вич эвленмиш хьанвайдакай хабар гана.

Агъсакъалния, чешнелу насигьатчини

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Кьасумхуьрел яшамиш жезвай агъсакъал, жегьилрин насигьатчи **НЕЖВЕДИЛОВ Мегьамеднасир** Сулейман-Стальский районда гьуьрмет авай инсанрикай я. Адан дах Юсуф, лежбер итим, савадлу кас тир. Уьмуьрдин дар вахтара Юсуфа вичин 7 кьил хизан зегьмет чlугваз вердишарна. Ам халкьдин арада гьуьрмет-хатур хуьдай, дарда авай кесибриз куьмекар гудай кас тир.

Нежведилов Мегьамеднасир Юсуфан хва 1932-йисуз Кьасумхуьрел дидедиз хьана. Вичин бубадин гелеваз фейи ада гъвечlи чlавалай башламишна бубадиз куьмекар гуз, мал-къара хуьз, бубадивай вичиз тlимил кlел-кхьинни чирна. Буба рагьметдиз фейила, вири кlвалахар Мегьамеднасиран хивез аватна.

1948-йисуз Кьасумхуьрел 7-класс куьтягьна, ам Дербентдин хуьруьн майишатдин техникумдиз кlелиз фена. Ана агрономвилин пеше къачур жегьил 1953-йисуз Кьасумхуьруьн МТС-диз агрономвиле рахкурна.

Са куьруь вахтунда и кеспидал кlвалахайдалай гуьгъуьниз коммунист Нежведилов Испикрин "Цlийи рехъ" тlвар алай колхоздиз агрономвиле, гуьгъуьнлай 1954-йисуз партиядин Сулейман-Стальский райкомдин меслятдалди Агъа СтIалрин "Стальский" колхоздин кьилин агрономвилин къуллугъдал рахкурна.

1957-йисалай Кьасумхуьруьн "III Интернационал" колхозда агрономвиле, гуьгъуьнлай Кьасумхуьруьн консервиярдай заводдин директор Расулов Рамазанан тlалабуналди хаммал гьялдай цехдин начальниквилин къуллугъдал кlвалахна. 1993-йисуз СССР чкlайдалай кьулухъ Нежведилов Мегьамеднасир лайихлу пенсияда ава. Зегьметдин ва дяведин ветеран тир ам "Коммунистический зегьметдин зарбачи" лагьай тlварцlизни лайихлу хьана.

Чlугур гьакъисагъ зегьметдай адаз Дагъустан Республикадин Верховный Советдин Президиумдин, Дагъустандин консервиярдай объединенидин, заводдин руководстводин грамотаяр ва пулдин пишкешарни гана.

Мегьамеднасираз уьмуьрдин юлдаш Сугьатхалума 6 велед, 3 рушни 3 гада, багъишна.

Веледрини диде-бубади гайи тербия кьуна, вирида кьилин чирвилер къачуна, чпин хизанарни галаз жуьреба-жуьре къуллугърал кlвалахзава.

Мегьамеднасир Нежведилов Аллагьдин рекье авай кас я. Ам вичин хсуси харжидалди 1995-йисуз гьаждал фена.

1993-йисалай ада Кьасумхуьруьн мискlиндин советдин председатель яз кlвалахна. Ам акьалтзавай несилдиз тербия гузвай, халкьдин арада гьуьрмет, авторитет авай савадлу кас яз чида. Баркалла вичиз.

Ахцегьар - ачух цавун кIаник квай музей. Ам чна гьикI хуьзва?!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Чи уьлкведа архитектурадин ва медениятдин памятникар государстводин хсусият я. Гьеле 1918-йисан 14-апрелдиз В.И.Ленина “Республикадин памятникар” ва гьа йисан 5-декабрдиз “Искусстводин куьгьне памятникар регистрация авунин ва хуьнин гьакъиндай” Совнаркомдин махсус декретар кьабулнай.

Алай вахтундани, РФ-дин ва РД-дин конституцийра кьейднавайвал, тарихдинни медениятдин памятникар хуьниз гьар са гражданин мажбур я. Амма кьилиз акъудиз жезвани чавай и мажбурнама?

Халкьдин культурадинни тарихдин ирсиниз яргъал йисара лайихлу фикир тагуникди милли архитектурадинни медениятдин памятникар Ахцегь райондани рази тежедай гьалда ава. “Шарвили” эпосдихъ, КIелез хивел хьайи “Къванцин хвех” ва “Шагь-бани” къелейрин риваятрихъ галаз алакъалу къадим Ахцегьар, гьакъикъатдани, тIебиатдин ва тарихдинни медениятдин надир макан я. Гьахълудаказ “ачух цавун кIаник квай музей” лугьузвай ам Россиядин халкьарин медениятдин ирсинин кьиметлу объектрикай сад я. Шалбуз дагъ ва Кетин дагъ хьтин такабур зурба кукIушар хкаж хьанвай кьакьан ва гуьзел дагъларин къужахда авай ина - емиш багъларин юкьва “Ахцегь” ва “Самур” - гурлу кьве вацI сад-садак какахьзава, чими дарман ятарин гьамамар кардик ква. Ахцегьа урус пачагьлугъдин къеле, Абумуслима къван эцигай Жуьмя мискIин, Джиорс ва Дербернардидинни Уста Идрисан гьилерин машгьур зурба муькъвер, тарихдинни край чирдай ва культурадинни искусстводин музеяр, куьгьне мискIинар, сурар, пIирер, гуьмбетар ва тамашунизни дикъет гуниз лайихлу пара маса объектарни руьгьдин ивирар ава. Гьич тахьайтIа куьгьне Ахцегьрин Уьшехънар, Хъвасккар, Яргъиккар, Пуьлтуьяр магьлейрин милли архитектурадин ансамбль вуч я?! Чкадин жемятди тестикьарзавайвал, куьгьне хуьруьн кIаник гьеле садани ахтармиш тавуна амай къадим заманайрин сирлу эцигунрин къурулуш ква. Ам гьукуматди, алимрини пешекарри чпин дикъетдик кутунайтIа ва садан къав - масадан гьаят тегьерда, чубарукдин мукар хьиз, дагъдин чиник кукIурнавай милли архитектурадин ансамбль (бязи кIвалер иесисузвилелди чкIиз, бязибур лагьайтIа, къайгъударвилелди къавариз ракь-шифер хъияна, цIийи къайдада туькIуьр хъийиз, гьайиф хьи, сифтегьан кIалуб-къаматдай акъатзава) несилриз таз хьанайтIа ажеб тир!

Вичин вахтунда Самур округдин меркез хьайи, 1861-йисалай Дагъустанда хуьруьн чкада сифте яз светский урус мектеб, 1905-йисалай лезги халкьдин милли муздрамтеатр кардик акатай, вишералди алимарни пагьливанар акъатнавай, Рагьманкъуьли, Магьарам эфенди, Мирза-Али-аль Ахты, стхаяр тир Пирали ва Видади Эмировар, Къазимегьамед Агъасиев, Гьажибег Гьажибегов, Рагьимат Гьажиева, Алла Жалилова, Сефият Аскарова, Аскар-Сарыджа, Салигь Агьмедов, Абдусалам Айдинбегов, Къемер Адигуьзелова, Азиз Алискеров (и таз ва абуралди жегьилар дуьздаказ тербиялямишиз жедач.

Шаксуз, инал тIварар кьур гьар са имаратдикайни касдикай кьилди рахун-кхьин кутугнаватIани, кIелзавайбурун дикъет инал XIX асирдин урус къеледал желбиз кIанзава. Урус пачагь I Николаян девирда генерал Е.А. Головинан регьбервилик кваз 1839-йисуз 9 вацран къене чкадин жемятдин гьакъидихъ тир зегьметдикай еке менфят къачуналди эцигай и зурба къеле гьа девирдин военный искусстводинни архитектурадин чешне я. Урус аскерринни чкадин жемятдин дуствилин алакъаяр (абур Дагъустандин халкьдин писатель Къияс Межидован “Къашкъа духтур” романда лап хъсандиз къалурнава), гьакI Шамилан аскерринни къеледин гарнизондин арада кьиле фейи къизгъин дявеяр фикирда кьуртIа, им неинки милли тарихдин, гьакI дагъустанвийрихъ галаз Россиядин пачагьлугъдин гьакимринни реятрин алакъайрин манадин кьетIен объект тирди ашкара жезва.

Октябрдин революциядин вакъиайрин нетижада урус аскерар Ахцегьай хъфейдалай кьулухъ къеле са кьадар вахтунда иесисуздаказ амукьна. Ахпа са шумуд йисара ада районэгьлийриз гьар жуьре къуллугъзава: 1920-1930-йисара цIийи гьукумдин дустагъхана яз, Ватандин ЧIехи дявединни адалай гуьгъуьнин йисара аялрин КIвал-интернат яз, 1950-1960-йисара школа-интернат, 2-нумрадин мектеб, пионерлагерь яз. Гуьгъуьнай, 1970-1980-йисара къеледин мягькем цлара Дербентдин “Электросигнал” радиозаводдин ва 2000-йисара инсанрин гьар йикъан игьтияжринни эцигунрин материалрин карханаяр хьана. Советрин Союз чкIайдалай кьулухъ тарихдин пара вакъиайрин шагьид хьайи машгьур къеле виридан рикIелай фена. Алай макъамда Вириоссиядин метлебдин архитектурадин 0510014000-нумрадин памятник яз РФ-дин ирсиник акатзавай ам, гьайиф хьи, къайгъусузвилелди чкIизва. Къеледин цларни бастионар ханва, кьве мертебадин кьилин дараматдин къавара яд гьатзава, килиса ацахьзава, офицеррин кIвалер хаталу гьалдиз къвезва, кьве гектар кьван баркаван чил къалгъанрини вергери кьунва...

Разивилелди къейдин, тарихдин ва военный архитектурадин кьетIен памятник тир и зурба имарат туькIуьр хъувун, хуьн ва нубатдин сеферда халкьдин къуллугъда (авай малуматрай, я музейно-туристический комплекс, я кадетрин мектеб яз) эцигун къе Ахцегь райондин руководстводи обществодин ва гьукуматдин важиблу месэла тирди аннамишзава. Кьилинди, рабатвал хъувуна, гьихьтин ерида ишлемишайтIани хъсан я. Неинки са гьа и имарат, гьакI къайгъусузвилелди чкIизвай чарх алай муьгьни (Джиорс ва Дебернарди,1915-йис), винидихъ чна тIварар кьур тамашуниз ва хуьниз лайихлу маса имаратарни обществоди вичин къаюмвилик кутадай вахт алукьнава.

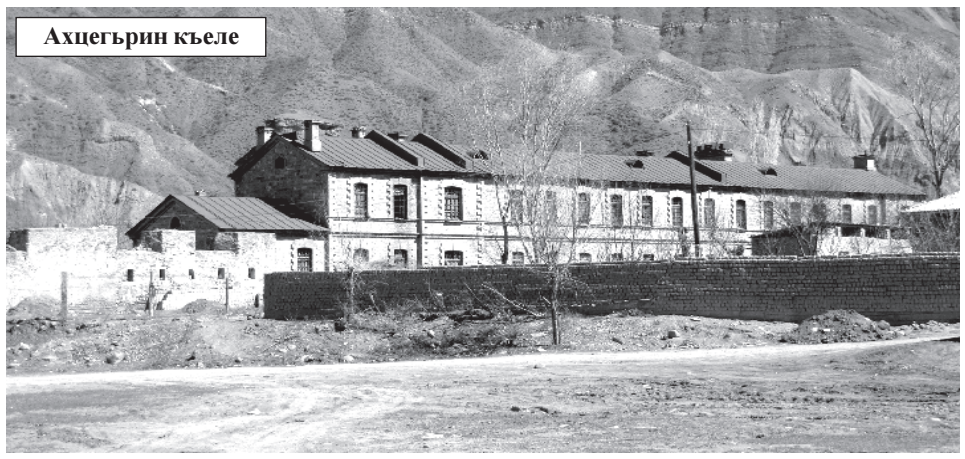
Ахцегьрин къеле

Къеледин варар

Ахцегьрин уьшехънарин магьле

Юбилейдин концерт

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай йисан эхирриз чи республикадин культурадин уьмуьрда са шад вакъиа мадни кьейдна. Махачкъалада, Къумукьрин музыкадинни драмадин А.-П.Салаватован тIварунихъ галай театрда “Чи вад йис хьанва” тIвар ганвай юбилейдин концерт кьиле фена. Ам кьетIен бажарагъ авай аялар патал тир, республикадин Мурад Кажлаеван тIварунихъ галай искусствойрин школадин гьвечIи юбилейдиз талукьарнавайди тир.

РИКIЕЛ ХКИН: чпихъ кьетIен бажарагъ авай аялар патал тир, республикадин Мурад Кажлаеван тIварунихъ галай искусствойрин школа 2008-йисан эхирдиз кардик акатнай. Школадин кьилин макьсад жаванрин ва аялрин яратмишунрин культура вилик тухун, яратмишунрин рекьяй уьлквейрин арада алакъаяр мягькемарун, чпихъ бажарагъ авай аялар майдандиз акъудун, бажарагълу жаванрални аялрал культурадин машгьур деятелрин фикир желб авун я.

Суварин шад мярекатар меркездин 37-нумрадин “Солнышко” тIвар алай аялрин бахчадин ва Хасавюртдин “Ручеёк” прогимназиядин дестейрин гьвечIи концертдилай башламишна. Ахпа сегьне юбилей къейдзавай гадайринни рушарин ихтиярда вугана. Абуру чпин нубатдай яз Дагъустандин государстводин филармониядин Камерный оркестрдихъ галаз санал са шумуд эсер тамамарна. Абурун арада Мурад Кажлаеван са са бязи эсеррини лайихлу чка кьунвай.

Дагъустан Республикадин культурадин министр Зарема Бутаевади юбилей тебрикна, Мурад Кажлаев кефсуз хьун себеб яз и мярекатда иштирак тавунихъ галаз алакъалу яз гьайиф чIугунин келимаярни лагьана.

- Вичин бажарагъ, вичин чирвилер, зурба музыкантдин еке тир тежриба Мурад Кажлаева герек тир патахъ, республика патал важиблу кардихъ элкъуьрна. Къе и сегьнедал жаванвили ва акьулбалугъвили шагьвалзава: гьвечIи яшарин аялрини пешекар музыкантри чпин алакьунар ва устадвал къалурзава, - къейдна министрди.

Къейд тавуна жедач, и школада кIелзавай аялри республикадилай къеце кьиле физвай гзаф мярекатрани иштиракзава, чпихъ устадвал, бажарагъ авайдини субутзава. ИкI, 2013-йисуз Бакуда исламдин уьлквейрин жаван манидаррин арада классикадин музыка тамамарунай кьиле фейи II международный фестиваль-конкурсда Марат Рамазанова ва Элла Атрачевади гъалибвал къазанмишна. Идалай гъейри, абуру кьведани Пятигорскда хьайи, Василий Сафонован тIварунихъ галай жаван пианистрин X международный конкурсдани кIвенкIвечи чкаяр кьуна.

Гуьгъуьнлай Зарема Бутаевади школада гьакъисагъвилелди зегьмет чIугвазвай са жерге муаллимрив ва чирвилер къачуна тафаватлувал къалурай аялрив грамотаяр вахкана.

Сочида хъуьтIуьн XXII Олимпиададин къугъунар башламишдалди 4 гьафтедилай тIимил вахт, яни 26 югъ ама. Спортдин виридалайни зурба акъажунар 2014-йисан 7-февралдилай 23-февралдалди кьиле фида.

ЦIун чирагъ - Мордовияда

Олимпиада башламишдалди амай вахтунда чи уьлкведин шегьерра ЦIун эстафета давам жезва. Алай йисан 9-январдиз и серенжем Мордовияда кьиле фена. Иниз лагьайтIа, ЦIун эстафета Нижний Новгород шегьердай агакьна. Мордовия Республикадин меркез Саранскда эстафетадин мензилди 35,5 км тешкилна. ЦIун чирагъар гваз 205 касди шегьердин куьчейра чукурна, шегьердин агьалийри ва мугьманри абур лап хушвилелди кьабулна. 2004-йисуз Афиныда кьиле фейи Олимпиадада грекринни римлуйрин жуьреда кьуршахар кьунай чемпионвилин тIвар къазанмишай Алексей Мишиназ цIун чирагъ гваз сифтени-сифте чукурдай кьисмет хьана. Адалай гуьгъуьниз и серенжемдик пай кутурбурун арада тIвар-ван авай ксар мадни ава: Лондондин Паралимпиадада чукурунай пуд сеферда чемпион Евгений Швецов, вичин ери-бине Саранскдай тир актёр Станислав Дужников ("Воронины" сериалдик квай ва "ДМБ" фильмадик къугъвай) ва масабур.

Саранскда кьиле фейи ЦIун эстафета 2008-йисуз Пекинда хьайи Олимпиададин къугъунра спортдин къекъуьнрай гьалибвал къазанмишай Ольга Каниськинади акьалтIарда. Къейд авун лазим я хьи, Мордовиядин чилел ЦIун чирагъ гвай 10 агъзур лагьай касни къаршиламишна. Ам алай вахтунда Сура шегьердин ракьун рекьин станциядин руководитель, вич Мордовияда дидедиз хьайи Алексей Захаров я. ЦIун чирагъ гваз чукурдай цIуд агъзур лагьай касдин тIвар лап эхирдалди раижнавачир.

Къейд авун лазим я хьи, ЦIун эстафета башламишай вахтунда чирагъар гвайбуру гьелелиг 65 агъзур км мензилдиз чукурнава.

* * *

"Российская газета" газетда хабар гузвайвал, январдин вацран эвел кьилера Олимпиададин кьилин медиацентр кардик акатнава. Олимпиададин паркунин патав гвай ам кьве мертебадикай ибарат я, дараматди санлай 158 агъзур квадратдин метр кьазва. Спортдин виридалайни кьилин акъажунар кьиле фидай чIавуз центради Россиядин ва къецепатан уьлквейрин СМИ-рай тир аккредитация къачунвай 2 агъзурдалай виниз журналистар, гьакIни вири дуьньядай тир 70 компаниядин 6 агъзурдалай виниз теле ва радиовещателар кьабулда. Гьелелиг центради анжах юкъуз кIвалахзава, Олимпиада башламишайла - суткадин кьиляй-кьилиз.

Къугъунар башламишдай вахт мукьва хьайила, Сочида мад са медиацентр кардик кутун планламишнава. Авай малуматрал асаслу яз, 24-январдиз Дагъдин кластерда "Горки" тIвар алай медиацентрадни вичин кIвалах башламишда.

Къазахстандай - медалар гваз

Хазран КЬАСУМОВ

Сулейман-Стальский райондин Эминхуьруьн аялринни жаваннрин спортшколадин (ДЮСШ-дин) са шумуд тербиячиди мукьвара Къазахстан Республикада азаддаказ кьуршахар кьунай кьиле фейи акъажунра иштиракна. Чун анай хтай спортшколадин директор, Къазахстан Республикадин лайихлу тренер Абдулнасир Мегьамедкеримовахъ галаз гуьруьшмиш хьана ва адавай турниррикай, ана чи спортсменри къазанмишай нетижайрикай суьгьбет авун тIалабна.

Малум хьайивал, Эминхуьруьн жаван пагьливанри сифтедай Жанаозен шегьерда машгьур спортсмен Г.А.Гьасанбегов рикIел хкунин лишан яз 2000-2003 йисара дидедиз хьайи жаваннрин арада тухвай II международный турнирда иштиракна. Аниз Узбекистандай, Туьркмениядай, гьакIни Къазахстандин шегьеррай 170-дав агакьна спортсменар атанвай. Турнирда эминхуьруьнвияр тир Асхад Рамазанова (26 кг), Адам Гьамзатова (29 кг) ва Имран Абдулагьаева (35 кг) призди 3-чкаяр кьуна. Абуруз республикадин Мангыстау областдин спортдин ва физкультурадин комитетдин патай медалар, дипломар ва призар гана.

Гуьгъуьнлай чи спортсменри Актау шегьердин 50 йисан юбилейдиз талукьарнавай ва Къазахстан Республикадин лайихлу тренер М.М.Расулован гьуьрметдай тухвай республикадин ачух турнирда иштиракна. Абдулнасир Мегьамедкеримова чаз лагьайвал, иштиракай командайрин кьадардал ва тIвар-ван авай спортсменрал гьалтайла, и турнир сифтединдалай тафаватлу хьана. Ана Белорусь Республикадай, Къазахстандин областрайни шегьеррай, Дагъустандай (Избербаш, Хасавюрт шегьеррай, Мегьарамдхуьруьн, Сулейман-Стальский, Леваша районрай), Ставрополдинй крайдай атанвай 265 спортсменди иштиракна. Акъажунар яшарин пуд категориядай тухвана. 2000-2003-йисара дидедиз хьайи жаваннрин арада Адам Гьамзатова (29 кг) 1, Имран Абдулагьаева (35 кг) 3-чкаяр, 1996-1997-йисара дидедиз хьайи жаваннрин арада чи райондай тир Руслан Нуралиева (65 кг) 1-чка кьуна. Идалайни гьейри, Адам Гьамзатов турнирда виридалайни хъсан техника авай спортсмен яз гьисабна, ам махсус призди лайихлу хьана.

Эминхуьруьн жаван пагьливанри Актау шегьердин СДЮШОР-дин ва Мангыстау областдин командайрихъ галаз тухвай дуствилин гуьруьшрани чпин алакьунар къалурна.

- Санлай къачурла, чи спортсменар патал Къазахстан Республикада кьиле фейи турнирар менфятлубур хьана, къейдна Абдулнасир Мегьамедкеримова. - Дуьньядин чемпионатдин призер, Олимпиададин къугъунрин иштиракчи, кьегьал лезги хва, спортдин лайихлу мастер М.Куругьлиевахъ, Актау шегьерда кардик квай Дагъустандин халкьарин культурадин "Дагъустан" Центрадин председатель Ю.Шахшаевахъ галаз тухвай гуьруьшрини спортсменриз еке таъсирна.

Мини-футболдай акъажунар

Рагьидин ЭМИНОВ

Алатай йисан эхирриз Ахцегьрин 2-нумрадин СОШ-дин патав гвай стадиондал райондин школайрин командайрин арада мини-футболдай турнир кьиле фена. РУО-ди тешкилнавай турнирда вири санлай 24 командади иштиракна. Турнирдин кьилин судьявал "Ахцегь-1" тIвар алай чIехи яшда авай гадайрин командадин тренер **К.ГЬАЖИЕВА** авуна.

Са шумуд юкъуз давам хьайи къизгъин акъажунра 2002-2003-йисара дидедиз хьанвай гадайрин арада 1-чка 1-нумрадин АСОШ-дин, кьвед ва пуд лагьай чкаяр Луткунрин СОШ-дин ва 3-нумрадин АООШ-дин командайри, 2000-2001-йисара дидедиз хьанвай гадайрин арада 1-чкадиз Луткунрин СОШ-дин команда, 2 ва 3-чкаяр 1-нумрадин АСОШ-дин ва 3-нумрадин АООШ-дин, 1998-1999-йисара дидедиз хьанвай гадайрин арада Луткунрин СОШ-дин командади 1-чка кьуна. 2-3-чкаяр Хуьруьгрин ва Калукрин хуьрерин школайрин командайри 1997-1998-йисара дидедиз хьанвай гадайрин арада 1-чка райцентрадал алай 29-нумрадин ПУ-дин командади 2 ва 3-чкаяр Луткунрин СОШ-дин ва 3-нумрадин АООШ-дин командайри кьуна.

Турнирда тафаватлу хьанвайбуруз Гьуьрметдин грамотаяр гузвай вахт

Турнирдин эхирдай кьилин судья К.Гьажиева акъажунра кIвенкIвечи чкаяр кьур командайриз ва къугъунра тафаватлу хьайибуруз образованидин управленидин патай гьуьрметдин грамотаяр гана. Абурун арада 1-нумрадин АСОШ-дин командадин гьужумдайди тир **Шериф АЛЛАГЬВЕРДИЕВ**, варар хуьдайди тир **Хийирбег РИЗАЕВ**, Луткунрин СОШ-дин командадин защитникар **Магьир ИЛЬЯСОВ**, **Абдуллагь МУКАИЛОВ**, 1-нумрадин АСОШ-дин командадин варар хуьдайди тир **Магьмуд ЭМИРОВ** ва хейлин масабур ава. Чпин везифаяр лап хъсандиз кьилиз акъудунай турнирдин кьилин судья **К.ГЬАЖИЕВАЗ**, адан куьмекчияр тир **А.МИРЗОЕВАЗ, А.ЖАЛИЛОВАЗ** ва **М.ЭМИРЖАНОВАЗНИ** образованидин управленидин патай Гьуьрметдин грамотаяр гана.

Турнирдин финалда 1 ва 2-чкаяр кьур командайри и мукьвара Хив районда кьиле фидай турнирда иштиракда. Анани 1-чкаяр кьур командайриз футболдай РД-дин кIвенкIвечивилин турнирда иштиракдай мумкинвал жеда.

Жаваннрин турнир

ЧИ КОРР.

Алай йисан 5-январдиз ЯрагъКъазмайрал азаддаказ кьуршахар кьунай ачух турнир кьиле фена. Ана заланвилин 7 категориядай 2000-2002, 2002-2004-йисара хайи аялри иштиракна. Турнирдин макьсад азаддаказ кьушахар кьунин жуьре машгьурун, спортдин и жуьредай устадвал хкаждай мумкинвал гун, заланвилин категорийра викIегьбур тайинарун тир.

Мегьарамдхуьруьн райондин администрациядин физический культурадинни спортдин отделди ва райондин образованидин управлениди тешкилай и турнирда Сулейман-Стальский, Докъузпара районрай тир жаван спортсменрини чпин алакьунар къалурна. Сад лагьай чка турнирдин иесийри, 2-чка Къуйсунрин, 3-чкани Сулейман-Стальский райондин Эминхуьруьн командайри кьуна. КIвенкIвечивал къазанмишай спортсменриз грамотаярни медалар гана.

Турнир кьиле фена

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Алатай йисан 21-декабрдиз Герейханован хуьруьн ДЮСШ-да пуд хуьруьн отделенийрин жегьилрин арада азаддаказ кьуршахар кьунай турнир кьиле фена.

Турнирда 70-далай виниз спортсменри, абуруз пулунин рекьяй куьмекар гайи карчи **МЕЛИКОВ Рафика**, Герейханован поселенидин кьил **МИРЗАМЕТОВ Изамудин Пулатовича**, хуьруьн агьалийри ва и цIарарин авторди иштиракна.

Эхирдай турнирда кьуршахар кьунай 1,2,3,4-чкаяр кьур спортсменриз школадин директор, кьилин судья **ГЬАДИСОВ Гьадиса** медалар, 1,2-дережайрин грамотаяр гана.

Химический яракь акъудиз башламишнава

Химический яракь къадагъа авунин рекьяй организацияди (ОЗХО) Сириядай химический яракь акъудиз башламишнавайдан гьакъиндай малумарна. И кардин гьакъиндай, ОЗХО-дин малуматдал асаслу хьана, Рейтер агентстводи хабар гузва. Франс-Пресс агентстводин делилралди, яракьдин сифтегьан пай гимийра аваз тухвана.

Химический яракь Сириядин кьве складдай Латакия портуниз агакьарна ва Даниядин гимидиз яна, амни аниз Даниядин, Норвегиядин ва Сириядин гьуьлерин къуватрин гимийрин цIиргъинин гуьзчивилик кваз рекье туна. BBS News-дин делилралди, химический яракь авай Даниядин гими рекье тур цIиргъина Россиядин, Китайдин, Даниядин ва Норвегиядин фрегатар авай. Мукьвал вахтунда яракь и гимида амукьда.

Виликрай яракьдин виридалайни хаталу жуьреяр уьлкведай гьеле 2013-йисан эхирралди акъудун планламишнавай. ОЗХО-ди химический яракь 2014-йисан гаталди терг ийиз алакьдайдак умуд кутазва. И яракь тамамдаказ США-ди ачух гьуьле тергда. Идалайни гъейри, Великобритания яракьдин са кьадар пай вичин территориядал тергунални рази хьанва. Яракь гьазурун патал ишлемишзавай тIимил хаталу химический шейэр Норвегиядин ва Даниядин гимийра аваз жуьребажуьре уьлквейриз тухуда, ина абур коммерческий компанийри тергда. Сирия химический яракьдикай магьрум авунин серенжемда США-ди, Россияди, Данияди, Финляндияди, Китайди ва Норвегияди иштиракзава.

Сирия уьлкведа физвай граждан дяведик США военный жуьреда къаришмиш тахьун патал химический яракь терг авунал рази хьана. Дамаскдин патарив агъзурдалай гзаф ксар химический гьужум авунин нетижада къурбандар хьайидалай гуьгъуьниз Вашингтон Сириядин чуьруькдик къаришмиш жез гьазур тир. Сириядин оппозицияди ва РагъакIидай патан уьлквейри и гьужум авунай гьукуматдин кьушунрик тахсир кутунай. Сириядин президент Башар Асада инсанар гзаф кьадарра тергдай яракь боевикри ишлемишна лугьуз тестикьарзавай, амма ятIани ам уьлкведа авай ихьтин яракь терг ийиз рази хьанай.

Сирияда граждан дяве 2011-йисан гатфарилай давам жезва. Адан къурбандрин кьадар 120 агъзур касдилай алатнава, кьве миллиондилай гзаф ксар уьлкведай катуниз мажбур хьанва. Международный сообществодиз президент Башар Асад политический оппонентриз ва ислягь агьалийриз жазаяр гунай критика авунай. Гьа са вахтунда оппозициядивай сад тир фронт тешкилиз алакьнач, нетижада восстанидиз къарагънавайбурун арада кьадарсуз са пад язавай исламиствилин дестеяр пайда хьана. Абуруз акси яз умун оппозиционерри женг чIугвазва.

Нигерияда акьунар давам жезва

6-январдиз Нигериядин центральный паюна авай Шононг хуьрел боевикри гьужумунин нетижада къанни цIуд кас телеф хьана. Идан гьакъиндай, чкадин агьалийрин гафарал асаслу хьана, Франс-Пресс агентстводи хабар гана. И кар акурбурун гафаралди, телеф хьайибурун арада хейлин дишегьлияр ва аялар ава. 25 касдал хирер хьана.

Яракьламиш хьанвай инсанри Шононг хуьрел 6-январдин пакамахъ гьужумна. Абуру агьалийриз гуьлле гана, кIвалериз цIай

яна, кIвалин гьайванар гуьллеламишна ва абур гваз катна.

Гьужумай вахтунда хьайи къурбандрин гьакъиндай Нигериядин яракьлу къуватрин официальный малумат агакьнавач. Полициядай агентстводиз телеф хьайи вад касдин гьакъиндай, гьа са вахтунда цIай яна кайи хейлин кIвалерин гьакъиндай малумат гана. Хуьрел гьужумай дестедикай малуматар агакьнавач.

Нигериядин центральный паюна яшамиш жезвай мусурманринни кьиблепата яшамиш жезвай хашпарайрин арада диндихъ галаз алакъалу себебар аваз мукьвал-мукьвал акьунар арадал къвезва. Ихтиярар хуьдай Human Rights Watch организациядин делилралди, 2013-йисан декабрдалди регионда эхиримжи къад йисуз цIуд агъзурдалай гзаф ксар чуьруькрин къурбандар хьайиди ва эхиримжи пуд йисуз са шумуд агъзур кас телеф хьайиди къейднава.

Есирар жазаламишна

"Иракдин ва Левантан исламдин государство" (ISIL) тIвар алай радикальный исламистрин дестеди 6-январдиз Алеппода авай чпин есирар жазаламишна. Идан гьакъиндай, чкадин активистрин ва восстанидиз къарагънавай Сириядин векилрин малуматрал асаслу хьана, "Аль-Джазира" телеканалди хабар гана.

Сириядин оппозициядин "Чкадин координационный комитетар" тIвар алай организациядин делилралди, активистри уьлкведа кьиле физвай граждан дяведин гьерекатрал гуьзчивалзава, исламистри агъа кIан 50 кас яна кьена. Восстанидиз къарагънавай исламистрин "Лива-ат-Таухид" дестедиз жазаламишнавай 20 касдин мейитар акуна, хабар гана Аль-Джазиради".

Есиррин арада журналистар, мергьяматлувилин миссийрин работникар ва ислягь агьалияр авай. Кьилди къачуртIа, Сириядин журналистрин ассоциацияди хабар гайивал, телеф хьайибурун арада Сириядин "Шада аль-Харрия" телеканалдин 4 къуллугъчини авай. Абур ISIL-дин членри гьеле декабрдиз чуьнуьхнай.

Январдин сифте кьилерилай ISIL-динни восстанидиз къарагънавай маса дестейрин арада Сириядин кеферпата ва рагъэкъечIдай пата яракьлу акьунар кьиле физва. Сад хьанвай оппозициядин дестейривай радикальный исламистар Алеппо, Идлиб ва Хама вилаятра авай абурун контрольно-пропускной пунктарай ва базайрай акъудиз алакьна. Ихтиярар хуьдай Syrian Observatory for Human Rights организациядин (ада Сирияда кьиле физвай граждан дяведал Лондондай гуьзчивалзава) малуматдал асаслу яз, эхиримжи са шумуд юкъуз оппозициядин къенепата авай чуьруькар себеб яз 120-далай гзаф инсанар телеф хьана.

"Иракдин ва Левантан исламдин государство" тешкилат Иракдин "Аль-Каедадин" членри арадал гъанвайди я. Абур Сирияда кьиле физвай граждан дяведик анжах 2013-йисан гатфариз экечIна, яни Сириядин восстанидиз къарагънавайбурунни президент Башар Асадан режимдиз аксивал башламиш хьайи кьве йисалай.

МИД-диз эвер гана

Россияда Сенегалдин вахтуналди крар ихтибарнавайди тир Мамаду Дианаз Сенегалдин военныйри "Олег Найденов" гими кьунихъ галаз алакъалу яз Россиядин МИД-диз эвер гана. Идан гьакъиндай "ЦIийивилер" РИА-ди хабар гузва.

Агентстводиз дипломатвилин чешмеди суьгьбет авурвал, МИД-дин векилри Дианахъ галаз авур суьгьбет яхцIур декьикьадилай гзаф вахтунда давам хьана. Тахминан суьгьбет квекай фенатIа, чешмеди баян ганач. Москвада авай Сенегалдин посольствода суьгьбет кьиле фейиди ИТАР-ТАСС агентстводиз раижна, амма вахтуналди везифаяр тамамарзавайди тир касдиз и кардиз талукь яз баянар гудай ихтияр авачирди, Москвада авай Сенегалдин посол лагьайтIа, январдин эхирдалди вичин ватанда жедайди къейдна.

Россиядин "Олег Найденов" гими 4-январдиз Гвинея-Бисаудин къерехрив гвайла Сенегалдин военныйри кьуна. Гими кьадай вахтунда абуру экипаждин аксина къуват ишлемишна. Гими Дакардиз хкана ва эхирдай, санихъни ахъай тийиз, портуна кьуна. Экипаждин членриз силисдин гьерекатар куьтягь жедалди гимидай экъечIдай ихтияр гузвач. Траулерда 67 россияви ва Гвинея-Бисаудин 20 гражданин ава.

Сенегалдин властри лугьузвайвал, гимиди Сенегалдин территориальный ятара законсуздаказ балугъар кьазвай. Вичин нубатдай

яз, Россиядин терефди тестикьарзава хьи, траулерди балугъар лазим вири жуьредин документар аваз Гвинея-Бисаудин экономический зонада кьазвай.

"Олег Найденован" иесийриз США-дин 400 агъзур доллардин кьадарда аваз жерме авунин къурху ава.

Дело къарагъарнава

Чечнядин агьали Шагьид Темирбулатовал Сирияда Башар Асадан гьукуматдин къуватрихъ галаз женг чIугвазвай яракьлу дестеда иштирак авунай шак физва. Идан гьакъиндай 9-январдиз Чечен Республикадин прокуратуради хабар гузва.

Ведомстводин сайтда гъавурдик кутурвал, Темирбулатоваз талукь яз РФ-дин УК-дин 208-статьядин 2-паюнай ("Россиядин Федерациядин интересриз акси мурадар аваз къецепатан уьлкведин территориядал яракьлу дестейра иштиракун") уголовный дело къарагъарнава.

Силисдин делилралди, Темирбулатов 2013-йисан июлдиз яракьлу дестедик экечIна, алай вахтунда ада давам жезвай женгинин гьерекатра "активнидаказ иштиракзава". Чечнядин агьали гьи дестедик экечIнаватIа, гьа кардиз прокуратурада баян ганач.

Сирияда граждан дяве 2011-йисан мартдилай давам жезва. Чуьруькда Россиядин гьукуматди алай вахтунда кардик квай Башар Асадан гьукуматдиз дипломатвилин куьмек гузва.

2013-йисан сентябрдиз РФ-дин Президент Владимир Путина New York Times газет патал гьазурай статьяда къейдна хьи, Сирияда восстанидиз къарагънавайбурун терефдал алаз "рагъакIидай патан государствойрай ва гьакIни Россиядай вишералди боевикри" женг чIугвазва. Гьа чIавуз, ФСБ-дин гьисабралди, Башар Асадаз акси яз 300-400 кас россиявийри женг чIугвазвай.

"Хабарар" РИА-ди рикIел хкизвайвал, виликрай полицейскийри Сирияда кьиле физвай дяведа иштирак авунай шак физвай Кеферпатан Кавказдин агьалияр кьунай: гьа икI, 2013-йисан июлдиз ва декабрдиз 1967 ва 1990-йисара дидейриз хьайи Дагъустандин агьалияр кьурдакай хабар ганай. Октябрдиз "Фонтанка.ру-ди", гьакIни Сирияда Россиядай пулдихъ кьунвайбурукай "Славянрин корпус" тешкилиз чалишмиш хьайидакай кхьенай.

Шак физвайбур вужар ятIа чир хьанва

Ставропольский крайда 6 итим яна кьинай шак физвай Кабардино-Балкариядин пуд агьали - 32 йис хьанвай Анзор Маргушев, адан 23 йис хьанвай стха Артур Маргушев ва 25 йис хьанвай Вадим Шогенов розыскда авайбур яз малумарнава. Идан гьакъиндай 9-январдиз "Коммерсантъ" газетдин сайтда хабар гузва.

Силисдин фикирдалди, Маргушеврин ва Шогенован куьмекчи абурун хуьруьнви я. Ам вуж ятIа, гьелелиг тайинарнавач. Идалай виликни абур инсанар яна кьинай ва законсуздаказ яракьар маса гунай шак фенваз розыскда авайбур яз малумарнай.

"Коммерсантди" хабарар кьур экспертри къейдзава хьи, Маргушеври ва Шогенова "Ногъайдин чуьл" тIвар алай бандитрин дестедин членрин гьерекатар тикрарзава. 2013-йисуз и бандадин членрин са пай тергнай, муькуь паюнизни 22 йисалай 25 йисалди дустагъра ацукьунин приговор акъуднай.

"Ногъайдин чуьлдин" членри таксистар яна рекьизвай ва машинра хъиткьинардай шейэр эцигзавай.

Предгорный ва Кировский районрин агьалияр 8-январдин йифиз яна кьенай. Силисдин фикирдалди, тахсиркарри сифте мебель кIватIзавайди яз кIвалахзавай ва вичин машинда аваз инсанар санай масаниз тухуз пул къазанмишзавай Танбукан хуьруьн агьали яна кьена. Адан мейит машиндай жагъана. Агьвалат арадал атанвай чкадал къайдаяр хуьдай органрин къуллугъчияр атайла, машиндин патав хъиткьинардай шей кардик акатна, са касдизни зиянар хьанач. Гуьгъуьнлай Зольский станицада кьве автомобилдай таксистдин ва маса итимдин мейитар жагъана. Машинрикай садан патавай хъиткьинардай шей жагъана, ам хатасузна. Ахпа пуд мейит авай автомобиль Марьинский станицадайни акуна (кьве мейит машинда, садни патав гвай нацIара авай). Адан патавни ведрода эцигнавай хъиткьинардай шей гвай, амни хатасузна.

Кировский ва Предгорный районра КТО кардик кутунва. РФ-дин Силисдин комитетди УК-дин 105 (яна кьиникь) ва 222 (яракьралди законсуздаказ савда авун) ва 317 (къайдаяр хуьдай органрин къуллугъчийрин чандиз къаст авун) - статьяйрай дело къарагъарнава.

Рекъем

• Алай вахтунда Россияда, къецепатан уьлквейрай атана, чинеба кIвалахзавай **3,5 миллион кас** ава.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 33,16 манат,
1 евро - 45,07 манат,
къизил (1 гр) - 1307,00 манат,
гимиш (1 гр) - 21,00 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.
Гьазурайди - Шагьисмаил ГЬАЖИМИРЗОЕВ

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкьдин Собрание,
РД-дин Гьукумат

КЬИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ - ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЬИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К. М. КАЗИМОВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЬАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Р. РАМАЛДАНОВА

Чап ийиз вахкана сятдин 19.30

Газет "Лезги газетдин" компьютеррин базада гьазурна.

Газет **"Лотос"** ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала, Пушкинан кучче, 6.

Тираж 9622

Макъалаяр редакцияди туькIуьр хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахьун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательстводал амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекьяй РФ-дин Федеральный къуллугъдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.
ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, I Петрдин проспект, 61. 7-мертеба.

Гь - И лишандик квай материалар гьакъидихъ чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:
ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"
УФК по РД
БИК - 048209001
ИНН - 0562043725
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Гь

Мубаракрай!

Каспийск шегьердин прокурордин 1-заместитель, юстициядин советник Светлана Вагифовна ГЬАСАНОВАДИЗ:

Каспи шегьер хиве кьуна, Гьукуматдиз къуллугъзава. Четинвилин хура квазна, Галат тийиз кIвалахда на.

Уьмуьрда вахъ хьурай бахтар, Сагъвал, шадвал, агалкьунар. Кьилел хьурай ракъин нурар, КIвалин къене бул суварар.

ВАЗ РФ-ДИН ПРОКУРАТУРАДИН РАБОТНИКРИН ЮГЬ ВА "РД-ДИН ЛАЙИХЛУ ЮРИСТ" ЛАГЬАЙ ГЬУЬРМЕТДИН ТIВАР ТЕБРИКЗАВАЙ ДИДЕ, СТХА, ВАХ ВА АМАЙ БАГЪРИЯР.

Агьалийрихъ галаз гуьруьш

Къагьриман ИБРАГЬИМОВ

Алатай йисан эхирдай Дагъустандин Огни шегьердин Культурадин дворецда агьалийрихъ галаз гуьруьш хьана.

Ана Дагъустандин Огни шегьердин кьил Гьалим Гьалимова, шегьердин администрациядин кьилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Аллагьверди Халилова, шегьердин депутатрин Собранидин председателдин заместитель Ярагьмед Оружева, шегьердин прокурор Мисбагь Назирова, МВД-дин шегьердин отделдин начальник Эседуллагь Гьасанова, агьсакъалрин ва ветеранрин советрин председателар Мегьамед Саидова, Явер Мирзоева, шегьердин Собранидин депутатри, тешкилатринни карханайрин руководителри, СМИ-рин векилри ва масабуру иштиракна.

Гуьруьшдал шегьердин администрациядин везифаяр тамарзавай А.Халиловаз 2013-йисуз шегьердин округ яшайишдинни экономикадин жигьетдай вилик финиз талукь гьахъ-гьисабдин доклад авуна.

Гуьруьш кьиле физвай вахтунда агьалийриз чпик секинсузвал кутазвай месэлайрай суалар гудай мумкинвал хьана. Суалар жуьреба-жуьре рекьериз талукьбур тир, амма виридалайни гзафбур газдихъ къачузвай гьакъи хкажуниз, экуьнин къуватлувал (напряжение) тIимил хьуниз, рекьер ва тротуарар тукIуьр хъувуниз, бюджетдин хилен къуллугъчийрин мажибриз талукьбур тир. Агьалийрин гьар са суалдиз тамам жавабар гана, бязи месэлаяр гьялунин рекье авай четинвилер ачухарна ва яваш-яваш абур гьялдайдан гьавурда туна.

Эхирдай шегьердин кьил Гь.Гьалимова шегьерэгьлийриз вилик квай месэлаяр гьялунин рекье гайи куьмекрай чухсагъул малумарна ва абур агьалийриз мадни хъсан къулайвилер тешкилун патал вири къуватар эцигдайдахъ инанмишарна.

Малумат

24-январдиз, йикъан сятдин кьведаз, Лезгийрин СтIал Сулейманан тIварунихъ галай госмуздрамтеатрдин залда Россиядин лайихлу, Дагъустандин халкьдин артист **Абдуллагь ГЬАБИБОВАН** 65 йисан юбилейдиз талукьарнавай яратмишунрин мярекат кьиле тухузва. Буюр, илифа.

ТуькIуьр хъувун

Гъилевай йисан 1-нумрада, гьалатI яз, Къариб Къарибован "Хайи чил" шиир Исмихан Къадимован тIварунихъ янава.

Чна кьве автордивайни ихьтин вилив хуьн тавур кардай багьишламишун тIалабзава.

Литературадин отделдин редактор М.ЖАЛИЛОВ.

Хабар це

КВЕВ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТ" МУС АХГАКЬЗАВА?

Хемисдиз, жуьмядиз, кишдиз, гьяддиз, иелендиз, саласадиз, арбедиз? –
Шегьер, район, хуьр къалура –
Жуван тIвар, фамилияни –
ТIалабзава атIана редакциядиз рахкурун.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди
Нажмудин Агъабегович ХАЛИКЬОВ
кечмиш хьунихъ галаз алакъалу яз рагьметлудан хизандиз, вири багърийриз дериндай хажалат чIугунивди башсагълугъвал гузва.

Махачкъаладин промышленно-экономический техникумдин коллективди
Нажмудин Агъабегович ХАЛИКЬОВ
кечмиш хьунихъ галаз алакъалу яз рагьметлудан хизандиз, вири багърийриз дериндай хажалат чIугунивди башсагълугъвал гузва.

Э.И.Вагьабов

И йикъара яргъалди чIугур залан азардикди "Лезги газетдин" редакциядин виликан къуллугъчи, пенсияда авай журналист Эрнист (Эрик) Исмаилович Вагьабов рагьметдиз фена.

Э.И.Вагьабов Ахцегьа чи газетдин сифтегьан редакторрикай сад хьайи Исмаил Вагьабовичан хизанда 1941-йисуз дидедиз хьана. Ада Махачкъалада юкьван школа, гуьгъуьнлай ДГУ-дин къецепатан чIаларин факультет акьалтIарна.

TIвар-ван авай журналистдин - публицистдин хизанда чIехи хьайи Эрниста вичизни журналиствилин рехъ хкяна. Сифтедай "Мелиоратор Дагестана", "Кооператор Дагестана" газетра кIвалахна, ам "Коммунист" газетдин (гилан "Лезги газет") редакциядиз атана.

Ина адакай 30 йисалай гзаф вахтунда газетдин выпускающий, ахпани отделдин корреспондент хьана. Ада иллаки спортдин рекьяй гуз хьайи информацийрихъ кьетIен метлеб, важиблувал жезвай.

Вахт санал акъвазнавач. Яшар хьана, Эрнист Исмаилович, ял ягъиз, пенсиядиз экъечIна. Амма редакциядихъ галаз ада алакъа атIанвачир, газет кхьизвай, кIелзавай...

Кьисметдин кьекъуьнар гзаф я. Залан азарди яшлу журналист чавай къакъудна.

Чна адан хизандиз, вири багърийриз башсагълугъвал гузва.

Рагьметлудан руьгьдин къамат чи рикIелай садрани алатдач.

"Лезги газетдин" редакциядин коллектив.

Ж.Н.Жамалов

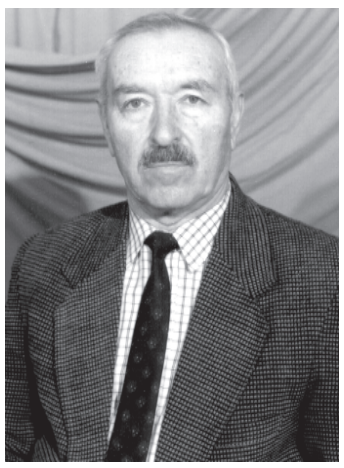

И йикъара агакьай чIулав хабарди чун къарсатмишна: 78 йисан яшда аваз, чи хъсан дуст, газетдин даях, бажарагълу мухбир, школадин муаллим ва методист, хейлин учебникрин автор Жамал Нурагьмедович Жамалов залум ажалди чавай гьамишалугъ яз къакъудна.

Чна адахъ яс чIугвазва, хизандиз, вири багърийриз башсагълугъвал гузва.

Ж.Н.Жамалов 1935-йисан 19-ноябрдиз Кьурагь райондин КIимихуьре муаллимдин хизанда дидедиз хьана.

Кьурагьа юкьван школа, Махачкъалада ДГУ-дин филфак акьалтIарна, Советрин Армиядин жергейра къуллугъна.

1966-йисан залзалади кIимихуьруьнвияр Дербент райондин ЛукIарин хуьруьз куьч хьуниз мажбурна. Гьа чIавалай Жамал Нурагьмедовича вири уьмуьр ина юкьван школа эцигуниз, образованидин хел вилик тухуниз багъишна. ЛукIарин школадиз къе "Жамалан школа" лугьузва.

Педагогвилин рекье агалкьунар адаз "Дагъустан Республикадин лайихлу муаллим" лагьай гьуьрметдин тIвар гуналди къейднава.

Жамал Нурагьмедович хуьре ва республикада "Лезги газет", хайи чIал ва литература халкьдин арада пропаганда авунин, чIалан ивирар михьидаказ хуьнин ва виликди тухунин жигьетдайни зурба тешкилатчи тир.

Ада Кь.Саидан, Е.Эминан, С.Сулейманан, маса авторрин ирс мектебда чирунин месэлайрай къиметлу пособияр тукIуьрна, чапдай акъудна. Чи бажарагълу мухбирдин алакьунар адаз газетдин патай хейлин пишкешар, грамотаяр гуналди къейдна.

Жамал Нурагьмедовичан экуь къамат чи рикIелай садрани алатдач.

"Лезги газетдин" редакциядин коллектив, Лезги писателрин Союздин правление.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди стхадин хва (хтул)
ЖАЛАЛДИН
рагьметдиз финихъ галаз алакъалу яз Жалилов Мердалидиз ва вири багърийриз башсагълугъвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми хва
РАСИМ
кечмиш хьунихъ галаз алакъалу яз Мусаиб Агьмедоваз, рагьметлудан вири багърийриз башсагълугъвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми хва
РОБЕРТ
кечмиш хьунихъ галаз алакъалу яз Альдер Гьажимирзоеваз, рагьметлудан вири багърийриз башсагълугъвал гузва.